

Nr 7.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om boutredning och arvskifte m. m.; given Stockholms slott den 27 januari 1933.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om boutredning och arvskifte;
- 2) lag angående införande av lagen om boutredning och arvskifte;
- 3) lag angående ändring i 12 och 13 kap. giftermålsbalken;
- 4) lag angående ändring i 2 och 9 kap. lagen om arv;
- 5) lag angående ändring i lagen den 8 juni 1928 (nr 281) om allmänna arvsfonden;
- 6) lag angående ändring i 2 och 3 kap. lagen om testamente;
- 7) lag angående ändring i 7 kap. lagen om förmynderskap;
- 8) lag angående ändring i 17 kap. handelsbalken;
- 9) lag angående ändring i vissa delar av utsökningslagen;
- 10) lag om ändrad lydelse av 11 kap. 11 § rättegångsbalken;
- 11) lag angående ändring i vissa delar av konkurslagen;
- 12) lag angående ändrad lydelse av 7 § 1. lagen om nya konkurslagens införande och vad i avseende därå skall iakttagas;
- 13) lag angående ändring i förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tio-årig preskription och om årsstämning;
- 14) lag om ändrad lydelse av 2 och 4 §§ förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående lagfart å fång till fast egendom; samt
- 15) lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

GUSTAF.

K. Schlyter.

Förslag
till
Lag
om boutredning och arvskifte.

Härigenom förordnas som följer:

1 KAP.

Allmänna bestämmelser om boutredning.

1 §.

Efterlevande make, arvingar och universella testamentstagare (*dödsbodelägare*) hava att, där ej särskild dödsboförvaltning är anordnad efter vad i denna lag stadgas, för verkställande av boutredning gemensamt förvalta den dödes egendom. De företräda därvid dödsboet mot tredje man samt äga att tala och svara i mål som röra boet. Åtgärd, som ej tål uppskov, må företagas, oaktat samtliga delägnares samtycke ej kan inhämtas.

Har bodelning skett eller är giftorätt eljest utesluten, är efterlevande maken ej dödsbodelägare, där han ej är arvinge eller universell testamentstagare. Den, som äger taga arv eller testamente först sedan annan arvinge eller universell testamentstagare avlidit, är delägare i dennes bo men ej i arvlåtarens.

Innan testamente blivit ständande, anses såsom delägare såväl arvinge, vilken uteslutits från arv, som ock den, vilken insatts till universell testamentstagare.

2 §.

Till dess att egendomen omhändertagits av samtliga dödsbodelägare eller den, som eljest har att förvalta boet, skall egendomen, där den ej står under vård av förmyndare, syssloman eller annan, vårdas av delägare, som sammanbodde med den avlidne eller eljest kan taga vård om egendomen; och har han att ofördröjligen underrätta övriga delägare om dödsfallet samt, där god man för delägare tarvas, hos rätten göra anmälan såsom i lagen om förmynderskap sägs. Vad nu är sagt om delägare gälle ock efterlevande make, som ej är delägare i boet.

Är ej någon, som sålunda tager vård om den dödes egendom, skall husfolk, husvärd eller annan, som är därtill närmast, omhändertaga egendomen samt tillkalla delägare eller hos rätten göra anmälan om dödsfallet; och förordne rätten, där det tarvas, god man att fullgöra vad enligt första stycket åligger

delägare. Göres å landet anmälan å tid, då rättegångsdag ej inträffar, äge domaren meddela förordnande att gälla tills rätten fattat beslut i ärendet.

3 §.

Göres för dödsbo annan gäld än som erfordras för begravningen eller för boets uppteckning, vård eller förvaltning eller företages eljest för dödsboet rättshandling, som ej är för sådant ändamål erforderlig, vare det ej för boet bindande, med mindre tredje man var i god tro.

4 §.

Vad tredje man i god tro slutit med dem, som enligt bouppteckningen äro dödsbodelägare, vare gällande, ändå att flera delägare finnas.

Har, innan bouppteckning skett, rättshandling företagits utan medverkan av testamentstagare, vare den ej på sådan grund ogiltig, där tredje man var i god tro och rättshandlingen skäligen ej kunde anstå tills bouppteckningen förrättats.

5 §.

Delägare, som var för sin försörjning beroende av den döde, äge såsom förskott å sin lott utfå vad för sådant ändamål erfordras, såvitt lotten uppenbarligen förslår och förskottet kan lämnas utan olägenhet för utredningen.

Efterlevande make och oförsörjda barn eller adoptivbarn njute städse nödigt underhåll ur boet under tre månader från dödsfallet.

6 §.

Dödsbodelägare vare pliktig att ersätta skada, som han med avseende å boets vård eller förvaltning uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat någon, vars rätt är av utredningen beroende.

Äro flera ersättningspliktiga, svare de en för alla och alla för en. Vad sålunda utgivits varde dem emellan fördelat efter deras andelar i kvarlåtenskapen, så långt de förslå, och därutöver efter huvudtalet, där ej jämkning prövas skälig med hänsyn till den större eller mindre skuld, som ligger envar delägare till last.

2 KAP.

Om boutredningsman och testamentsexekutor.

1 §.

Då dödsbodelägare det begär, skall rätten förordna, att egendomen skall avträdas till förvaltning av boutredningsman, samt utse någon att i sådan egenskap handhava förvaltningen. Har någon genom testamente blivit utsedd att i avseende å förvaltningen träda i arvingars och universella testamentstagares ställe (testamentsexekutor), äge jämväl han påkalla beslut som nu är sagt. Sådant beslut skall ock meddelas på begäran av den, som erhållit legat

eller äger föra talan om fullgörande av ändamålsbestämmelse, där det prövas nödigt för legatets eller ändamålsbestämmelsens verkställande, eller på begäran av borgenär eller den, som står i ansvar för betalning av gäld efter den döde, där det måste antagas, att dödsboet är på obestånd eller att sökandens rätt eljest äventyras.

Skall enligt testamente egendomen vara undantagen delägarnas förvaltning, men är testamentsexekutor ej utsedd eller kan den utsedde ej utföra uppdraget, meddele rätten, då ansökan göres av någon, vars rätt är av utredningen beroende, eller förhållandet eljest varder kunnigt, beslut som i första stycket sägs.

Beslut enligt denna paragraf må grundas jämväl å testamente, som ej vunnit laga kraft.

2 §.

Vid ansökan, som i 1 § sägs, fogas avskrift av bouppteckningen efter den döde eller, där inregistrering skett, uppgift å dagen därför. Är ej bouppteckning förrättad, lämnas trovärdig uppgift om delägarna i boet och deras hemvist samt, där testamentsexekutor är förordnad, dennes namn och hemvist.

3 §.

Val av boutredningsman skall så träffas, att uppdraget kan förväntas bliva utfört med den insikt, som boets beskaffenhet kräver. Särskilt avseende skall fästas vid förslag av dem, vilkas rätt är av utredningen beroende.

Delägare må förordnas till boutredningsman.

Är testamentsexekutor utsedd, skall förordnandet meddelas honom, om ej skäl däremot äro.

4 §.

Där det prövas erforderligt, må flera boutredningsmän förordnas. Rätten äge bestämma, att förvaltningen skall delas mellan dem, och föreskrive därvid tillika, efter vilka grunder delningen skall ske.

5 §.

Vill boutredningsman frånträda sitt uppdrag och visar han skälig orsak, varde han av rätten entledigad.

Finnes boutredningsman icke vara lämplig eller bör han av annan särskild orsak skiljas från uppdraget, varde han entledigad, då det begäres av någon, vars rätt är av utredningen beroende, eller förhållandet eljest varder kunnigt.

Är testamentsexekutor förordnad till boutredningsman och förklaras testamentet sedermera ogiltigt, skall rätten på begäran pröva, huruvida uppdraget likväl bör vara honom anförtrött.

6 §.

Göres av samtliga delägare ansökan, att boet ej längre skall förvaltas av boutredningsman, och är ej fall för handen, som i 1 § andra stycket sägs, skall

rätten, med boutredningsmannens entledigande, förordna därom, såframt det kan ske utan fara för någon, vars rätt är av utredningen beroende. Är testamentsexekutor förordnad till boutredningsman, skall hans samtycke inhämtas.

7 §.

Avträdes dödsbos egendom till konkurs, vare förordnandet för boutredningsman förfallet.

8 §.

Dör boutredningsman, skall det av den, som har hans egendom i sin vård, utan dröjsmål anmälas hos rätten.

9 §.

Ansökan, som avses i 1 eller 5 §, må, då rättegångsdag ej inträffar, ingivas på landet till domaren och i stad till den rättens befattningshavare, som därtill är satt, eller, om sådan ej finnes, till rättens ordförande.

Har den, som gjort ansökan enligt 1 §, ej fullgjort vad i 2 § är stadgat, skall rätten eller domaren förelägga honom viss tid därtill, vid äventyr att, där det felande ej är tillgängligt, då ärendet upptages till vidare behandling, ansökningen skall vara förfallen. Innan rätten meddelar beslut, som avses i 1 eller 5 §, skola dödsbodelägarerna genom särskilda meddelanden av rätten eller domaren erhålla tillfälle att yttra sig, såvitt det utan märklig tidsutdräkt kan ske. Där det prövas erforderligt, skall delägare jämte sökanden på sätt nyss är sagt kallas att inställa sig inför rätten.

Ej må någon förordnas till boutredningsman utan att han därtill samtyckt eller entledigas från sådant uppdrag utan att han erhållit tillfälle att yttra sig.

10 §.

Kan i ärende, som avses i 1 eller 5 §, slutligt avgörande ej omedelbart träffas, äge rätten eller på landet domaren, där det erfordras, meddela beslut att gälla intill dess att sådant avgörande föreligger; och skall vad i 9 § tredje stycket sägs vinna tillämpning, i fråga om entledigande av boutredningsman dock endast där så utan märklig tidsutdräkt kan ske. Har beslutet meddelats av domaren, skall det å nästa rättegångsdag anmälas för rätten.

Mot rättens eller domarens beslut skall, i händelse av missnöje, föras särskild talan.

11 §.

Boutredningsmannen har att, med iakttagande av vad nedan är stadgat, företaga alla för boets utredning erforderliga åtgärder.

Finnas tillgångarna ej förslå till gäldens betalning, skall boutredningsmannen söka träffa uppgörelse med borgenärerna angående deras förnöjande. Kan uppgörelse ej ernås och fylla delägarna ej bristen, varde boets egendom av boutredningsmannen avträdd till konkurs.

I fråga om rättshandlingar, som i avsevärd mån inverka på delägarnas be-

hållning i boet, samt beträffande andra angelägenheter av vikt, såsom avyttring av egendom som har särskilt värde för delägarna, avveckling av rörelse som den döde idkat eller uppgörelse med borgenärerna, skall boutredningsmannen inhämta delägarnas mening, där det lämpligen kan ske.

12 §.

Boutredningsmannen företräder dödsboet mot tredje man samt äger att tala och svara i mål som röra boet.

13 §.

Fast egendom eller tomträtt må ej av boutredningsmannen överlätas, utan att delägarna skriftligen med två vittnen lämna sitt samtycke eller, där det ej kan erhållas, rätten på ansökan tillåter åtgärden. Vad nu är sagt lände dock ej till inskränkning i den föfoganderätt, som kan tillkomma boutredningsmannen enligt lagakraftvunnet testamente.

Har boutredningsmannen utan erforderligt samtycke företagit åtgärd, som i första stycket sägs, vare den ogill, om delägare väcker klander därå; instämme dock sin talan inom tre månader, från det han fick kännedom om åtgärden, och senast inom ett år, sedan lagfart eller inskrivning beviljades.

14 §.

Till dödsboet hörande penningmedel, som göras räntebärande genom insättning i bank, skola insättas i boets namn. Dödsboets egendom må ej heller eljest sammanblandas med vad boutredningsmannen eller annan tillhör.

Utöver vad av 1 kap. 5 § föranledes, må egendom ej förskottsvis till delägare utgivas, med mindre det kan ske utan men för annan, vars rätt är av utredningen beroende.

15 §.

Så snart dödsboet beretts för bodelning eller arvskifte samt delning kan äga rum utan men för någon, vars rätt är av utredningen beroende, göra boutredningsmannen anmälan härom till delägarna och avgive redovisning för sin förvaltning.

Sedan bodelning eller arvskifte förrättats av delägarna, skall boutredningsmannen till envar av dem utgiva honom tillkommande egendom. Samma lag vare, där av skiftesman verkställd delning blivit ståndande.

Har boutredningsman frånträtt uppdraget utan att det blivit slutfört efter vad nu är sagt, vare han ock redovisningsskyldig.

16 §.

Kunna flera boutredningsmän, som hava förvaltningen odelad, ej enas i ärende, vari avgörandet tillkommer dem, och föreligger ej flertal för viss mening, skall saken hänskjutas till rättens avgörande. Mot rättens beslut må talan ej föras.

17 §.

När dödsbodelägare det begär eller rätten eljest prövar lämpligt, förordne rätten god man att öva tillsyn å boutredningsmannens förvaltning, såframt boutredningsmannen icke ställer säkerhet för ersättning, som han kan finnas skyldig att utgiva. Gode mannen äge genomgå räkenskaper och andra handlingar ävensom verkställa inventering av egendomen. Han skall, på föreläggande av rätten eller framställning av delägare, meddela upplysningar om boet och dess förvaltning samt, där anledning föreligger till anmärkning, göra anmälan hos rätten.

Är god man ej utsedd, äge rätten, på ansökan av delägare eller eljest, förelägga boutredningsmannen att avgiva redogörelse för sin förvaltning eller ock förordna någon att företaga granskning av förvaltningen och däröver avgiva berättelse.

Har beslut enligt denna paragraf meddelats på ansökan av allenast vissa delägare, må rätten på talan av delägare föreskriva, att kostnaden ej skall stanna å boet utan av sökandena slutligen gäldas, med fördelning dem emellan efter deras lotter i boet.

18 §.

Boutredningsman vare pliktig att ersätta skada, som han uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat dödsboet eller någon, vars rätt är av utredningen beroende.

Äro flera utredningsmän ersättningspliktiga, svare de en för alla och alla för en. Ersättningsbeloppet varde utredningsmännen emellan slutligen fördelat efter den större eller mindre skuld, som prövas ligga envar av dem till last.

19 §.

Om talan å boutredningsmans förvaltning gälle vad om syssloman är stadgat. Klandertalan må av envar delägare föras. Den, som anställt klandertalan, vare berättigad att av dödsboet erhålla ersättning för rättegångskostnaden, i den mån den täckes av vad genom rättegången kommit boet till godo.

Boutredningsmannen äge av dödsboet erhålla skäligt arvode ävensom ersättning för sina kostnader. Lämnar boet ej tillgång, skall sådan gottgörelse gäldas av den, på vars ansökan förordnandet meddelats. Äro flera betalningsskyldiga, svare de en för alla och alla för en.

20 §.

Förordnande att vara testamentsexekutor skall, såvitt ej annat framgår av testamentet, anses innefatta bemyndigande att företaga alla för boets utredning erforderliga åtgärder.

Vad i 14—16, 18 och 19 §§ sagts om boutredningsman skall äga motsvarande tillämpning å testamentsexekutor ävensom å den, som genom testamente förordnats att allenast i viss del verkställa utredningen efter den döde; och skall jämväl om entledigande gälla vad om boutredningsman är stadgat.

21 §.

Talan mot domarens beslut föres i hovrätten, och varde tiden för besvärans anförande räknad från det klaganden erhöill del av beslutet.

I ärenden, som avses i 10 §, må talan mot hovrättens beslut ej föras.

22 §.

Rättens eller domarens beslut i ärenden enligt detta kapitel skola utan hinder av förd klagan lända till efterrättelse, dock ej beslut enligt 6 §.

3 KAP.

Om bouppteckning.

1 §.

Bouppteckning skall förrättas sist tre månader från dödsfallet, såframt ej, på ansökan inom samma tid, rätten eller på landet domaren med hänsyn till boets beskaffenhet eller av annan särskild orsak den tid förlänger.

Har sådant beslut meddelats av domaren, skall det å nästa rättegångsdag anmälas för rätten. Talan mot domarens beslut föres i hovrätten.

2 §.

Dödsbodelägare, som har egendomen i sin vård, eller ock boutredningsman eller testamentsexekutor skall bestämma tid och ort för bouppteckning samt utse två kunniga och trovärdiga gode män att den förrätta. Till förrättningen skola i god tid kallas samtliga delägare. Efterlevande make varde kallad, ändå att han ej är delägare. Skall lott i kvarlåtenskapen åtnjutas först sedan arvinge eller universell testamentstagare avlidit, skall kallelse ock ske å den, som vid tiden för bouppteckningen är närmast att taga arv eller testamente.

Varder egendomen ej omhändertagen av delägare, boutredningsman eller testamentsexekutor, ankomme på annan, som efter vad i 1 kap. 2 § sägs har egendomen i sin vård, att föranstalta om bouppteckning.

3 §.

I bouppteckningen angivas dagen för förrättningen, den dödes fullständiga namn, yrke och hemvist samt dödsdagen, så ock deras namn och hemvist, vilka skolat kallas till förrättningen, med uppgift tillika, för underårig om hans födelsedag och för arvinge om hans skyldskap med den döde. Arvinge skall angivas, ändå att det står fast, att han är från del i kvarlåtenskapen utesluten. Kan uppgift i visst hänseende ej lämnas, varde det anmärkt.

Av bouppteckningen skall framgå, vilka vid förrättningen närvarit. Där någon, som skolat kallas, ej närvarit, skall vid bouppteckningen fogas bevis, att han blivit i tid kallad.

4 §.

Boets tillgångar och skulder antecknas sådana de voro vid dödsfallet. Tillgångarna upptagas med angivande av värdet.

Lever make efter, skola jämväl hans tillgångar och skulder antecknas; dock att, där giftorättsgemenskap var utesluten, anteckning skall ske allenast om efter den döde är arvinge eller universell testamentstagare, som äger efter maken taga andel i boet. Värdering verkställas av den efterlevandes giftorättsgods, samt, där efter den döde är arvinge eller universell testamentstagare, varom nyss sagts, även av hans enskilda egendom.

5 §.

Är efter den döde testamente eller, om han var gift, äktenskapsförord angående förmögenhetsordningen, skall det intagas i bouppteckningen eller därvid fogas såsom bilaga i bestyrkt avskrift.

Bouppteckningen skall jämväl innehålla uppgift om sådan den döde tillhörig livförsäkring, som, enär förmånstagare är insatt, ej ingår i kvarlåtenheten.

Är bland delägarna laglotsberättigad arvinge, skall i bouppteckningen uppgift lämnas om vad arvinge eller hans avkomling av den döde mottagit i förskott eller eljest såsom gåva, så ock om gåva, som efterlevande maken, dennes avkomling eller universell testamentstagare mottagit av den döde; och skall tillika uppgivas vad arvinge i förskott bekommit av efterlevande makens giftorättsgods. Vad nu är sagt skall ej gälla, där fråga är om sedvanliga skänker, vilkas värde icke står i missförhållande till givarens villkor.

6 §.

Boet uppgives av den, som vårdar egendomen eller eljest är med boet bäst förtrogen. Det åligger envar delägare och efterlevande make, ändå att han ej är delägare, att på anmaning lämna uppgifter till bouppteckningen.

Den, som uppgivit boet, skall å handlingen teckna försäkran under edlig förpliktelse, att hans uppgifter till bouppteckningen äro i allo riktiga och att ej något är med vilja och vetskap utelämnat; och skall detta av honom med ed bestyrkas, där talan om sådan edgång föres av någon, vars rätt kan därav bero, eller ock av boutredningsman eller testamentsexekutor. Edgångsplikt åligger jämväl delägare eller efterlevande make, som ej uppgivit boet. Har annan med egendomen tagit befattning, må ock edgång åläggas honom, om skäl därtill äro.

Gode männen skola å handlingen teckna bevis, att allt blivit rätteligen antecknat och tillgångarna efter bästa förstånd värderade.

7 §.

Finnes egendom å flera orter, må särskild bouppteckning å varje ort förrättas. I en av bouppteckningarna skall intagas sammanfattning av boets tillgångar och skulder, och skall vad i 5 § stadgas äga tillämpning allenast å den bouppteckningen.

8 §.

Bouppteckning skall i stad inom en månad och å landet sist å det ting, som infaller näst efter en månad efter upprättandet, jämte bestyrkt avskrift för registrering ingivas till rätten i den ort, där den döde skolat svara i mål som rörde hans person, eller, om behörig domstol ej sålunda finnes, till Stockholms rådstuvurätt. Äro flera bouppteckningar, skola de samtidigt ingivas; och varde tiden härför räknad från det den sista bouppteckningen upprättades.

Bestyrkt avskrift av bouppteckningen skall förvaras hos rätten. Är ej avskrift ingiven, skall sådan på boets bekostnad tagas.

9 §.

Det åligger rätten att tillse, att bouppteckning inom laga tid förrättats och ingivits. Finnes det vara försummat, äge rätten vid vite förelägga viss tid eller, där bouppteckning ej skett, förordna någon att föranstalta där-om. Sådant förordnande utgöre ej hinder att vara god man vid förrättningen.

Registrering av bouppteckning må ej äga rum, där vid bouppteckningen finnes ej hava så förfarits, som i detta kapitel sägs. Är bouppteckning bristfällig, äge rätten med föreläggande av vite utsätta tid, inom vilken bristen skall avhjälpas.

Den, som är pliktig att lämna uppgift till bouppteckning, må vid vite därtill hållas.

10 §.

Yppas efter boupptecknings förrättande ny tillgång eller gäld eller annan felaktighet i bouppteckningen, skall inom en månad uppgöras handling, innefattande tillägg eller rättelse; och gälle om sådan handling vad ovan är om bouppteckning stadgat.

4 KAP.

Om den dödes gäld.

1 §.

Varder ej efter ansökan, som göres sist en månad efter det bouppteckningen förrättades, dödsboets egendom avträdd till förvaltning av boutredningsman eller till konkurs, svare delägarna för sådan gäld efter den döde, som vid bouppteckningens förrättande var dem veterlig.

Yppas efter bouppteckningens förrättande ny gäld efter den döde och avträdes ej egendomen efter ansökan, som göres sist en månad därefter, svare delägare, som sådan tid försuttit, för den gälden.

2 §.

Sker egendomsavträde efter ansökan, som ingivits senare än en månad efter det bouppteckningen förrättades, vare delägare pliktig att till dödsboet ut-

giva det belopp, varmed gäld, som var honom veterlig en månad före ansökningsdagen, överstiger värdet av den avträdde egendomen och eljest tillgängliga medel, men stånde ej vidare mot enskild borgenär i ansvar efter vad i 1 § sägs.

Där borgenär det begär, skall delägare med ed fästa, att gäld, som yrkandet avser, ej var honom veterlig en månad före ansökningsdagen. Gitter han ej gå eden, vare så ansett, som hade den gälden varit honom tidigare veterlig.

3 §.

Förfaller delägaras ansökan om boets avträdande till konkurs, enär egendomen i stället sättes under förvaltning av boutredningsman, skall så anses, som hade ansökan om avträde till sådan förvaltning gjorts den dag konkursansökningen ingavs.

4 §.

Hava delägarna giltig anledning antaga, att de ej skola nödgas infria borgen, som den döde tecknat, eller viss annan förbindelse, skall den gälden ej såsom veterlig anses.

5 §.

Sker egendomsavträde efter det bodelning eller arvskifte ägt rum, gånge bodelningen eller skiftet åter. Då gälden finnes ej vara större än att den kan betalas av den dödes tillgångar och, om han var gift, vad av andra makens egendom på hans lott belöpt, om gälden vid bodelningen i beräkning gått, skall likväl avträde till förvaltning av boutredningsman allenast omfatta vad som enligt dennes prövning erfordras till gäldens betalning och kostnaderna för förvaltningen. Vad sålunda erfordras skall av delägarna utgivas i det förhållande envar vid bodelningen eller arvskiftet för mycket njutit; och skall bodelningen eller skiftet i övrigt förbliva ståndande.

Yppas hos någon delägare brist, skall den fyllas av de övriga med vad de vid bodelningen eller skiftet vunnit.

6 §.

Egendom, som utgivits såsom legat eller jämlikt ändamålsbestämmelse, skall återbäras, såvitt det erfordras för täckning av gäld. Finnes egendom, som utgivits jämlikt ändamålsbestämmelse, ej i behåll, skall ej i något fall ersättning därför utgå i vidare mån än egendomen prövas hava medfört nytta.

7 §.

Skyldighet att utgiva egendom jämlikt 5 eller 6 § skall, då bodelning eller skifte går åter eller det eljest är erforderligt, tillika omfatta ränta eller avkomst av egendomen. Nödig kostnad för egendomen varde ersatt, så ock nyttig kostnad, där den var gjord i god tro.

8 §.

Innan den i 1 § första stycket stadgade tid tilländagått eller, där boet står under förvaltning av boutredningsman, uppgörelse träffats om borgenärernas förnöjande, må betalning av gäld verkställas allenast där med fog kan antagas, att betalningen ej länder till men för borgenärer.

9 §.

Sedan den i 1 § första stycket stadgade tid tilländagått, må borgenär fordra säkerhet för gäld efter den döde, som ej är till betalning förfallen och för vilken tillräcklig säkerhet ej finnes. Varder ej inom tre månader säkerhet ställd, må förfallotid ej tillgodonjutas.

10 §.

Är efter den döde gäld, som ej förfaller inom sex månader, må den, där flera dödsbodelägare finnas eller allmänna arvsfonden är ensam delägare, hos borgenären uppsägas till betalning sex månader efter uppsägningen. Borgenär, som för sin fordran har säkerhet i in-teckning, vare dock ej skyldig att taga betalning före förfallodagen, där han inom tre månader efter uppsägningen giver tillkänna, att han vill hålla sig allenast till säkerheten.

11 §.

Hava delägarna betalt gäld i strid med vad i 8 § sägs eller, under tid för egendomsavträde enligt 1 § första eller andra stycket, till men för borgenärer utgivit legat, fullgjort ändamålsbestämmelse, sålt, förpantat, annorledes använt eller ock förfarit boets egendom eller ådragit boet förbindelse, svare de för sådan gäld efter den döde, som, då de så förforo, var eller sist vid därefter förrättad bouppteckning blev dem veterlig. Kom av åtgärden allenast ringare skada eller företogs den av obetänksamhet eller bristande kännedom om boets ställning, skall allenast skadestånd gäldas.

12 §.

Sker bodelning eller arvskifte, innan all gäld är gulden, svare delägarna för gäld efter den döde, som då var eller sist vid därefter förrättad bouppteckning blev dem veterlig. Bodelning skall dock ej medföra sådan påföljd, där efterlevande maken ej bekommit något av den dödes egendom.

13 §.

Hava delägarna, sedan boet blivit avträtt till förvaltning av boutredningsman, utverkat rättens förordnande, att boet icke längre skall sålunda förvaltas, vare i fråga om ansvar för gäld så ansett, som hade egendomsavträdet ej ägt rum.

14 §.

Försitter delägare, som har boet i sin vård, tid för boupptecknings förrättande, svare för all den dödes gäld. Samma lag vare, där delägare vid bouppteckningen eller dess edfästade genom vederligen oriktig uppgift eller svikligt förtigande äventyrar borgenärens rätt.

15 §.

Häftar delägare i ansvar för gäld efter den döde, den ansvarighet gälle ock annan boets gäld; och är delägare förty i fall, som avses i 2 § första stycket, pliktig att utgiva vad som erfordras för täckning av gäld, som före egendomsavträdet ådragits boet.

16 §.

Vad i 1—4 samt 11—15 §§ stadgas om skyldighet för delägare att svara för gäld skall ej äga tillämpning å delägare, som är omyndig, ej heller å allmänna arvsfonden eller annan, som företrädes av god man, men svare förmyndaren eller gode mannen borgenärerna för skada, som av hans åtgärd eller försummelse kommit.

17 §.

Hava flera enligt detta kapitel ådragit sig ansvar för gäld eller för skada, svare de en för alla och alla för en. Vad sålunda utgivits varde dem emellan fördelat enligt den i 1 kap. 6 § stadgade grund.

18 §.

Har arvinge eller testamentstagare ej njutit förmån av boet och ej heller tagit annan befattning därmed än att han fullgjort vad enligt 1 kap. 2 § åligger honom och deltagit i bouppteckningens förrättande, vare han fri från ansvar på grund av underlåtenhet att avträda boet.

19 §.

Finnes efter den döde allenast egendom, som ej kunnat hos honom tagas i mät, skall vad i detta kapitel är stadgat om ansvar för gäld ej äga tillämpning. Vad nu är sagt lände dock ej till inskränkning i delägares skyldighet att låta egendomen eller dess värde gå i betalning för gälden.

5 KAP.

Om verkställighet av legat och ändamålsbestämmelser.

1 §.

Legat av oskifto skall utgivas, så snart det kan ske utan men för någon, vars rätt är av boets utredning beroende.

Företages arvskifte, innan legatet utgivits eller egendom, som därför er-

fordras, blivit ställd under särskild vård, vare delägarna en för alla och alla för en ansvariga för förordnandets verkställande, såsom om skifte ej ägt rum. Vad sålunda utgivits varde dem emellan fördelat enligt den i 1 kap. 6 § stadgade grund.

2 §.

Skall legat fullgöras av viss arvinge eller testamentstagare, vare denne pliktig att verkställa förordnandet, när han mottagit den egendom, som är avsedd för legatets fullgörande. Där av hans försummelse beror, att egendomen ej till honom utgivits, gälde han skadan.

3 §.

Varder i fråga om legat testamentstagarens rätt genom vanvård eller eljest äventyrad, må rätten på ansökan förordna, att säkerhet skall ställas för legatets utgörande eller att egendom, varom fråga är, skall sättas under särskild vård.

4 §.

Avser legat viss egendom, skall, där ej annat följer av testamentet, avkastningen tillfalla testamentstagaren men nödig kostnad, vilken ej föränletts av boutredningen, av honom gäldas, innan egendomen utgives.

5 §.

Å legat, som avser visst penningbelopp, äge testamentstagaren, såvitt ej annat framgår av testamentet, tillgodonjuta ränta efter fem för hundra om året, sedan fyra månader förflutit från testators död.

6 §.

Vad i detta kapitel är stadgat om legat skall äga motsvarande tillämpning å ändamålsbestämmelse.

7 §.

Underlåter någon vad honom åligger med avseende å verkställande av ändamålsbestämmelse, må talan därom föras av testators arvinge, evad han äger del i boet eller ej, efterlevande make, arvinges avkomling, universell testamentstagare, så ock av boutredningsman eller testamentsexekutor.

Då fråga är om allmännyttigt ändamål, må talan jämväl föras på förordnande av Konungens befallningshavande i det län, där verkställigheten huvudsakligen skall ske.

6 KAP.

Om arvskifte.

1 §.

Arvskifte förrättas av arvingar och universella testamentstagare.

Var den döde gift, äge först bodelning rum mellan efterlevande maken och övriga delägare efter vad i giftermålsbalken sägs.

2 §.

Emot delägares bestridande må skifte ej företagas, innan bouppteckning skett och all veterlig gäld blivit gulden eller delägaren fritagits från ansvar för gälden eller medel till dess betalning ställts under särskild vård.

Skall legat eller ändamålsbestämmelse fullgöras av oskifto, må skifte ej mot delägares bestridande äga rum, innan förordnandet verkställts eller delägaren fritagits från att svara för dess fullgörande eller erforderlig egendom blivit ställd under särskild vård.

Står boet under förvaltning av boutredningsman eller testamentsexekutor, må skifte ej företagas, innan denne anmält, att utredningen slutförts.

3 §.

Envar delägare äge vid skiftet njuta lott i varje slag av egendom; dock bör vad ej lämpligen kan styckas eller skiljas såvitt möjligt läggas å en lott. Fordran å delägare skall tillskiftas denne, så långt hans lott förslår.

4 §.

Över arvskifte skall upprättas handling, som underskrives av delägarna med vittnen.

5 §.

Då delägare det begär, skall rätten förordna någon att vara skiftesman. Där det prövas erforderligt, må flera skiftesmän förordnas. Vid ansökningen skall fogas avskrift av bouppteckningen efter den döde eller, där inregistrering skett, uppgift å dagen därför.

Står boet under förvaltning av sådan boutredningsman eller testamentsexekutor, som ej är delägare, vare han utan särskilt förordnande skiftesman, såframt ej annan förut blivit därtill utsedd.

6 §.

Finnes skiftesman icke vara lämplig eller bör han av annan särskild orsak skiljas från uppdraget, varde han entledigad, då det begäres av någon, vars rätt är av skiftet beroende, eller förhållandet eljest varder kunnigt.

7 §.

Innan rätten meddelar beslut, som avses i 5 eller 6 §, skola delägarna genom särskilda meddelanden av rätten eller domaren erhålla tillfälle att yttra sig. Där det prövas erforderligt, skall delägare jämte sökanden på sätt nyss är sagt kallas att inställa sig inför rätten.

Ej må någon förordnas till skiftesman utan att han därtill samtyckt eller entledigas från sådant uppdrag utan att han erhållit tillfälle att yttra sig.

8 §.

Skiftesmannen skall bestämma tid och ort för skifte samt till förrättningen kalla delägarna. Vid förrättningen skall han lämna dessa det biträde, som finnes erforderligt.

Kan enighet ej vinnas, har skiftesmannen att själv bestämma om delningen och däröver upprätta handling, som av honom underskrives. Skifteshandlingen skall ofördröjligen delgivas envar delägare genom överlämnande av besannad avskrift. Vill delägare klandra skiftet, skall han, vid talans förlust, inom tre månader efter delgivningen instämma övriga delägare till rätten. I mål, som nyss är sagt, äge rätten inhämta yttrande av skiftesmannen, så ock till honom återförvisa ärendet.

9 §.

Skiftesman äge av dödsboet erhålla skäligt arvode ävensom ersättning för sina kostnader.

7 KAP.

Om avtal angående sammanlevnad i oskiftat dödsbo.

1 §.

Hava, vid samförvaltning av dödsbo, delägarna överenskommit att leva samman i oskiftat bo, gälle, i den mån ej annat föränledes av avtalet, om förvaltningens handhavande och boets företrädande vad i 1 kap. 1 § sägs; och skall vad i 3, 4 och 6 §§ samma kapitel är stadgat äga motsvarande tillämpning.

2 §.

Såvitt avkastningen ej skall användas till bekostande av gemensam hushållning eller eljest för gemensam räkning, vare envar delägare berättigad att efter varje kalenderårs utgång fordra delning av behållen avkastning.

3 §.

Har ej tid fastställts för beståndet av avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, vare avtalet gällande tills tre månader förflutit, sedan det blivit av någon delägare hos de övriga uppsagt. Samma lag vare, där vid avtal gällande för bestämd tid sammanlevnaden fortsatt efter den tidens utgång.

4 §.

Träder efterlevande make, som deltagit i avtalet, i nytt gifte, eller dör delägare och efterlämnar han såsom dödsbodelägare någon, som ej deltagit i avtalet, skall detta, om uppsägning sker inom fyra månader därefter, upphöra att gälla tre månader efter uppsägningen.

Där förmyndare eller god man deltagit i avtalet, skall vid förmynderskapets eller godmanskapets upphörande rätt till uppsägning, som i första stycket sägs, tillkomma den, å vars vägnar avtalet slutits.

5 §.

Har, efter det avtal om sammanlevnad i oskiftat bo slutits, väsentlig ändring inträtt i de förhållanden, som därvid voro avgörande, eller finnes avtalet av annan särskild orsak ej böra äga bestånd, må rätten på delägares talan förklara, att avtalet skall upphöra att gälla.

Om hävande av avtal, vars fortsatta bestånd medför äventyr för omyndig delägare eller den, för vilken god man är förordnad, är särskilt stadgat.

6 §.

Förordnas om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman, vare avtal om sammanlevnad i oskiftat bo förfallet. Ej må sådant förordnande meddelas på ansökan av delägare.

8 KAP.

Om dödförklaring.

1 §.

Är någon borta och hava sedan han veterligen sist var vid liv förflutit tio år eller, där han skulle vara över sjuttiofem år gammal, fem år, må ansökan göras om hans dödförklaring. Befann sig den bortovarande i livsfara, då han veterligen senast var i livet, må ansökan ske efter det tre år förflutit.

2 §.

Ansökan om dödförklaring göres av den bortovarandes make, arvinge eller annan, vars rätt kan av dödförklaringen bero, och ingives till rätten i den ort, där den bortovarande senast haft hemvist inom riket, eller, om behörig domstol ej sålunda finnes, till Stockholms rådstuvurätt.

3 §.

Över ansökningen höre rätten den bortovarandes inom riket vistande make och närmaste fränder, annan, som kan antagas senast haft underrättelse om den bortovarande, ävensom kyrkoherden och allmänna åklagaren i den ort, där han senast ägt hemvist inom riket.

4 §.

Är sådan tid förfluten, som i 1 § sägs, och utrönes ej, att den bortovarande avlidit, utfärde rätten kungörelse om ansökningen med kallelse å honom att senast å viss dag, som ej må sättas tidigare än ett år därefter, anmäla sig hos rätten eller å landet domaren. Kungörelsen skall även innehålla anmaning till envar, som kan lämna upplysning i ärendet, att inom samma tid giva det rätten eller domaren tillkänna.

Genom rättens försorg skall kungörelsen ofördröjligen införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten, så ock avsändas till pastorsämbetet i den

församling, där den bortovarande senast haft hemvist inom riket, för uppläsande i kyrkan så snart ske kan.

5 §.

Nu har den i kungörelsen fastställda dagen tilländagått; är sådan tid förfluten, som i 1 § sägs, och vet man ej, att den bortovarande avlidit, förklare rätten, att han skall anses för död; och skall han antagas hava avlidit, i fall som i 1 § första punkten sägs vid utgången av den månad, då tid som nyss angivits tilländagick, samt i fall enligt andra punkten i samma paragraf å den dag eller, om dagen ej är känd, vid utgången av den månad, då livsfaran inträffade. I rättens beslut skall angivas, vilken dag sålunda är att för dödsdag antaga.

6 §.

Då enligt lag tid skall räknas från dödsfall, varde, där dödförklaring skett, tiden räknad från det beslutet vann laga kraft.

7 §.

Finnes den dödförklarade sedermera vara vid liv, bäre envar, som i följd av dödförklaringen tillträtt egendom, den åter. Samma lag vare, där den dödförklarade finnes hava avlidit å annan tid än den, som för dödsdag antagits, och med hänsyn därtill annan är berättigad till kvarlåtenskapen.

Har egendom, som skall återbäras, blivit till annan överlåten, vare jämväl denne återbäringsskyldig, där han ej var i god tro, då han åtkom egendomen.

Då egendom återbäres, skall ock gäldas ränta eller avkomst för tiden efter det innehavaren vann kunskap, att annan ägde bättre rätt till egendomen, eller stämning blev honom delgiven. Har han för egendomen haft nödig kostnad, skall den ersättas; nyttig kostnad varde ock ersatt, där den ej var gjord å tid som nyss sagts.

Förslag
till
Lag
angående införande av lagen om boutredning och arvskifte.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den nu antagna lagen om boutredning och arvskifte skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1934.

I fråga om dödsbo efter den, som avlidit, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning.

2 §.

Genom nya lagen upphävas:

9, 11, 12, 13 och 18 kap. ärvdabalken;

förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo;

förordningen den 18 september 1862, huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse;

förordningen den 27 november 1854, huru förhållas bör med egendom, som tillhört den, vilken längre tid varit borta, utan att låta höra av sig;

tillika med de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad sålunda upphävda lagrum innehålla eller tillägg därtill;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

Vad för vissa städer enligt äldre lag gäller om borgmästares och råds befattning med bouppteckningars upprättande skall äga tillämpning vid dödsfall, som inträffar före utgången av år 1938. Konungen äger på framställning av sådan stad förordna, att den äldre lagen skall jämväl därefter tillvidare eller för viss tid gälla för den staden, dock att särskild bouppteckningsavgift ej i något fall skall erläggas, där dödsfallet inträffat efter nämnda års utgång.

Närmare bestämmelser angående framställning, som i första stycket sägs, meddelas av Konungen.

5 §.

Har ansökan om dödförklaring gjorts, innan nya lagen trätt i kraft, skall ärendet handläggas och avgöras enligt äldre lag.

6 §.

Vad i nya lagen är stadgat om förordnande av boutredningsman och av skiftesman skall gälla, ändå att arvlåtaren avlidit före lagens ikraftträdande. Samma lag vare med avseende å nya lagens regler om särskilda åtgärder till skydd för legat eller ändamålsbestämmelse samt om talan å fullgörande av ändamålsbestämmelse.

Har boutredningsman eller skiftesman förordnats, skall i fråga om åtgärder, som därefter vidtagas, nya lagen i allo lända till efter rättelse.

7 §.

Var den döde gift och ägde äldre giftermålsbalken tillämpning å makarnas förmögenhetsförhållanden, skola vid nya lagens tillämpning följande särskilda bestämmelser gälla.

1 mom. Den avlidna makens dödsbodelägare hava att förvalta samfällid egendom och den avlidnes enskilda egendom, så ock efterlevande makens enskilda egendom, såvitt denne ej ägde råda däröver. Har skifte ägt rum mellan makarna, vare efterlevande maken ej dödsbodelägare, där han ej är arvinge eller universell testamentstagare.

2 mom. Avträde till konkurs skall omfatta all egendom i makarnas bo. Samma lag vare i fråga om avträde till förvaltning av boutredningsman, vilket meddelas på begäran av borgenär.

Sker eljest avträde till förvaltning av boutredningsman, skall förvaltningen omfatta all egendom i makarnas bo, dock att efterlevande maken äger under sin förvaltning behålla enskild egendom, varöver han ägde råda, därest förbehåll göres före beslutet om egendomsavträde. Har sådant förbehåll gjorts, skall det i beslutet angivas.

Uppgörelse, som i 2 kap. 11 § andra stycket nya lagen avses, vare ej gällande, med mindre den biträdes av efterlevande maken.

3 mom. I bouppteckningen efter den döde skall anteckning ske av egendom och gäld i makarnas bo. Egendomen skall värderas; dock vare värdering ej erforderlig med avseende å efterlevande makens enskilda egendom, där ej efter den döde är arvinge eller universell testamentstagare, som äger efter maken taga andel i boet. Vad i 3 kap. 5 § nya lagen stadgas om förskott av efterlevande makens giftorättsgods skall gälla förskott, som givits av samfällid egendom.

4 mom. Vad i 4 kap. nya lagen sägs om den dödes egendom och gäld skall äga tillämpning å egendom och gäld i makarnas bo, såvitt ej annat föränledes av vad nedan är stadgat.

5 mom. Varder all egendom i makarnas bo i laga tid avträdd till förvaltning av boutredningsman eller till konkurs, vare efterlevande maken fri från

gäld, varför hans enskilda egendom ej svarar. Änka njute ock för framtiden befrielse från övrig gäld, som under äktenskapet tillkommit, utan så är att hon själv ådragit sig gälden i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden utgöres av böter eller skadestånd för brottslig gärning.

För gäld, som avses i 11 kap. 5 § äldre giftermålsbalken, vare änka, evad egendomsavtråde sker eller ej, ansvarig allenast med egendom, varöver hon ägde råda vid mannens död eller, om hon vunnit boskillnad, vid den tid denna söktes. Dör hustru och finnes i boet gäld, som nyss sagts, vare dödsbodelägarna, där egendomsavtråde ej sker, för den gäld ansvariga endast med egendom, varöver hustrun ägde råda vid dödsfallet eller, om hon vunnit boskillnad, vid den tid denna söktes.

6 mom. Sker skifte av makarnas bo, innan sådan gäld blivit gulden, som då var eller sist vid därefter förrättad bouppteckning blev bodelägarna vederlig, svare de för den gälden. Vad nu är sagt skall ej äga tillämpning å gäld, som avses i 11 kap. 5 § äldre giftermålsbalken. Delägare, som vid skifte fått sig tillagd egendom, varmed hustrun svarade för sådan gäld, vare dock därmed för gälden ansvarig.

7 mom. Är boet avträtt till konkurs och vill delägare å någondera sidan undanskifta egendom, göre därom skriftlig ansökan inom den för bevakning av fordringar utsatta tid.

Sådan ansökan skall ingivas i två exemplar; har den ingivits i allenast ett exemplar, besörje konkursdomaren avskrift av ansökningen, och gälde delägare, som gjort ansökningen, lösen för avskriften.

Sedan delägarna å andra sidan samt borgenärerna, på sätt i konkurslagen om granskning av bevakade fordringsanspråk sägs, erhållit tillfälle att i frågan yttra sig, varde ansökningen efter lag av rätten bedömd, ändå att jäv däremot ej gjorts.

Om undanskiftande för gäld, som bevakats efter utgången av den i första stycket nämnda tid, lände till efterrättelse vad i 29 § lagen den 1 juli 1898 om boskillnad finnes stadgat.

Göres jäv mot ansökan om undanskiftande, skall rättens ombudsman, sedan han erhållit det ena exemplaret av jävsskriften, ofördröjligen till sökanden, där hans adress är känd, med posten översända avskrift av jävsskriften, så ock erinran om tid och ställe för det i 108 § konkurslagen omförmälda borgenärs-sammantråde. Varder, sedan sådan ansökan inkommit, efterbevakning gjord, underrätte konkursdomaren sökanden om innehållet av den i anledning av efterbevakningen utfärdade kungörelsen.

Vad i lagen om boskillnad är stadgat rörande försäljning av egendom, som endera sidan äger undanskifta, så ock om betalningsrätt för vederlagsfordran gälle även i fall, varom nu är sagt.

8 mom. Innan arvskifte förrättas, tage efterlevande maken fördel av bo oskiftet och därefter sin giftorätt i boet.

9 mom. Avtal om sammanlevnad i oskiftat bo skall, där ej annat överenskommit, avse all egendom i makarnas bo.

Fö r s l a g
till
L a g
angående ändring i 12 och 13 kap. giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 12 kap. 2, 3 och 5 §§, sistnämnda lagrum i nedan angivna del, samt 13 kap. 1 § giftermålsbalken skola hava följande ändrade lydelse:

12 KAP.

2 §.

Emot dödsbodelägaras bestridande må bodelning ej äga rum, innan all veterlig gäld, för vilken den döde svarade, blivit gulden eller delägaren fritagits från ansvar för gälden eller medel till dess betalning satts under särskild vård. Har den dödes egendom blivit avträdd till konkurs, må bodelning städse äga rum utan hinder av delägaras bestridande.

3 §.

Till dess bodelning sker, tage efterlevande maken del i förvaltningen av den dödes egendom efter vad i lagen om boutredning och arvskifte sägs.

5 §.

Om det finnes erforderligt till betryggande av arvingars och universella testamentstagares rätt, skall giftorättsgods, varöver efterlevande maken enligt 4 § äger råda, till värde motsvarande vad av nämnda gods kan antagas vid bodelningen tillkomma dem, sättas under särskild vård och förvaltning, till dess bodelning skett; dock må sådant avskiljande ej mot efterlevande makens bestridande äga rum, såvida han ställer säkerhet, som av rätten godkännes.

Vid — — — utgifter.

13 KAP.

1 §.

Bodelning i anledning av boskillnad, äktenskaps återgång, hemskillnad, äktenskapsskillnad eller ena makens död skall förrättas med iakttagande av bestämmelserna i detta kapitel; och skall vid bodelningen vad som finnes stadgat om arvskiftes form, förordnande av särskild skiftesman samt dennes eller boutredningsmans befattning med skifte äga motsvarande tillämpning.

Vad i detta kapitel sägs om make skall, när make är död, tillämpas beträffande hans arvingar och universella testamentstagare, såvida ej annorlunda stadgas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

Har boskillnad eller hemskillnad ägt rum eller äktenskap blivit upplöst, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande lända till efterrättelse, där ej fråga är om äktenskaps upplösning genom makes död och lagen om boutredning och arvskifte skall vinna tillämpning beträffande dödsboet.

Äro makars förmögenhetsförhållanden att bedöma enligt äldre giftermålsbalken, skall med avseende å skifte i makarnas bo gälla vad i denna lag sägs om tillämpning av reglerna om arvskiftes form, förordnande av särskild skiftesman samt dennes eller boutredningsmans befattning med skifte.

Förslag
till
Lag
angående ändring i 2 och 9 kap. lagen om arv.

Med upphävande av 17 kap. 6 § ärvdabalken, förordnas härigenom, att 2 kap. 1 och 5 §§ lagen om arv, sistnämnda lagrum i nedan angivna del, samt 9 kap. 5 § samma lag skola hava följande ändrade lydelse:

2 KAP.

1 §.

Var arvlåtaren gift och lämnar ej efter sig bröstarvinge, tillfalle kvarlåtenskapen maken. Lever vid makens död den först avlidnes fader, moder, syskon eller syskons avkomling, äge de, som då äro närmast till arv efter den först avlidne, taga hälften av efterlevande makens bo, där ej nedan annorlunda stadgas. Ej må efterlevande maken genom testamente förordna om vad sålunda skall tillfalla den först avlidnes arvingar.

5 §.

Vid — — — lott.

I — — — stadgat.

Om dödsboets förvaltning och ansvar för den dödes gäld är stadgat i lagen om boutredning och arvskifte.

9 KAP.

5 §.

Vill arvinge, utan att tillträda arvet, göra sin rätt därtill gällande, skall han anmäla sitt anspråk hos god man, om sådan förordnats att bevaka hans rätt, eller hos var dödsbodelägare, som tillträtt arvet, eller ock, om skifte ej skett, hos den, som sitter i kvarlåtenskapen. Anmälan må ock göras hos rätten eller på landet hos domaren.

Tillkännagivande om anmälan skall göras av god man hos rätten eller domaren och av domaren å nästa rättegångsdag hos rätten. Om anmälan, som gjorts eller tillkännagivits hos rätten, skall genom dess försorg med posten underrättelse översändas till övriga dödsbodelägare, vilkas namn och vistelseort äro upptagna i bouppteckningen efter arvlåtaren eller eljest kända för rätten.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

I fråga om boutredning efter den, som avlidit, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning, där ej utredningen skall verkställas enligt lagen om boutredning och arvskifte.

Förslag
till
Lag
angående ändring i lagen den 8 juni 1928 (nr 281) om allmänna arvsfonden.

Härigenom förordnas, att 3 samt 7—11 §§ lagen den 8 juni 1928 om allmänna arvsfonden skola, förstnämnda paragraf i nedan angivna del, hava följande ändrade lydelse:

3 §.

Fondens rätt till egendom, som i 1 § sägs, skall bevakas av kammaradvokatfiskalsämbetet; och äge ämbetet tala och svara i mål, som röra fonden.

Behörig — — — hemvist.

7 §.

Finnes, då dödsfall inträffar, ej annan arvinge än fonden eller är fonden universell testamentstagare, skall det hos rätten anmälas av den, som har boet i sin vård, och nämne rätten, när sådan anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt, god man att vid boutredningen företräda fonden. Prövas denne ej vara lämplig för uppdraget, varde han av rätten entledigad.

Det åligger kammaradvokatfiskalsämbetet att övervaka, att gode mannen behörigen fullgör sina skyldigheter.

8 §.

Lös egendom, som tillfallit fonden, skall av gode mannen försäljas å offentlig auktion, där ej kammaradvokatfiskalsämbetet efter framställning från gode mannen annat medgiver. Fordringar må dock försäljas allenast i den mån de ej kunna indrivnas. Om försäljning av fast egendom, som tillfallit fonden, gäller vad med avseende å kronans fasta egendom är i allmänhet stadgat.

För indrivning av fordran, som tillfallit fonden, äge gode mannen anhängiggöra och utföra talan utan bemyndigande av kammaradvokatfiskalsämbetet.

Äro genom testamente särskilda föreskrifter lämnade, skola dessa lända till efterrättelse.

9 §.

Om god man skall i tillämpliga delar gälla vad om syssloman är stadgat.

10 §.

Har egendom, vilken ej utgöres av penningar, såsom legat eller gåva tillfallit fonden, skall lämplig person förordnas att omhändertaga och försälja egendomen, och skall vad i 7—9 §§ är stadgat äga motsvarande tillämpning.

11 §.

Har egendom i dödsbo, vilken förvaltats av god man, som i 11 kap. 4 § lagen om förmynderskap sägs, efter preskription av rätt att taga arv eller testamente eller ock eljest tillfallit fonden, vare han pliktig fullgöra vad enligt 8 § första stycket åligger god man, som där avses.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

I fråga om boutredning efter den, som avlidit, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning, där ej utredningen skall verkställas enligt lagen om boutredning och arvskifte.

Förslag
till
Lag
angående ändring i 2 och 3 kap. lagen om testamente.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 4 § och 3 kap. 9 § lagen om testamente, förstnämnda lagrum i nedan angivna del, skola hava följande ändrade lydelse:

2 KAP.

4 §.

Till — — — syskon.

Ej må någon tagas till vittne vid förordnande till honom själv, hans make eller någon, vilken med honom är i skyldskap eller svågerlag, som nu är sagt. Förordnande att vara testamentsexekutor medföre dock ej hinder att vara vittne.

Skall — — — vittnesjäv.

3 KAP.

9 §.

Är ändamålsbestämmelse meddelad beträffande egendom, som tillkommer viss arvinge eller testamentstagare, åligge det denne att verkställa förordnandet. I andra fall skall ändamålsbestämmelse verkställas av oskifto.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

Vad äldre lag innehåller om skyldighet för universell testamentstagare att fullgöra ändamålsbestämmelse skall fortfarande gälla i fråga om dödsboförvaltning, å vilken lagen om boutredning och arvskifte icke äger tillämpning.

Förslag

till

Lag

angående ändring i 7 kap. lagen om förmynderskap.

Härigenom förordnas, att 7 kap. 2, 3 och 4 §§ lagen om förmynderskap, 2 och 3 §§ i nedan angivna delar, skola hava följande ändrade lydelse:

2 §.

Förmyndare — — — erforderligt.

Mot borgenär i dödsboet eller annan, vars rätt är av utredningen beroende, står förmyndaren, såvitt angår skada genom hans åtgärd eller försummelse, i ansvar efter vad i lagen om boutredning och arvskifte stadgas.

3 §.

Förmyndare må ej för omyndig delägare i dödsbo sluta avtal om sammanlevnad i oskiftat bo utan överförmyndarens samtycke.

Visar — — — tilländagått.

Innan — — — ärendet.

4 §.

Slutes ej för omyndig delägare i dödsbo avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, skall förmyndaren tillse, att bodelning och skifte, så snart ske kan, för rättas. Samma lag vare, om dylikt avtal upphört att gälla. Har efterlevande make, som deltagit i avtalet, trätt i nytt gifte, skall förmyndaren uppsäga avtalet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

I fråga om dödsbo efter den, som avlidit, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning, där ej boutredningen skall verkställas enligt lagen om boutredning och arvskifte.

F ö r s l a g
till
L a g
angående ändring i 17 kap. handelsbalken.

Häri genom förordnas, att 17 kap. 4 och 8 §§ handelsbalken, sistnämnda lagrum, vilket senast ändrats genom lag den 13 maj 1921 (nr 228), i nedan angivna del, skola hava följande ändrade lydelse:

4 §.

Är gäldbunden man död, och haver någon försträckt penningar, eller varor, till hans begravning; det skall först gäldas, sedan det gods avskilt är, som förr är sagt. Därefter den kostnad, som å egendomens uppteckning skäligen gjord är, sedan läkarelön, läkedom och föda under den dödas sista sjukdom, deras arvode, som honom däri skött hava, så ock borgenärs kostnad för gäldenärens försättning i konkurs eller för beslut om egendomens avträde till förvaltning av boutredningsman, betjänters och tjänstehjons lön för sista året, annan arbetares dagspenning eller avlöning, den där ej stått inne längre än sex månader efter förfallodagen, samt sådan begravningshjälp eller för de tre sista månaderna upplupen sjukhjälp eller livränta, som det enligt lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åligger gäldenären att utgiva. Vad nu är stadgat om förmånsrätt för arbetares avlöning äge ock tillämpning i avseende å skadestånd, som i händelse av obehörigt avskedande eller arbetsavtals hävande må tillkomma arbetaren i stället för avlöning, som skulle med förmånsrätt utgått. Innestår hos arbetsgivare viss del av arbetares lön till säkerhet för arbetarens fullgörande av sina skyldigheter, äge arbetaren för sålunda innestående lön enahanda förmånsrätt som nu angående arbetares avlöning är sagd, evad fordringen stått inne längre eller kortare tid.

Därefter skall utgå arvode och kostnadsersättning till den, som enligt lag eller förordnande av rätten eller domaren förvaltat eller vårdat dödsbos egendom i delägarnas ställe eller biträtt vid boutredning eller arvskifte, så ock till den, som enligt lagen om ackordsförhandling utan konkurs förordnats till rättens ombudsman eller god man, därest det belopp, som skall utgå, bestämts efter ty i nämnda lag sägs.

8 §.

Sedan äge borgenär, för vars fordran lös egendom blivit i laga ordning i mät tagen, förmånsrätt till betalning ur den utmäta egendomen. Är den-

samma utmätt för fleras fordringar; have den, för vars fordran utmätning först verkställdes, företräde: har utmätning skett på en gång; äge var lika rätt. Har konkurs följt på ansökning, som gjorts inom en månad från den dag, då utmätning verkställdes, eller, där utmätningen skett för fordran, som tillkommer gäldenärens make, inom ett år från nämnda dag; äge den förmånsrätt, nu sagd är, ej rum. Då utmätning skett efter gäldenärs död, inom en månad från det bouppteckning förrättades eller tiden därför tilländagick, äge sådan förmånsrätt ej heller rum, där konkurs följer på ansökning, som gjorts inom sålunda stadgad tid eller, om på ansökning inom samma tid egendomen blivit avträdd till förvaltning av boutredningsman, inom en månad från det boutredningsman förordnades.

Har — — — rum.

Där — — — påstående.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

I fråga om dödsbo efter den, som avlidit, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning, där ej boutredningen skall verkställas enligt lagen om boutredning och arvskifte.

Förslag
till
Lag
angående ändring i vissa delar av utesökningslagen.

Härigenom förordnas, dels att i 4 kap. utesökningslagen skall införas en ny paragraf av nedan angivna innehåll och betecknad såsom 88 a §, dels ock att 145, 155 och 157 §§ i samma lag, 155 § i nedan angivna del, skola hava följande ändrade lydelse:

88 a §.

Är utmätning i död mans bo verkställd och hade borgenären ej panträtt i den utmäta egendomen eller rätt att den till säkerhet för sin fordran kvarhålla, må, innan en månad förflutit efter det bouppteckning förrättades eller tiden därför tilländagick eller, där boet står under förvaltning av boutredningsman, innan uppgörelse träffats angående borgenärernas förnöjande, egendomen ej försäljas, med mindre samtycke därtill lämnas av dem, som företräda dödsboet, eller ock egendomen är av beskaffenhet, som angives i 40 § första stycket.

145 §.

Varda alla borgenärer, vilkas rätt är av fördelningen beroende, så ock gäldenären ense huru fördelningen må ske; uppgöre förrättningsmannen i överensstämmelse därmed fördelningslängd; och varde därefter utdelning genast verkställd, där ej enligt 156 eller 157 § hinder möter.

155 §.

Vill — — — ske.

Har full betalning blivit borgenär tillagd, efter ty han yrkat eller, om hans fordran ej varit anmäld, enligt de här ovan stadgade grunder; då må, utan hinder av hans uteblivande från sammanträdet, de borgenärer, som äro tillstädes, överenskomma, att lyftning må ske utan pant eller borgen; och vare det gillt, där ej gäldenären det bestrider, eller hinder mot lyftningen möter jämlikt 156 eller 157 §.

157 §.

Är utmätning i död mans bo verkställd, må inom tid, som i 88 a § sägs, betalning ej utan samtycke av dem, som företräda dödsboet, verkställas till borgenär, som ej hade panträtt i den utmäta egendomen eller rätt att den till säkerhet för sin fordran kvarhålla.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

Har utmätning skett i dödsboet efter den, som avlidit, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning, där ej boutredningen skall verkställas enligt lagen om boutredning och arvskitte.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändrad lydelse av 11 kap. 11 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 11 kap. 11 § rättegångsbalken skall hava följande ändrade lydelse:

Stämning å dödsbo varde delgiven den, som äger företräda boet. Äro flera gemensamt därtill behöriga, må stämningen delgivas någon av dem, delägare dock endast om han i boet sitter. Har stämning sålunda delgivits delägare, svare denne var och en av de övriga för att han utan dröjsmål erhåller stämningen i besannad avskrift.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

I fråga om dödsbo efter den, som avlidit, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning, där ej boutredningen skall verkställas enligt lagen om boutredning och arvskifte.

Förslag

till

Lag**angående ändring i vissa delar av konkurslagen.**

Härigenom förordnas, att 7, 8, 11, 33 och 97 §§ konkurslagen, 7, 8, 11 och 97 §§ i nedan angivna delar, skola hava följande ändrade lydelse:

7 §.

Vill gäldenär avträda sin egendom till konkurs eller vill borgenär påkalla gäldenärs försättande i konkurs, göra skriftligen ansökning därom hos konkursdomaren i den ort, där gäldenären bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet. Avser ansökningen dödsbos egendom, skall den göras hos konkursdomaren i den ort, där den döde bort svara i mål, som nyss sagts.

Konkursdomare — — — upptagas

8 §.

Vid — — — boet.

Till dödsbodelägars ansökning om boets avträdande till konkurs skall fogas bouppteckningen efter den döde eller, där inregistrering skett, uppgift å dagen därför. Är ej bouppteckning förrättad, lämnas trovärdig uppgift om delägarna ävensom upplysning om varje delägars boningsort och postadress.

Har delägare ej fullgjort vad i andra stycket är stadgat, skall konkursdomaren förelägga honom viss tid därtill, vid äventyr att, där det felande ej är tillgängligt, då ärendet upptages till vidare behandling, ansökningen skall vara förfallen.

11 §.

Upptages — — — konkurs.

Har, i fall då dödsbo ej står under förvaltning av boutredningsman, ansökning om boets avträdande till konkurs icke gjorts av samtliga dödsbodelägare, utsättes konkursdomaren genast dag för prövning av ansökningen inom fjorton dagar från dess ingivande; och skall konkursdomaren därom utfärda kungörelse, som anslås å rättens dörr samt införes en gång i allmänna tidningarna och i tidning inom orten, så ock med posten avsända meddelanden genom rekommenderade brev till envar delägare, som ej underskrivit ansökningen, där kallelsen kan hinna komma honom till handa. Varder på framställning, som göres sist då konkursansökningen företages till prövning, boets egendom ställd under förvaltning av boutredningsman, vare konkursansökningen för-

fallen. I annat fall meddele konkursdomaren beslut om dödsboets försättande i konkurs.

33 §.

Har vid bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar gäldenären i märklig mån eftergivit sin rätt och är bodelningshandlingen ej ingiven till rätten tidigare än ett år innan konkursansökningen gjordes, gånge den bodelning på talan av konkursboet åter. Samma lag vare, om vid bodelningen egendom till skada för borgenärerna frångått gäldenären mot det att fordran å honom utlagts å hans lott; dock att i sådant fall vad i 29 § tredje stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning. Från gäldenärens make må återvinning enligt 28—32 §§ äga rum, ändå att åtgärd, som för varje fall avses, blivit företagen tidigare än i nämnda paragrafer sägs, dock ej, om den vidtagits mer än ett år innan konkursansökningen gjordes.

Där dödsbos egendom blivit avträdd till konkurs på ansökning, som gjorts inom en månad från det bouppteckning förrättades eller tiden därför tilländagick eller, om efter ansökning inom sålunda stadgad tid egendomen blivit avträdd till förvaltning av boutredningsman, inom en månad från det boutredningsman förordnades, skall, ändå att rätt till återvinning ej föreligger enligt vad förut i detta kapitel är sagt, avtal, som för dödsboet slutits till skada för borgenärerna, på talan av konkursboet återgå, om den, med vilken avtalet ingicks, hade skälig anledning till antagande, att dödsboet var på obestånd. Har, efter dödsfallet, borgenär till skada för övriga borgenärer erhållit betalning eller fått utfäst pant till sig överlämnad, skall i konkursen vad nyss är sagt om återgång av avtal äga tillämpning. Är inteckning sökt i dödsboets egendom på grund av medgivande, som lämnats efter dödsfallet eller som av den döde givits för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, och är ej fråga om inteckning, som inom den i 11 kap. 2 § jordabalken stadgade tid sökts för fordran, som där avses, skall, där konkurs inträffar såsom nyss sagts, städse gälla vad i 29 § är stadgat om inteckning.

97 §.

Gäldenär — — — kronor.

Vid — — — honom.

Har dödsbos egendom avträtts till konkurs, skall underhåll njutas tills tre månader förflutit från dödsfallet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

I fråga om dödsbo efter den, som avlidit, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning; dock skall nya lagen tillämpas, där boutredningen skall verkställas enligt lagen om boutredning och arvskifte, med iakttagande likväl i fråga om konkursbos rätt att återvinna egendom, som frångått dödsbo, innan nya lagen sålunda vinner tillämpning därå, att motsvarande bestämmelser i äldre lag skola tillämpas, om enligt den lagen, men ej enligt nya lagen, frihet från klander äger rum.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 7 § 1. lagen om nya konkurslagens
införande och vad i avseende därå skall iakttagas.

Härigenom förordnas, att 7 § 1. lagen om nya konkurslagens införande och vad i avseende därå skall iakttagas skall i nedan angivna del hava följande ändrade lydelse:

Borgenär — — — råda.

Där efter makes död konkursansökning göres av delägare i dödsboet, skall vid tillämpning av 11 § andra stycket nya lagen ansökningen vara förfallen allenast om efter framställning, som där sägs, all egendom i makarnas bo varder ställd under förvaltning av boutredningsman.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

Förslag

till

L a g

angående ändring i förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tioårig preskription och om årsstämming.

Häri genom förordnas, att överskriften till förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming samt §§ 9, 11—17 och 20 samma förordning skola hava följande ändrade lydelse:

Förordning om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer.

§ 9.

Nu vill efterlevande make, arvinge eller testamentstagare, sedan laga bo-uppteckning skett, säker vara, att icke okända fordringar sig yppa; äge då att hos rätten, varunder den dödes bo i konkursmål hörer, begära kallelse å hans okända borgenärer. Står boet under förvaltning av boutredningsman eller testamentsexekutor, äge denne ock begära kallelse, som nu är sagt. Var den döde gift, må kallelse sökas jämväl å den efterlevandes okända borgenärer vid den rätt, som har att upptaga fråga om hans försättande i konkurs. Då kallelse, varom nu är stadgat, sökes, skall sökanden ingiva förteckning på alla de borgenärer, som veterliga äro.

§ 11.

Då kallelse är så sökt, som i 9 § sägs; utfärde rätten offentlig stämning å okända borgenärer, att sist före klockan tolv å viss dag, näst efter sex månader, giva sina fordringar skriftligen eller muntligen an: är boet å landet, och äskas ej urtima ting; då må inställelsen utsättas till det lagtima ting, som näst efter sex månader infaller. Stämningen varde å rättens dörr anslagen sex månader före inställelsedagen och i allmänna tidningarna kungjord tre gånger, första gången fem och tredje gången sist två månader innan den dag inträffar. Kronans ombudsman i orten och alla inländska borgenärer, som å den i 9 § omförmälda förteckning upptagna äro, skola om stämningen särskilt underrättas; och foge rätten eller domaren anstalt, att sådan underrättelse varder, minst en månad före inställelsedagen, dem meddelad.

§ 12.

Uraktlåter borgenär, den där ej finnes upptagen å omförmälda förteckning, att sin fordran å den i kallelsen utsatta inställelsedagen angiva, och har han

den ej heller förut angivit, have sin talan förlorat emot gäldenär, som ej visas hava före inställelsetiden ägt, eller å nämnda tid erhållit vetskap om fordringens tillvaro: och vare gäldenär, som för sådan fordran sökes, pliktig, där borgenär det äskar, med ed betyga, att den fordran ej var honom känd före inställelsetidens utgång: brister han åt eden, eller styrkes annorledes, att han om fordringen ägt kunskap, som sagt är; betale då sin andel i gälden.

Är kallelse å okända borgenärer av förmyndare tagen för person, som till myndiga år kommit, men blivit under förmyndare ställd; då have ock borgenär, varom nu nämnt är, sin talan förlorat, där ej förmyndaren visas hava om fordringen ägt eller erhållit vetskap, såsom förut är sagt.

§ 13.

Äro flera gäldenärer, de där, en för alla och alla för en, betalningsskyldighet sig iklätt, och har kallelse å någonderas borgenärer ågått; då äge var av de andra gäldenärerna, lika med borgenären, att fordringen bevaka, ändå att den ej blivit förut hos någondera utsökt.

§ 14.

Är borgenärs fordran intecknad i fast egendom eller i tomträtt eller i vattenfallsrätt eller i fartyg, eller har han lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom; njute han ur den egendom, som sålunda häftar, betalning, ändå att han ej, efter kallelse å okända borgenärer, sin fordran angiver. Om rätt till kvittning för genfordran vare ock lag som i 7 § sägs, ändå att den fordran ej blivit efter sådan kallelse angiven.

§ 15.

Utan hinder av kallelse å okända borgenärer må borgenär under anslagstiden sin fordran utsöka.

§ 16.

Utsöker ej borgenär sin fordran då kallelse å okända borgenärer utfärdad blivit; have gäldenär, sedan inställelседagen förbi är, den rätt, som i 6 § stadgas.

§ 17.

Varder egendom till konkurs avträdd före inställelседag, som i kallelse å okända borgenärer utsatt är, och har borgenär, före nämnda dag, till konkursdomaren givit bevakningsinlaga i konkursen in, på sätt i konkurslagen stadgas; vare ej pliktig att sin sålunda bevakade fordran jämväl efter sådan kallelse anmäla. Samma lag vare, där före den i kallelsen utsatta inställelседag offentlig ackordsförhandling inletts och borgenär före nämnda dag anmält sin fordran, på sätt i lagen om ackordsförhandling utan konkurs är stadgat.

§ 20.

För fordran hos bank eller allmänt penningeverk, efter sedel eller annan löpande förbindelse, som tryckt eller graverad utgives, gälle ej vad om tioårig

preskription eller bevakning efter kallelse å okända borgenärer nu sagt är, utan lände till efter rättelse vad därom särskilt är stadgat. Samma lag vare angående medel, som blivit insatta i rikets ständers bank eller riksgäldskontor, eller under annan allmän vård.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

Vad i lag eller särskild författning är sagt om årsstämming skall gälla kallelse å okända borgenärer.

Såvitt enligt övergångsbestämmelse till lagen den 11 juni 1920 (nr 425) angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming förut gällande lag fortfarande är tillämplig, skall § 9 hava följande ändrade lydelse:

Nu vill efterlevande make, arvinge eller testamentstagare, sedan laga boupp-teckning skett, säker vara, att icke okända fordringar sig yppa; äge då att hos rätten, varunder boet i konkursmål hörer, begära kallelse å dess okända borgenärer, och give in förteckning på alla dem, som veterliga äro. Står boet under förvaltning av boutredningsman eller testamentsexekutor, äge denne ock begära kallelse, som nu är sagt.

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av 2 och 4 §§ förordningen den 16 juni 1875 (nr 42)
angående lagfart å fång till fast egendom.**

Härigenom förordnas, att 2 och 4 §§ förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, sistnämnda paragraf i nedan angivna del, skola hava följande ändrade lydelse:

2 §.

Lagfart skall sökas å landet sist vid det lagtima ting, som infaller näst efter sex månader, och i stad inom tre månader sedan fånget skedde; dock att, i fråga om bolagsmans andel i bolags samfällda gods, skyldigheten att lagfara inträder först då bolagsmannens andel utbrytes; och skall för arvinge eller universell testamentstagare tiden för lagfarts sökande räknas, där för lottens bestämmande bodelning eller skifte erfordras, från det dylik förrättning hölls eller av skiftesman verkställt skifte blivit ständande, men i annat fall från det bouppteckningen avslutades. För testamentstagare skall tid för lagfarts sökande icke i något fall börja löpa, innan testamentet blivit ständande.

4 §.

Den, som söker lagfart, skall för rätten uppvisa sin fångeshandling; och låte rätten handlingen eller den del därav, som angår fånget och villkoren därför, offentligen uppläsas och i lagfartsprotokollet införas. Då lagfart första gången sökes å egendom, som innehaves såsom fideikommiss, varde fideikommissbrevet till alla delar i protokollet infört. Sökes lagfart för dödsbo med avseende å egendom, som tillhört den döde, uppvisas inregistrerad bouppteckning efter honom.

Skall — — — andra.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

Härigenom förordnas, att 1 § förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden, vilket lagrum senast ändrats genom lag den 25 april 1930 (nr 113), skall i nedan angivna del hava följande ändrade lydelse:

Över följande ärenden skola vid underrätt föras särskilda protokoll, nämligen: ett över lagfarter med fång av fast egendom; ett över inteckningar i sådan egendom; ett över inskrivningar av tomträtt samt av fång till sådan rätt, inteckningar i tomträtt, inskrivningar av vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt, så ock över inteckningar i vattenfallsrätt (tomträttsprotokoll); ett över ärenden angående förmynderskap och godmanskap (förmynderskapsprotokoll); ett över äktenskapsförord; samt ett över bouppteckningar, testamenten, som vid domstolen bevakas, åtgärder, som avses i 9 kap. lagen om arv och 8 kap. lagen om testamente, förordnande eller entledigande av god man, varom förmäles i lagen om allmänna arvsfonden, samt avhandlingar om lösöreköp (bouppteckningsprotokoll).

För — — — döde.

Vid — — — drives.

Hos — — — infört.

Har — — — anmärkt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1934.

I fråga om boutredning efter den, som avlidit, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning, där ej utredningen skall verkställas enligt lagen om boutredning och arvsifte.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 september 1932.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern HAMRIN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST, PETERSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, anmäler ett av lagberedningen den 30 juni 1932 avgivet betänkande, däri under rubriken Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken IV¹ sammanförts av motiv åtföljda förslag till följande lagar:

- 1) lag om boutredning och arvskifte;
- 2) lag angående införande av lagen om boutredning och arvskifte;
- 3) lag angående ändring i 12 och 13 kap. giftermålsbalken;
- 4) lag angående ändring i 2 och 9 kap. lagen om arv;
- 5) lag angående ändring i lagen den 8 juni 1928 (nr 281) om allmänna arvsfonden;
- 6) lag angående ändring i 2 och 3 kap. lagen om testamente;
- 7) lag angående ändring i 7 kap. lagen om förmynderskap;
- 8) lag angående ändring i 17 kap. handelsbalken;
- 9) lag angående ändring i vissa delar av utsökningslagen;
- 10) lag om ändrad lydelse av 11 kap. 11 § rättegångsbalken;
- 11) lag angående ändring i vissa delar av konkurslagen;
- 12) lag angående ändrad lydelse av 7 § 1. lagen om nya konkurslagens införande och vad i avseende därå skall iakttagas;
- 13) lag angående ändring i förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tio-årig preskription och om årsstämmning;
- 14) lag om ändrad lydelse av 2 och 4 §§ förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående lagfart å fång till fast egendom; samt
- 15) lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

¹ Statens off. utr. 1932:16.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över i lagberedningens betänkande innefattade lagförslag måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Erik H:son Malm.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 januari 1933.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden ALEXANDERSON,
EKLUND,
regeringsrådet ASCHAN,
justitierådet GREFBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 september 1932, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om boutredning och arvskifte;
 - 2) lag angående införande av lagen om boutredning och arvskifte;
 - 3) lag angående ändring i 12 och 13 kap. giftermålsbalken;
 - 4) lag angående ändring i 2 och 9 kap. lagen om arv;
 - 5) lag angående ändring i lagen den 8 juni 1928 (nr 281) om allmänna arvsfonden;
 - 6) lag angående ändring i 2 och 3 kap. lagen om testamente;
 - 7) lag angående ändring i 7 kap. lagen om förmynderskap;
 - 8) lag angående ändring i 17 kap. handelsbalken;
 - 9) lag angående ändring i vissa delar av utsökningslagen;
 - 10) lag om ändrad lydelse av 11 kap. 11 § rättegångsbalken;
 - 11) lag angående ändring i vissa delar av konkurslagen;
 - 12) lag angående ändrad lydelse av 7 § 1. lagen om nya konkurslagens införande och vad i avseende därå skall iakttagas;
 - 13) lag angående ändring i förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tio-årig preskription och om årsstämmning;
 - 14) lag om ändrad lydelse av 2 och 4 §§ förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående lagfart å fång till fast egendom; samt
 - 15) lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.
- Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredrags: 1, 2, 5 och 6 kap. av förslaget under 1) samt förslagen under 2), 3), 4), 5), 6), 7), 10), 12), 13), 14) och 15) av ledamoten av lagberedningen, revisionssekreteraren Harry Guldberg och förslagen i övrigt av ledamoten av lagberedningen, professorn Ragnar Bergendal.

Förslagen föranledde följande yttranden:

Förslaget till lag om boutredning och arvskifte.

1 kap.

1 §.

Lagrådet:

Enligt förslaget skall boutredningen i första hand ankomma på dödsbodelägarna, men denna förvaltningsform kan ersättas av förvaltning genom en av rätten förordnad boutredningsman, varjämte på grund av testamente förvaltning genom testamentsexekutor kan ifrågakomma. De grundläggande bestämmelserna om dödsbodelägarnas förvaltning meddelas i 1 kap., medan särskilda regler om boutredningsmannens och testamentsexekutors verksamhet sammanförts i 2 kap. Emellertid äro flera av de 1 kap. förekommande stadgandena tillämpliga även då boet förvaltas av boutredningsman eller testamentsexekutor. Sålunda avse bestämmelserna i 2, 3 och 5 §§ jämväl dylik förvaltning. Då i kapitlet annan förvaltning av boet än dödsbodelägarnas icke omnämnas, framgår nyssnämnda förhållande måhända icke med önskvärd tydlighet. Med hänsyn härtill och då det inledande kapitlet med allmänna bestämmelser om boutredning icke synes böra sakna en erinran om att boutredning kan verkställas — förutom av dödsbodelägarna — jämväl av boutredningsman eller testamentsexekutor, hemställas att en hänvisning av antytt innehåll införes i första stycket.

Tillika torde den i samma stycke givna allmänna bestämmelsen om dödsbodelägarnas behörighet att företräda dödsboet böra avfattas i överensstämmelse med 2 kap. 12 § i förslaget, varjämte tredje stycket synes böra i redaktionellt hänseende något jämkas.

2 §.

Lagrådet:

Då såsom vid 1 § anförts bestämmelserna i förevarande paragraf skola gälla även för det fall att den dödes egendom icke kommer att omhändertagas av dödsbodelägarna, utan av boutredningsman eller testamentsexekutor, torde detta böra komma till uttryck i lagtexten, vilken jämväl i annat avseende tar var någon jämkning.

6 §.

Lagrådet:

Om paragrafen uppställdes i närmare överensstämmelse med vad som iakttagits i förslagets 2 kap. 18 § (jfr ock 6 kap. 9 § förmynderskapslagen), skulle tydligare framgå, att skadelidande icke kan rikta sitt ersättningsanspråk mot annan delägare än den som är delaktig i vållandet till skadan.

Jämte förvaltning torde böra nämnas vård, varigenom mera tydligt inbegreps åsidosättande av förpliktelse, som enligt 2 § första stycket åligger delägare.

2 kap.

Lagrådet:

Såsom lagberedningen framhållit, utgör boutredningsmannainstitutet med därtill anknutna rättsregler den ojämförligt viktigaste nyheten i dess förslag. Införandet av detta institut i den utformning det i förslaget erhållit är enligt lagrådets uppfattning ett synnerligen lyckligt grepp. Det ansluter sig på ett naturligt sätt till de hos oss hävdvunna förhållandena och rådande åskådningarna i fråga om dödsbos behandling, på samma gång det synes väl ägnat att i väsentlig mån avhjälpa vanskligheter och råda bot för missförhållanden, som enligt erfarenheten esomoftast äro förknippade med nuvarande förvaltningsformer och regler om ansvarighet för boets gäld. De mest kännbara olägenheterna av nu gällande ordning vållas av de hinder för en snabb och förmånlig utredning, som oenighet och inbördes misstro mellan samförvaltande delägare föra med sig, samt av nödtvånget att, då man ej vågar påtaga sig risken av personligt ansvar för gälden, avträda boet till konkurs, måhända till skada både för borgenärer och dödsbodelägare. Mången gång kunna genom oresonlighet från en delägars sida i förvaltningsfrågor eller genom hans av obefogad oro föranledda förhastade egendomsavträde övriga delägars intressen få sitta hårt emellan, utan att situationen i och för sig därtill giver anledning. Särdeles ofullkomlig är vidare lagstiftningen beträffande arvskitte, vilket är ägnat att förstora och skärpa befintliga motsättningar mellan intressenterna. Mot en tredskande delägars obstruktion kan i många fall endast med mycken vederböda, omgång och tidsutdräkt ett giltigt skifte bringas till stånd.

I alla dessa hänseenden är, såsom antytt, det föreslagna boutredningsmannainstitutet — och det därmed i viss mån kombinerade skiftesmannainstitutet — ägnat att bringa effektiv hjälp. I ett dödsbo, vars solvens måhända har all sannolikhet för sig — särskilt under förutsättning av insiktsfull boutredning — men där likvisst tillgångarnas ovissa värde eller skuldposternas betydande storlek eller affärernas invecklade beskaffenhet innefatta ett avsevärt riskmoment, kan befrielse från delägarnas personliga ansvar vinnas genom att boet, med undvikande av det för de efterlevandes känslor ofta pinsamma och ekonomiskt alltid ödesdigra avträdadet till konkurs, ställes under förvaltning av boutredningsman. Utverkandet av denna åtgärd står varje delägare till buds, och en förhastad konkursansökan från annan delägars sida — vilken för övrigt långt mindre än nu bliver att befara — kan enligt föreslagna bestämmelser i 11 § konkurslagen mötas med framställning om boutredningsmans förordnande. Även en borgenär som finner situationen under delägarnas samförvaltning hotande för sina utsikter till betalning, men icke kan åberopa tillräckliga skäl för en konkursansökan, eller som anser en avveckling utan konkurs fördelaktigare kan, om anledning visas föreligga, utverka ett dylikt förordnande. Likaså andra intressenter i boet utom de egentliga delägarnas krets.

Men även där boets solvens och delägarnas lojalitet mot andra intressenter är utom tvivel, står det tydligen ofta mycket att vinna genom en förvaltnings-

form, där friktionen mellan ett flertal stridiga, ehuru om mål och medel ofta oklara viljor är väsentligen upphävd och ersatt med en praktiskt förfaren och under sysslomannaansvar verksam ledning, som är i stånd att i den inre förvaltningen handla och utåt förhandla med erforderlig snabbhet, målmedvetenhet och konsekvens. Enligt lagrådets antagande kommer för övrigt boutredningsmannainstitutet att i stor utsträckning tillitas även i fall, där varken risken för gäldsansvar eller oenighet mellan delägarna är det egentliga motivet. Redan nu finna delägarna synnerligen ofta med sitt intresse bäst förenligt att överlämna förvaltningsomsorgerna åt en eller ett par personer inom eller utom den egna kretsen. Det synes då ligga nära till hands att utverka ett formligt förordnande, med de fördelar detta för med sig både i gäldshänseende och i fråga om lagstadgad reglering av förvaltarens eller förvaltarnas kompetens och ansvar.

Emellertid är det uppenbart att hela institutets värde och förmåga att motsvara därtill knutna förhoppningar är i eminent grad beroende av den omsorg och den takt, med vilken domstolarna handhava den dem anförtrodda uppgiften att utse boutredningsmän. De anvisningar som i 3 § detta kapitel lämnas för utövande av denna funktion äro av fundamental betydelse. Såsom lagberedningen med styrka framhållit, komme utvecklingen in på alldeles orätt spår, om boutredningsmannabefattningarna bleve förbehållna åt en snäv krets av därmed betrodda yrkesförvaltare. Skall institutet tillvinna sig önskligt förtroende, måste det uppenbarligen göras fullt allvar av föreskriften att särskilt avseende skall fästas vid delägarnas och andra intressenters önsknin- gar i fråga om personvalet. Men å andra sidan får tydligen ej heller denna hänsyn skjuta åt sidan den fullt lika viktiga att anspråken på boutredningsmannens kvalifikationer för uppdraget icke få eftergivnas.

I fråga om boutredningsmans befogenheter och kontrollen över hans förvaltning kunde det ligga nära till hands att under intrycken av de senare årens talrika exempel på oredlighet och egennyttan vid handhavandet av förtroendeuppdrag låta sig föranledas att uppställa stränga och snävt bindande föreskrifter. Det är med tillfredsställelse lagrådet konstaterar att förslaget härutinnan är prägladt av klok måttfullhet. Avvecklingen av ett dödsbo är en verksamhet som i hög grad måste lämpas efter de skiftande omständigheterna och för sitt lyckosamma utfall är beroende av tillräcklig frihet i de ofta ömtåliga angelägenheternas behandling. Sin nödvändiga och självklara begrän- ning finner utredningsmannens befogenhet i uppdragets egenskap att gälla blott en utredning av boet. Kontrollerande verksamhet i egentlig mening och av verklig praktiskt ingripande betydelse kan tydligen icke på ett område sådant som det ifrågavarande direkt utövas av våra för sådan uppgift icke organise- rade och därmed icke av gammalt förtrogna domstolar. Ämbetsmannatillsyn av annan typ lärer icke kunna på allvar sättas i fråga såsom lämplig. Vad åter angår den kontroll genom organ utom statsförvaltningen som enligt 17 § detta kap. skall kunna på delägares begäran eller av domstols eget initiativ anordnas, är det en omdömesfråga, där goda skäl kunna givas för olika meningar, huru den lämpligast skall vara reglerad och om förslaget lyckats träffa

det rätta. Göres emellertid godmanskontrollen till ett vid all boutredningsmannaförvaltning obligatoriskt institut, torde detta medföra fördyring utan motsvarande nytta och antingen för mycket tynga förvaltningsapparaten eller ock leda till slentrian i kontrollen. Mot bestämmelsen att boutredningsmannen skall kunna avböja godmanskontroll genom att ställa säkerhet kunna principiella invändningar göras. Men praktiskt sett synes delägarnas intresse vara fullt så väl tillgodosett genom att tillfredsställande säkerhet ställes, och särskild granskningsman för revision av förvaltningen kan ju ändock tillsättas enligt andra stycket i paragrafen.

Det synes böra övervägas om icke i lagen i stället för den något tunga benämningen boutredningsman det kortare uttrycket boutredare må finna användning. Ett särskilt skäl för vidtagande av en sådan ändring i beteckningen utgör det förhållandet att uppdrag av ifrågavarande slag är avsett att kunna lämnas juridisk person. Å sådan synes den i det remitterade förslaget använda benämningen mindre väl lämpa sig.

1 §.

Lagrådet:

Av 102—104 §§ lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal framgår, att den som tagit försäkring å sitt liv kan förordna, att försäkringsbeloppet skall tillfalla en annan såsom förmånstagare med den verkan att beloppet vid försäkringstagarens död icke ingår i hans dödsbo. Ett förordnande, som försäkringstagaren under sin livstid kunnat återkalla, får dock icke göra intrång på efterlevande makes giftorätt eller rätt till vederlag eller på bröstarvinges laglottsrätt; så vitt fråga är om sådana rättigheter, behandlas försäkringsbeloppet såsom om det tillhörde boet. Vad angår försäkringstagarens borgenärer kunna dessa, såframt tillgångarna i dödsboet ej förslå till gäldens betalning, för täckande av bristen hålla sig till försäkringsbeloppet, under förutsättning att försäkringen icke på grund av meddelade bestämmelser om utmätningsfrihet är helt undandragen borgenärernas förfogande. För att en kapitalförsäkring skall vara utmätningsfri kräves enligt 116 § första stycket lagen om försäkringsavtal, att den är tagen å försäkringstagarens eller hans makes liv samt att premiebetalningen skall fullgöras under minst tio år och vara någorlunda jämnt fördelad å de särskilda åren. Har exempelvis hela premien för en försäkring blivit på en gång erlagd, står sålunda den, som genom ett återkalleligt förordnande insatts till förmånstagare, med försäkringsbeloppet i ett visst ansvar för betalning av gälden i försäkringstagarens dödsbo. Detta ansvar uttryckes i 116 § andra stycket lagen om försäkringsavtal på det sätt att försäkringstagarens borgenärer, i den mån deras fordringar ej kunna utgå ur kvarlåtenskapen, hava samma rätt till försäkringsbeloppet som de skulle hava ägt om det tillagts förmånstagaren genom testamente. Förmånstagarens rättsställning gent emot borgenärerna kan därför närmast jämföras med en med bästa rätt utrustad legataries. De i förslagets 4 kap. 6 och 7 §§ givna reglerna om skyldighet att till täckning av gäld efter den döde återbära egendom, som

utgivits såsom legat, torde därför kunna tillämpas jämväl å försäkringsbelopp, som uppburits av en förmånstagare. Uppenbart är ock att i sådana fall, då boets tillgångar ej räcka till betalning av gälden, förmånstagarens rätt kan vara i hög grad beroende av det sätt på vilket boutredningen verkställs. Lider han därigenom skada, bör han kunna med åberopande av 1 kap. 6 § eller 2 kap. 18 § utkräva skadestånd av dödsbodelägare eller boutredningsman. Det kan emellertid ifrågasättas om dessa bestämmelser alltid erbjuda tillräcklig säkerhet för förmånstagaren. Förhållandena kunna vara sådana, att förmånstagaren på grund av det ansvar för gäldens betalning som åvilar honom är den, som huvudsakligen har intresse av att boet förvaltas på ett ändamålsenligt och betryggande sätt. Möjlighet att påkalla förvaltning genom boutredningsman bör därför beredas honom. Även för annan som — t. ex. på grund av borgen eller garantiförsäkring — står i ansvar för betalning av gäld efter den döde synes denna utväg böra stå öppen.

På grund av vad sålunda anförts hemställs om den ändring av bestämmelsen, att icke blott borgenär utan även den, som står i ansvar för betalning av gäld efter den döde, skall kunna påkalla beslut om egendomens avträde till boutredningsman, där det måste antagas att dödsboet är på obestånd eller att sökandens rätt eljest äventyras.

Enligt andra stycket av förevarande paragraf har rätten att meddela beslut om egendomsavträde till boutredningsman även i det fall att på grund av testamente egendomen skall vara undantagen delägarnas förvaltning, men testamentsexekutor ej blivit utsedd eller utsedd testamentsexekutor är förhindrad utföra uppdraget. Sådant beslut skall meddelas, då anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt. Även i nu nämnd ordning tillkommet beslut om egendomsavträde skall enligt förslaget medföra den gälds befriande verkan, som angives i 4 kap. 1 och 2 §§. Enligt dessa stadganden förutsättes för befrielse från gäld ansökan om egendomsavträde inom de bestämda avträdestiderna. I det fall att rätten enligt 2 kap. 1 § andra stycket utan formlig anmälan meddelar beslut om egendomsavträde är det dock uppenbart att dagen för rättens beslut blir avgörande för frågan huruvida egendomsavträdet ägt rum inom rätt tid. Därest åter rätten meddelat sitt beslut efter anmälan, är det enligt lagberedningens motiv (sid. 328) avsett att tiden för anmälan skall vara avgörande, ehuru detta icke ansetts behöva komma till uttryck i lagtexten.

Emellertid är det angeläget att uppdraga en klar gräns mellan de fall då gjord framställning och då rättens beslut skall tagas till utgångspunkt för bedömning av egendomsavträdes ansvarsbefriande verkan. Att varje än så formlost meddelande skulle godtagas såsom dylik framställning lär knappast vara avsett. Ej heller synes tillräcklig anledning föreligga att i sådant hänseende godkänna en framställning av någon vars rätt ej beröres av boutredningen. Meddelande eller framställning, varom nyss nämnts, kan väl utgöra anledning för rätten att enligt förevarande andra stycke besluta om egendomsavträde, men i nämnda fall synes ej skäl föreligga att taga tidigare dag än den då beslutet gavs till utgångspunkt för bedömandet av egendomsavträdet verkan.

Även utan att vidtaga ändring av 4 kap. 1 och 2 §§ synas den åsyftade avgränsningen och en bättre överensstämmelse mellan stadgandena kunna vinnas, därest andra stycket i förevarande paragraf omredigeras sålunda, att beslut varom där sägs skall av rätten meddelas, då ansökan göres av någon vars rätt beror av boutredningen eller i stycket omförmålt förhållande eljest varder kunnigt.

2 §.

Lagrådet:

Vinnes beaktande för vad vid 1 § andra stycket anförts, erfordras jämkning i lydelsen av förevarande paragraf.

5 §.

Lagrådet:

I motiven framhålles med rätta att under vissa förhållanden ombyte av boutredningsman kan böra ske, oaktat den förordnade i och för sig fyller kraven på en dödsboförvaltare. Såsom exempel nämnes att först efter förordnandet blir känt att testamentsexekutor är utsedd och den med detta uppdrag betrodde finnes med hänsyn till omständigheterna vara än bättre skickad än den tillsatte boutredningsmannen att hava hand om boet. Meningen är att i dylikt fall entledigande skall kunna ske utan att vara begärt av den förordnade. Vid sådant förhållande synes uttrycket i andra stycket: »Finnes boutredningsman ej vara lämplig» böra utbytas mot: finnes boutredningsman lämpligen böra ersättas av annan, eller något liknande.

9 §.

Lagrådet:

Enligt paragrafen må i stad med rådstuvurätt ansökan som här avses ingivas till den lagfarne ledamot i rätten, som är utsedd att mottaga sådan framställning. Att sålunda begränsa kretsen av dem som äro berättigade att mottaga framställningen synes emellertid icke erforderligt, helst någon beslutanderätt i anledning av densamma icke enligt förslaget tillkommer mottagaren. Hinder att uppdraga emottagandet av framställningen åt annan befattningshavare hos rätten än någon dess lagfarne ledamot synes alltså ej böra uppställas. I mindre städer, där annan än rättens ordförande ej torde ifrågakomma, lärer utseende av viss befattningshavare ej vara påkallat. Överhuvud synes särskilt uppdrag böra lämnas endast där uppgiften skall tillkomma annan befattningshavare hos rätten än dess ordförande. Åt stadgandet synes därför böra givas det innehåll att framställningen må i stad ingivas till den rättens befattningshavare, som därtill är satt, eller, där sådan ej finnes, till rättens ordförande.

11 §.

Lagrådet:

I andra styckets andra punkt torde det böra uttryckligen angivas, att det är boutredningsmannen som det i den där omförmålda situationen åligger att söka boet i konkurs.

I tredje stycket föreskrives att boutredningsmannen skall, där så lämpligen kan ske, inhämta delägarnas mening i angelägenheter av vikt. De exempel på dylika angelägenheter, som i stycket anföres, äro samtliga valda — vilket bestyrkes av motiven — med hänsyn till frågornas egenskap att icke vara av enbart ekonomisk art, utan mera personligt beröra delägarnas intressen. Samma synpunkt har varit bestämmande för förbudet i 13 § att utan delägarnas samtycke avyttra fast egendom eller tomträtt. Redan den omständigheten att viss tillgång, låt vara av lös egendoms natur, har ett ganska betydande ekonomiskt värde, absolut taget eller i förhållande till boets omfattning, synes dock åtminstone i sådana fall, där ej allt åtgår till borgenärernas förnöjande, böra medföra regelmässig skyldighet för boutredningsmannen att inhämta delägarnas synpunkter på fråga om tillgångens föryttrande. Detta desto hellre som boet ju kan vara ställt under boutredningsman mot flertalet delägares önskan och ehuru gott ekonomiskt förstånd och speciella insikter om boets egendom måhända finnas representerade inom deras krets. Det heter visserligen ock i motiven att delägarna böra höras, förutom i frågor som personligt beröra dem, jämväl beträffande ingrepp i avvecklingen med kraftigare verkningar än förvaltningsåtgärder i allmänhet. Och anledningen till att i lagtexten icke såsom exempel på sådant ingrepp omnämnts avyttrande av betydligare tillgångar får möjligen sökas däri att situationen kan i olika dödsbon gestalta sig så väsentligen olika att ovillkorlig skyldighet att bereda delägare tillfälle att uttala sig i dylik fråga ansetts icke kunna föreskrivas.

Men en dylik betänklighet synes ej böra medföra att intet som helst stadgande i förevarande riktning gives, utan allenast att en begränsning sker till fall, där föryttringen kan i avsevärd mån inverka på utfallet av boutredningen.

14 §.

Lagrådet:

De i första stycket av denna paragraf använda ordalagen synas i fall då boutredningen kommer att handhavas av en banks notariatavdelning innebära ett förbud att låta till dödsboet hörande penningemedel inestå å räkning i samma bank. Då ett sådant förbud icke lärer vara åsyftat eller av omständigheterna påkallat, torde avfattningen böra jämkas så att den utmärker att penningemedel som göras räntebärande genom insättning å bankräkning skola insättas i dödsboets namn samt att dödsboets egendom i övrigt ej må sammanblandas med vad boutredningsmannen eller annan tillhör.

3 kap.

4 och 5 §§.

Lagrådet:

Bouppteckning efter avliden person skall enligt dessa paragrafer innehålla — förutom sådan förteckning å boets och, om make lever efter, dennes tillgångar och skulder varom förmåles i 5 § första och tredje styckena — uppgifter om vissa andra förhållanden, som kunna vara av betydelse för boutred-

ningen. Dels skola nämligen enligt 4 § testamenten och sådana äktenskapsförord som röra förmögenhetsordningen intagas i eller bifogas bouppteckningen, dels skola enligt 5 § andra stycket vissa andra uppgifter lämnas.

I sistnämnda stycke föreskrives att, såframt bland delägarna finnes efterlevande make eller laglottsberrättigad arvinge, i bouppteckningen skall intagas uppgift om sådan av den döde tagen livförsäkring, vars belopp enligt vad särskilt är stadgat ej skall ingå i boet. Härmed åsyftas livförsäkringsbelopp, som på grund av den dödes förordnande tillfaller någon såsom förmånstagare. Ehuru beloppet icke ingår i kvarlåtenskapen, skall det enligt 104 § lagen om försäkringsavtal, såvitt fråga är om efterlevande makes giftorätt och rätt till vederlag eller om bröstarvinges laglottsrätt, behandlas såsom om det tillhörde boet. Till betryggande av dessa rättsägares intressen har därför regeln om skyldighet att i visst fall intaga uppgift om livförsäkring tillkommit. Men även för andra rättsägare kan det vara av betydelse att erhålla kännedom om försäkringsbelopp, som tillfaller en förmånstagare. Såsom vid 2 kap. 1 § erinrats kunna enligt 116 § lagen om försäkringsavtal den dödes borgenärer, i den mån deras fordringar ej täckas av tillgångarna i boet, under vissa förutsättningar göra gällande samma rätt till försäkringsbeloppet som de skulle hava ägt om det tillagts förmånstagaren genom testamente. Att såsom i förslaget skett begränsa uppgiftsplikten i denna del till de fall då make eller laglottsberrättigad arvinge lever efter, lärer därför icke vara lämpligt. Framhållas må ock att regeln bör gälla icke blott i det i lagtexten uppmärksamade fallet att den avlidne själv tagit försäkringen utan även när den tagits av annan, t. ex. make eller fader, och sedermera förvärvats av den avlidne. På grund av det anförda hemställes att åt regeln gives det innehåll att i bouppteckningen skall lämnas uppgift om sådan den döde tillhörig livförsäkring, som, enär förmånstagare är insatt, ej ingår i boet.

Den i samma stycke givna föreskriften om anteckning i vissa fall angående förskott och andra gåvor, som delägare eller dennes avkomling mottagit av den döde, synes böra, för att rätt fylla sitt ändamål, i skilda hänseenden erhålla en större räckvidd. Såsom förutsättning för stadgandets tillämplighet uppställer förslaget att efterlevande make eller laglottsberrättigad arvinge finnes. Huruvida make lever efter och har del i boet, därpå lärer i detta sammanhang ligga ringa vikt. I stället för laglottsberrättigad arvinge åter torde det böra heta avkomling av den döde. Upplýsningen om mottaget förskott har ju betydelse ej blott för laglottens, utan redan för arvslottens beräkning, och detta stundom även i fall där ingen laglottsberrättigad finnes. Så är händelsen, om genom arvsavtal eller godkänt testamente är bestämt att med förbigående av samtliga bröstarvingar deras avkomlingar skola erhålla kvarlåtenskapen fördelad i huvudlotter, motsvarande för varje gren vad vid arvsdelning enligt lag skulle tillkommit bröstarvingen. Då vidare enligt förslaget endast sådana förskott komma i betraktande, som mottagits av delägare eller dennes avkomling, blir härav en följd att om förskottstagaren var en bröstarvinge, som avlidit redan före arvlåtaren eller som genom godkänt testamente

är utesluten från arvsrätt, föreligger ej uppgiftsskyldighet, även om i förskottstagarens ställe hans avkomlingar inträtt såsom dödsbodelägare jämlikt lag eller testamente och dessa äro pliktiga vidkännas avdrag för förskottet å sina arvslotter. En annan följd av samma begränsning är att om den dödes make ej lever efter eller vid dödsfallet ej hade giftorättsgemenskap med honom, uppgiftsskyldighet ej föreligger om gåvor till maken eller till dennes barn i annat äktenskap. Och då endast förskott, givna av den döde, skola antecknas, har föreskriften ej tillämplighet å förskott till hans bröstarvinge av andra makens giftorättsgods, ehuru avräkning å arvslotten även i dylika fall jämlikt 6 kap. 1 och 7 §§ lagen om arv kommer i fråga. I samtliga nu nämnda hänseenden synes en komplettering av stadgandet böra ske. Ytterligare kan ifrågasättas huruvida icke i förevarande sammanhang borde med universella testamentstagare jämställas legatarier, ehuru dessa icke äro att betrakta såsom dödsbodelägare. Slutligen må erinras att uttrycket egendom såsom beteckning för vad som mottagits mindre väl passar i sådana fall, där förskottet eller gåvan har karaktär av eftergivande av fordran; det har ock undvikits i 6 kap. 1 § arvs-lagen.

Vinnes beaktande för vad nu anförts, kunde åt stadgandet, som lämpligen utbrytes till särskilt stycke, givas det innehåll att där bland delägarna är avkomling av den döde, skall — med det undantag förslaget upptager för sedvanliga skänker — uppgift i bouppteckningen lämnas om vad make eller den dödes eller hans makes avkomling eller testamentstagare eller dennes avkomling mottagit såsom förskott eller eljest såsom gåva av den döde eller i förskott av hans makes giftorättsgods.

Jämte förut omförmälda bestämmelser om boupptecknings innehåll finnas i 5 § regler om vem det åligger att uppgiva boet eller att i övrigt lämna uppgifter till bouppteckningen. Vad härutinnan föreskrivits giver icke anledning till annan erinran än att den skyldighet att på anmaning lämna uppgifter till bouppteckningen som ålägges delägare lämpligen bör utsträckas att avse jämväl efterlevande make, ändå att han ej äger del i boet. På grund av det nära sambandet mellan förevarande ämne och det som behandlas i 6 § kan dessutom ifrågasättas huruvida icke förslaget skulle vinna i överskådlighet, därest till denna paragraf såsom ett första stycke överflyttades vad 5 § innehåller om uppgiftsskyldighet vid bouppteckning.

I samma syfte förordas ytterligare den ändring i förslagets uppställning att dels såsom 4 § måtte upptagas vad första och tredje styckena i nuvarande 5 § innehålla om uppteckning av boets och efterlevande makes tillgångar och skulder samt om värdering av tillgångarna dels ock förslagets 4 § måtte ingå såsom ett första stycke i 5 §.

6 §.

Lagrådet:

I anslutning till vad under de båda föregående paragraferna blivit anført hemställs, att i 6 § såsom ett första stycke intagas bestämmelser, innehållande att boet uppgives av den som vårdar egendomen eller eljest är med

boet bäst förtrogen samt att det härjämte åligger envar delägare och efterlevande make att på anmaning lämna uppgifter till bouppteckningen.

Edgångsplikt lärer böra åligga efterlevande make, även om han ej är delägare i boet. I sådant syfte torde en jämkning av texten i det nuvarande första stycket böra äga rum.

Edgångstemat bör så angivas att det täcker hela innehållet av den försäkran som skall vara tecknad å bouppteckningshandlingen.

7 §.

Lagrådet:

Regeln i första punkten synes böra äga tillämpning icke blott å den dödes egendom utan jämväl i fråga om egendom, som tillhör efterlevande make. Det hemställes därför om jämkning av inledningsorden, så att de komma att omfatta alla fall då egendom som skall upptecknas finnes å flera orter.

Sådan uppgift rörande förskott, gåva eller livförsäkring som avses i 5 § andra stycket lärer, där flera bouppteckningar förrättas, behöva intagas allenast i den som innehåller en sammanfattning av boets tillgångar och skulder. För att utmärka detta bör lydelsen av andra punkten i 7 § jämkas. Därest den ändrade uppställning som förordats vid 4 och 5 §§ kommer till stånd, erfordras här ej annan jämkning än att hänvisningen till 4 § utbytes mot en hänvisning till 5 §.

8 §.

Lagrådet:

I fall då avskrift av bouppteckningen enligt andra stycket besörjes av rätten, lärer kostnaden böra drabba boet, icke den som för registrering ingiver bouppteckningen. Stycket torde böra jämkas enligt vad nu angivits.

9 §.

Lagrådet:

Bestämmelsen i första stycket att förordnande att föranstalta om bouppteckning ej utgör hinder att vara god man vid förrättningen synes böra utgå. I fall varom här är fråga torde ofta erfordras förordnande enligt 1 kap. 2 § andra stycket att taga vård om boet, varmed ej sällan följer skyldighet — enligt förevarande kapitel 2 § andra stycket — att jämväl föranstalta om bouppteckning. Möjligen angives detta i själva förordnandet. Men av sistnämnda paragraf följer att ett dylikt vidsträcktare förordnande innefattar hinder för den förordnade att fungera såsom god man vid förrättningen, och samma regel torde då böra, till förekommande av misstag, gälla om det mera begränsade förordnande, varom i 9 § är fråga.

Då förpliktelse att lämna uppgift till bouppteckning finnes även i andra hänseenden än angående boet, bör uttryckssättet i tredje stycket jämkas i enlighet härmed.

4 kap.

Lagrådet:

Kapitlets uppställning synes icke vara rätt lyckligt funnen. Den följda planen har medfört att mellan bestämmelser i nära besläktade ämnen insprängts stadganden, som avhandla helt andra frågor. Och även i vissa detaljer synas jämkningar i ordningsföljden vara påkallade. Kapitlet kan sägas behandla tre huvudämnen: 1) förhållandet mellan boet och dess borgenärer: uppskov med betalning, uppsägning av gäld och rätt att fordra säkerhet för gäld, 2) delägares personliga ansvarighet för gäld, 3) skyldighet att återbära egendom till boet för täckning av gäld. Det första och det tredje av dessa ämnen behandlas i resp. 8—10 §§ och i 5—7 §§; de ha således fått sin plats inne bland stadgandena om delägareansvar, vilka fylla kapitlet i övrigt. Verkan av delägarnas egendomsavträde behandlas i 1—4 §§, verkan av att de återtaga förvaltningen först i 13 §. Påföljd av bodelning eller arvskifte innan gälden är gulden angives i 12 §, påföljden av försummad bouppteckning först i 14 §.

Det synes medföra den bästa överskådligheten att de angivna huvudämnena upptagas till behandling i tur och ordning, varvid bestämmelser om boet och dess borgenärer lämpligen böra liksom i gällande lag bilda första partiet, ansvarighetsreglerna — med iakttagande av nyss framställda detaljerinringar — komma därefter och stadgandena om återbäring få avsluta kapitlet.

1 och 2 §§.

Lagrådet:

Såsom i lagberedningens motiv framhålles, hava delade meningar rått rörande frågan, huru enligt gällande rätt urarvagörelse för ny gäld inverkar å den ansvarighet, som arvinge genom att försitta den normala tiden för urarvagörelse ådragit sig för den förut kända gälden. Enligt den uppfattning som blivit härskande i praxis består visserligen alltjämt denna ansvarighet, men arvingen äger räkna sig till godo icke blott den utdelning, som i urarvakonkursen belöper å förut känd gäld, utan även vad därå ytterligare skulle hava belöpt, om den ej haft att konkurrera med den nya gälden. I motiven utvecklas därjämte hurusom denna ståndpunkt i tillämpningen visat sig vara förenad med betydande praktiska svårigheter. För undanröjande av förefintliga brister på detta rättsområde föreslår beredningen i 2 § införande av ett system, enligt vilket delägarna efter egendomsavträde för ny gäld skola bliva fria från personligt ansvar jämväl för den förut kända gälden, såframt de till dödsboet utgiva vad som skulle utöver den avträdde egendomen erfordras till täckning av den gälden. Sålunda utgivna medel skola behandlas på samma sätt som övriga tillgångar, så att även nya fordringar erhålla del därav i mån av fordringsbeloppen. Härigenom har möjlighet beretts att vid avvecklingen tillämpa ett enhetligt förfarande för all gäld.

Enligt förslaget medför emellertid beslut om egendomsavträde för ny gäld

icke i och för sig att den av kända fordringsägare en gång förvärvade rätten att rikta betalningsanspråk omedelbart mot delägarna utan vidare upphör. Det avträdde boets förvaltare äger icke indriva fordringssumman hos delägarna. Däremot står det dessa öppet — och härutinnan skiljer sig förslaget från gällande rätt sådan den tillämpats i praxis — att till boet utgiva vad som skulle utöver den avträdde egendomen erfordras för täckning av förut känd gäld och därigenom befria sig från det personliga ansvaret direkt mot borgenärerna. Innan denna prestation kan fullgöras, torde emellertid i många fall en ganska avsevärd tid komma att förflyta. Boets förvaltare måste för beräkning av det erforderliga beloppet företaga en ingående undersökning av ställningen. Härför kräves, såsom i motiven erinras, prövning av de kända fordringarnas giltighet, belopp, rätt till ränta o. s. v. I förekommande fall kan rättegång bli erforderlig för avgörande av härutinnan uppkommen tvist. Har boet avträtts till konkurs, läser ett fastställande av prestationens storlek ofta icke vara möjligt förrän bevakningstiden utgått. Mellan delägarna och boets förvaltare kunna vidare delade meningar råda rörande värdet av den avträdde egendomen, en fråga vars slutgiltiga avgörande jämväl kan draga ut på tiden. Med hänsyn till det anförda är det av vikt för delägarna att egendomsavträdet, även om det icke medför definitivt upphörande av det personliga ansvaret mot förut kända borgenärer, likväl förhindrar dessa att tills vidare utkräva detta ansvar. För att den föreslagna anordningen överhuvud skall kunna medföra åsyftat resultat läser det vara nödvändigt, att delägarna äro fredade från borgenärernas anspråk åtminstone under så lång tid som skäligen kan beräknas åtgå för fastställande av det belopp, till vilket den i 2 § andra stycket omförmälda prestationen uppgår. På spørsmålet huru härmed förhåller sig enligt förslaget lämnas i lagtexten icke något uttryckligt svar. Icke heller i motiven har frågan blivit berörd.

Även om förslaget, i enlighet med vad som läser vara åsyftat, bör så tolkas, att delägarna genom egendomsavträde för ny gäld erhålla erforderligt anstånd med betalning av den förut kända gälden för att bli i tillfälle att i stället fullgöra sin betalningsskyldighet i den ordning, som i 2 § andra stycket sägs, synes likväl åt det system för boets avveckling som sålunda valts icke hava givits en helt tillfredsställande utformning. Redan svårigheten att bestämma den tid, inom vilken delägarnas prestation i varje särskilt fall skall vara fullgjord för att medföra avsedd verkan, är ägnad att framkalla betänklighet. Härtill kommer att erinran med fog torde kunna riktas mot att överhuvud skapa en ordning, som på sätt enligt förslaget är händelsen överlämnar åt gäldenären — här delägarna i boet — att under en icke obetydlig, relativt obestämd tidrymd välja mellan huruvida han skall betala sin skuld till fordringsägaren eller i stället fullgöra sin prestation på annat håll och som berövar fordringsägaren möjlighet att under tiden göra sitt anspråk gällande. Såsom en utväg att — med tillämpning av grundtanken i det föreslagna systemet och med tillgodogörande av de därmed otvivelaktigt förbundna fördelarna — undgå angivna olägenheter anser sig lagrådet böra förorda den ändring i förslaget att genom egendomsavträdet delägarnas direkta personliga an-

svar mot de särskilda borgenärerna upphör och i stället övergår i en plikt att till boet utgiva erforderlig täckning.

I samband härmed må uppmärksammas att enligt förslaget egendomsavträde efter det delägarna redan ådragit sig ansvar för viss gäld kan ifrågakomma icke blott enär ny gäld yppats utan även av annan anledning. Oenighet mellan delägarna kan föranleda att särskild boutredningsman förordnas. Sådant förordnande kan ock komma till stånd därför att delägarna finna avvecklingen vara förbunden med större svårighet och risk än från början beräknats och på den grund önska överlämna den åt annan. Under vissa förhållanden kan dessutom på borgenärs begäran boet komma att avträdas till boutredningsman eller till konkurs. De skäl som kunna åberopas för att vid egendomsavträde för ny gäld låta delägarnas personliga ansvar för den kända gälden förvandlas till en skyldighet att till boet utgiva det belopp, varmed denna överstiger tillgångarnas uppskattade värde vid avträdet, göra sig i själva verket, om än med växlande styrka, gällande vid varje egendomsavträde som sker så sent att delägarna redan ådragit sig ansvar för viss gäld. Reda och enhetlighet vid avvecklingen kunna otvivelaktigt befordras, om denna helt och hållet får handhavas av boets förvaltare, så att det blir hans sak att indriva ansvarsbeloppet hos delägarna och fördela det jämte övriga tillgångar bland borgenärerna. Och delägarna böra rimligen oberoende av anledningen till boets avträdande bliva fria från därefter uppkommande realisationsförluster och kostnader.

Vinnes beaktande för vad sålunda förordats, blir därav en följd att egendomsavträde, utan hänsyn till tiden när det sker, kommer att beträffande den oguldna gälden för delägarna medföra befrielse från allt direkt personligt ansvar mot fordringsägarna, såvida icke sådant ansvar kan åvila dem på grund av det sätt varpå de före avträdet handhaft egendomens vård eller förvaltning. För att denna grundsats skall komma till uttryck bör regeln i 1 § ersättas med en bestämmelse av innehåll att, där den dödes egendom ej varder avträdd till förvaltning av boutredningsman eller till konkurs, delägarna skola svara för gälden. Därjämte erfordras att i stället för nuvarande första och andra styckena i 2 § upptages en särskild regel för det fall att egendomsavträdet sker på ansökan som ingivits senare än en månad efter det bouppteckningen förrättades. Denna regel bör i enlighet med vad förut anförts innehålla, att delägare i sådant fall är pliktig att till dödsboet utgiva vad som beräknas åtgå till täckning av gäld vilken var honom veterlig en månad före ansökningsdagen. Härvid äger han i första hand räkna sig till godo det värde till vilket boets egendom kan uppskattas när den avträdes. Hänsyn torde emellertid böra tagas även till andra medel som kunna vara tillgängliga för gäldens betalning. Sålunda kan t. ex. såsom vid 2 kap. 1 § erinrats den som i ett livförsäkringsavtal insatts såsom förmånstagare stå i ansvar för betalning av den dödes gäld.

Vidtagas här ifrågasatta ändringar, föranledas därav vissa jämkningar i 8, 9, 11 och 15 §§.

3 §.

Lagrådet:

Det fall varom paragrafen handlar är i förslaget till ändring i vissa delar av konkurslagen, 11 §, angivet sålunda att konkursansökningen förfaller, enär boets egendom ställts under förvaltning av boutredningsman. Uttryckssättet i förevarande paragraf synes böra bringas till överensstämmelse härmed.

5 §.

Lagrådet:

I motiven omförmäles (sid. 380) hurusom uttrycket återbära undvikits i första stycket, enär fråga kan bliva om utgivande av egendom, oaktat intet uppburits från den dödes bo, nämligen om bodelning endast inneburit överförande av efterlevande makes egendom till den dödes rättsinnehavare samt det i anledning av yppad ny gäld blir erforderligt att göra den rättelse i bodelningen att ytterligare egendom överföres i samma riktning. Vad sålunda anförts gäller emellertid även i fråga om andra stycket som alltså bör undergå redaktionell jämkning.

6 §.

Lagrådet:

»Gäld efter den döde» fattas här, såsom av motiven framgår, i den vidsträcktare meningen av boets gäld överhuvud. Då detta ej överensstämmer med kapitlets språkbruk i t. ex. 15 §, torde uttrycket böra jämkas.

7 §.

Lagrådet:

Att, såsom meningen är, ränta eller avkomst skall vid återbäring utgivas allenast i den mån det erfordras för fyllande av ändamålet med återbäringen, synes böra komma till tydligt uttryck.

I paragrafens sista punkt stadgas att där egendom som bort återbäras ej finnes i behåll, skall i stället dess värde gäldas. Från denna regel göres det undantag att om egendom utgivits jämlikt ändamålsbestämmelse återbäring av värdet ej behöver ske i vidare mån än egendomen prövas hava medfört nytta. Utan tvivel ligger det nära till hands att tolka dessa bestämmelser så, att det gjorda undantaget är det enda medgivna från skyldigheten att utgiva värdet av vad ej kan återställas. Av uttalanden i motiven (sid. 391) framgår att detta ej helt ut är meningen, utan att verkan av »egendomens undergång genom olyckshändelse o. d.» skall i kraft av allmänna rättsgrundsatser vara att bedöma annorlunda. För andra fall åter, såsom att ett penningbelopp konsumerats, att mottagna börspapper försålts, men vid tiden för återbäringen stigit till långt högre värde än den vid försäljningen gällande kursen, synes enligt motiven regeln skola utan inskränkning tillämpas, således även då mot

en legatarie framställes återbäringskrav för täckning av gäld som yppats först lång tid efter legatets utbetalande och ehuru han saknat både anledning och tillfälle att sätta sig in i boets angelägenheter.

I detta sammanhang återopas i motiven ett par yttranden inom lagrådet år 1927 över det då granskade förslaget till lag om arv 7 kap. 4 § och 8 kap. 4 §. Dessa yttranden vände sig emellertid just emot att i lagtexten upptagits visst undantag från ersättningsplikt i fall, där egendom som skolat återbäras ej fanns i behåll. I det ena yttrandet framhölls att undantag från huvudregeln otvivelaktigt vore i vissa avseenden påkallade och att det icke vore lämpligt att, såsom i det granskade förslaget skett, fästa uppmärksamheten vid blott ett fall — vilket avsåg att egendomen utan mottagarens vållande gått helt eller delvis förlorad — utan överlämna prövningen åt rättstillämpningen. Det föreslogs därför att undantagsstadgandet borde utgå, och denna mening följdes i den kungl. propositionen och av riksdagen. I det andra yttrandet förordades att stadgandet ifråga skulle ersättas med en bestämmelse, som uttryckligen uteslöte regelns tillämpning om och i den mån denna skulle leda till uppenbar obillighet.

I de nämnda båda paragraferna i arvslagen gäller det återbärning av gåva som är given under sådana omständigheter att icke blott givarens syfte att genom gåvan göra intrång på laglottsrätten eller på barns rätt till underhåll är tämligen uppenbart, utan ock hos gåvotagaren en mer eller mindre klar insikt om gåvans egenskap att innebära risk för sådant intrång i regel är för handen. Det uttalades därför ock i ett av nyss anförda yttranden att mottagaren finge anses likställd med en besittare i ond tro, något som emellertid, enligt vad av det sagda framgår, icke ansågs utesluta vissa modifikationer i tillämpningen av regeln om ersättningsplikt. I här behandlade fall ligger saken väsentligt annorlunda till. Visserligen är det på sin plats att vid testamentsfång skyldigheten att, i händelse fånget befinnes ogiltigt, ersätta vad som ej finnes i behåll utkräves med större stränghet än om det gällde egendom som förvärvats mot vederlag. Men å andra sidan bör det ej lämnas obeaktat att i många, kanske de flesta, fall mottagandet skett i synnerligen välgrundad god tro och fånget måhända ock under lång tid lämnats okvalt. Det synes därför angeläget att lagtexten icke giver stöd åt en sträng tolkning av ersättningsregeln, utan tillräckligt utrymme beredes åt rättstillämpningen att låta billighetshänsyn gälla i därtill ägnade fall. Till en likartad fråga återkommer lagrådet vid 8 kap. 7 §.

Huru de anförda synpunkterna lämpligast skulle kunna tillgodoses genom lagtextens hållning kan med skäl bliva föremål för olika meningar. Flera möjligheter erbjuda sig, mellan vilka valet icke är så lätt träffat. Att i lagtexten blott upptaga huvudregeln, i förväntan att lagskiparen skall vid tillämpningen tillägga sig befogenhet att göra modifikationer däri — såsom förfarits i fråga om ovannämnda paragrafer i arvslagen — torde här icke kunna förordas. En utväg vore att i lagen förbigå hela frågan huru skall förfaras om egendom som bort återbäras ej finnes i behåll och överlämna åt rättstillämpningen att lösa den efter allmänna rättsgrundsatser. En annan vore att med underförstå-

ende av ersättningsregeln formulera den i 7 § givna undantagsbestämmelsen så att möjligheten av andra undantag antydde. Bestämmelsen torde i så fall lämpligast infogas i 6 §. Att med denna placering av stadgandet den underförstådda regeln blott komme att hänföra sig till legat och egendom givna med ändamålsbestämmelse och att likaså bleve förhållandet med antydningen om möjliga modifikationerna synes icke böra medföra någon betänklighet, i betraktande däraf att 5 § är så avfattad att den ej behöver fattas såsom avseende allenast återbäring av egendom in specie samt å andra sidan regeln om ersättningsskyldighet naturligen bör äga strängare tillämpning, då det gäller delägare i dödsboet. En tredje utväg vore att, på sätt förordats i ett ovan anført yttrande inom lagrådet år 1927, uttryckligen utesluta regelns tillämplighet om och i den mån den funnes medföra obilliga resultat.

9 §.

Lagrådet:

Det lär böra utmärkas att här medgiven rätt att fordra säkerhet för gäld endast avser den dödes gäld.

15 §.

Lagrådet:

Vinnes beaktande för vad vid 1 och 2 §§ erinrats, erfordras — såsom där påpekats — ändring i lydelsen av förevarande paragraf. Men även oberoende härav synes redaktionen böra i olika hänseenden jämkas i syfte bl. a. att bättre utmärka — vad i motiven angives — att den utväg 2 § andra stycket anvisar att vinna befrielse från vidare ansvar för gäld efter den döde gälder även annan bogäld, varav följer att delägare efter sålunda vunnen befrielse från redan uppkommen bogäld icke kommer i personligt ansvar för de boets förbindelser som uppstå i följd av boets fortsatta förvaltning under konkurs eller genom boutredningsman.

19 §.

Justitierådet Grefberg:

Förslaget att giva dödsbon, i vilka tillgångarna uppgå till allenast helt obetydligt värde, en privilegierad ställning beträffande delägarnas gäldsansvar måste anses synnerligen välbetänt och tillstyrkes alltså. Beträffande gränsdragningen kan dock ifrågasättas huruvida förslaget linje är den lyckligast valda. Lagberedningen omnämner i sin motivering att det inom beredningen ifrågasatts att uti förevarande hänseende låta ett visst maximibelopp för tillgångarnas värde enligt bouppteckningen vara det avgörande men ansetts att häremot talade dels bouppteckningarnas bristande enhetlighet såvitt anginge värdering av personlig lösegendom, som i regel vore huvudbeståndsdelen av ett mycket litet dödsbo, dels den starka växlingen i levnadsförhållanden och

priser mellan stad och landsbygd och även i övrigt mellan olika delar av landet. Beredningen hade därför icke velat föreslå någon särskilt för nu ifrågasvarande ändamål fixerad värdegräns utan ansett det vara lämpligare att söka anslutning till den bestämning, som i utsökningslagen är given av utmätningsfri egendom. Det vill dock synas som om emot den gränsdragning som sålunda av lagberedningen gjorts kunna riktas invändningar av ungefär enahanda innebörd som de, vilka lagberedningen anfört mot att låta ett visst maximibelopp av tillgångarna enligt bouppteckningen vara bestämmande. Även vid bedömande av vad som skall anses för utmätningsfri egendom måste ju ofta en värdering ske och denna kan utfalla olika under alldeles enahanda förhållanden som ovan angivits i fråga om den värdering som sker vid bouppteckning. Och i viss mån omotiverat synes det också vara att värdegränsen i ett bo efter en familjeförsörjare eller den som hade eget hushåll skulle bliva en annan och högre än gränsen i ett bo efter den, som icke var familjeförsörjare och ej heller hade eget hushåll. Vidare kan tänkas att ovisshet uppstår huruvida viss egendom är utmätningsfri eller ej, exempelvis ifråga om livförsäkring som avses i 116 § lagen om försäkringsavtal. Man måste därför räkna med att tvekan i många fall skall uppstå om ett bo är privilegierat uti nu ifrågasvarande hänseende eller icke, en tvekan som kunde medföra antingen boets avträdande i många fall där så icke var erforderligt för vinnande av befrielse från gäldsansvaret eller, vad värre är, uraktlåtenhet att avträda i fall där det sedermera visar sig att så borde hava skett för att undgå gäldsansvaret. Även om vissa erinringar kunna riktas mot en till visst belopp fixerad värdegräns har den dock den stora fördelen att den innefattar en klar och lätt-tillämplig regel, som skyddar mot alla misstag beträffande boets karaktär uti nu ifrågasvarande hänseende. Såsom lämplig värdegräns torde få anses ett belopp av högst 1,500 kronor för tillgångarnas värde enligt bouppteckningen. Det hemställs att förevarande paragraf måtte ändras i enlighet med vad nu anförts.

5 kap.

1 §.

Lagrådet:

Sista punkten i andra stycket läser böra redigeras i närmare överensstämmelse med vad i 4 kap. 17 § andra punkten iakttagits, enär här ej är såsom i 1 kap. 6 § fråga om ett ansvar för skada tillskyndad vid boets förvaltning.

7 §.

Lagrådet:

Där icke fråga är om allmännyttigt ändamål, är genom de föreslagna bestämmelserna allenast under förhållandevis kort tid efter testators död sörjt för att någon finnes som äger behörighet att föra talan med avseende å verkställande av ändamålsbestämmelse. På goda skäl torde kunna antagas att bland dem som i paragrafen angivits såsom taleberättigade arvinge och efterlevande make

skulle av pietetsskäl i högre grad än de övriga komma att övervaka realiserandet av testators vilja uti ifrågavarande hänseende. Men inträffa kan att vid testators död förefintlig sådan taleberättigad avlider omedelbart eller kort tid efter testator. I syfte att åtminstone i någon mån skapa ytterligare garantier för att testators vilja må förverkligas torde därför kretsen av dem, som utrustas med rätt till talan varom fråga är, böra något vidgas, och synes detta lämpligen kunna ske genom att sådan rätt tillerkännes jämväl arvinges avkomling.

I andra stycket torde vara avsett att stadga att talan skall föras på förordnande av Konungens befallningshavande. Lagtexten läser böra undergå här- emot svarande jämkning.

6 kap.

8 §.

Lagrådet:

Har i följd av bristande enighet mellan delägarna skifteshandling av skiftesmannen upprättats och delgivits delägarna, får emellertid — såsom ock framgår av 2 kap. 15 § andra stycket — utlämnande av tillgångar till de särskilda skiftesdelägarna ej äga rum, förrän skiftet blivit ståndande genom att klandertid obegagnad gått till ända eller lagakraftvunnen dom i skiftesfrågan föreligger. Med hänsyn härtill torde uttrycket verkställa skifte i första punkten av förevarande paragrafs andra stycke böra undvikas.

Då det ej erfordras att skiftet godkännes av delägarna, läser det i tredje punkten av samma stycke böra heta att, om delägare vill klandra skiftet, han har att vid talans förlust inom tre månader efter delgivningen instämma övriga delägare till rätten.

8 kap.

1, 4 och 5 §§.

Lagrådet:

Den avfattning förevarande paragrafer erhållit i förslaget skulle möjligen kunna giva anledning till den uppfattningen att det är en och samma tidsperiod om tio, fem eller tre år, som i dessa paragrafer omförmäles. Sådan är emellertid icke förslagets innebörd. Vad 1 § angår har man här velat angiva den tidrymd, under vilken någon skall hava varit borta utan att vederligen hava varit vid liv för att ansökan om hans dödförklarande må göras. Vid tillämpning av 4 § åter är fråga om en annan tidsperiod, visserligen av samma längd som i 1 § anges, men räknad tillbaka från dagen för kungörandet, och vad 5 § beträffar skall tidsperioden räknas bakåt i tiden från dagen för ärendets slutliga företagande. Att ett ärende av ifrågavarande slag kunde få olika utgång allteftersom åt stadgandena gäves den ena eller andra tolkningen torde ligga i öppen dag. Så bleve händelsen om det exempelvis utröntes att den bortovarande väl varit vid liv inom tio år före det ansökan om dödförklaringen gjordes, men att sista underrättelsen om honom i allt fall låge längre tillbaka i

tiden än inom tio år, räknade tillbaka i tiden från dagen för ärendets slutbehandling. Upplýsast kan ju ock under ärendets gång att den bortovarande befunnit sig i livsfara, då han veterligen senast var i livet. Och i sådan händelse skall ju vid den presumerade dödsdagens bestämmande en annan tidsberäkning tillämpas än den som förutsattes då ansökningsen i ärendet gjordes.

Det hemställas att de förevarande paragraferna jämkas under beaktande av vad nu anförts.

7 §.

Lagrådet:

Angående stadgandet i sista stycket om ersättningsskyldighet för egendom, som bort återbäras men ej finnes i behåll, hänvisas till vad lagrådet vid 4 kap. 7 § erinrat rörande där meddelad ersättningsregel för likartat fall. Motiven till förevarande paragraf intaga visserligen en annan hållning än den som framträtt där nyssnämnda fall behandlas; hela frågan om undantag från ersättningsregeln betraktas här såsom överlämnad till praxis att pröva enligt allmänna rättsgrundsatser, och det göres därom ej annat uttalande än att i vissa situationer även en besittare i ond tro torde böra undgå ersättningsskyldighet. Emellertid synes det lagrådet vara lämpligast att, i överensstämmelse med vad i 1854 års förordning om dödförklaring iakttagits, i lagtexten helt förbigå ersättningsspörsmålet och således låta sista punkten i stycket utgå eller, om detta icke anses böra ske, till stadgandet foga ett förbehåll, ägnat att förebygga obillighet i tillämpningen.

I samma stycke stadgas i dess första punkt att vid återbäring skall gäldas ränta eller avkomst för tid då innehavaren var i ond tro. Det kan sättas i fråga om ej en sådan regel är alltför sträng. Under innehav i ond tro inbegripes, enligt nyare svensk lagstiftnings terminologi, ej blott det fall att besittaren vet sig vara obehörig till innehavet, utan jämväl det fall att han har skälig anledning utgå från att så är förhållandet. Om alltså den som i följd av dödförklaring tillträtt egendom sedermera, därest han för sig fullt klaggjorde beviskraften av erhållna nya upplýsningar, bort komma till insikt om t. ex. att den dödförklarade avlidit vid viss senare tidpunkt än i dödförklaringen antagits och att vid sådant förhållande arvet borde tillkomma annan, skall han enligt förslaget, ehuru numera kanske lång tid förflutit sedan dödförklaringen gavs och ehuru efter de nya underrättelserna, vilka av honom ej godtogos, ytterligare ett antal år förflyter utan att anspråk på arvet mot honom framställas, vara förbunden att redovisa ränta eller avkomst allt från den tidpunkt då dessa underrättelser blevo honom kända. Och i samma ställning befinna sig arvtagarens arvingar. En dödförklarad har exempelvis ärvts av sin morbroder, denne i sin tur av sina barn. Långt senare ingå meddelanden som, bedömda med en omsorgsfull och opartisk prövning, få sägas giva vid handen att den dödförklarade i själva verket överlevde morbrodern och att i följd härav arvet i dess helhet borde gått till en farbroder eller till allmänna arvsfonden. De nyssnämnda arvingarna ha emellertid icke tyckt sig behöva skänka tilltro åt de meddelanden de fått. Åter en rundlig tid förflyter innan något anspråk

mot dem reses. De ha då enligt förslaget att redovisa för avkomst eller ränta under sist angivna tidrymd.

Den tyska civillagen bygger icke på en så sträng uppfattning. Enligt Bürgerl. Gesetzbuch §§ 2020—24, sammanställda med §§ 818 och 819, gäller skyldigheten att redovisa avkomst och ränta till rätter arvinge endast för den tid då innehavaren kände sin obehörighet ävensom för tid efter stämmings delgivning. En mot besittaren ännu mildare ståndpunkt intager 1854 års förordning: den som ursprungligen tillträdde i god tro är ej skyldig redovisa avkomst förrän från den tid han fick veta att den dödförklarade alltjämt är vid liv eller ock han av rätter arvinge instämts med anspråk på arvet. Anses denna den gällande rättens ståndpunkt icke böra vidhållas — för vilken dock ej saknas skäl — synes ändringen i allt fall ej böra sträckas längre än till överensstämmelse med den tyska lagens regel.

På samma sätt synes den i styckets andra punkt behandlade frågan om ersättning för nyttig kostnad böra bedömas.

Förslaget till lag angående införande av lagen om boutredning och arvskifte.

1 §.

Lagrådet:

I remissen till lagrådet av förslagen är icke meddelat vid vilken tidpunkt de nya lagarna äro avsedda att träda i kraft. Lagrådet utgår emellertid från att meningen är att de skola bliva gällande den 1 januari året näst efter det, under vilket de blivit antagna.

Uttrycket arvlåtaren, som kommit till användning såväl i förevarande paragrafs andra stycke som i övergångsbestämmelserna till vissa andra av de föreslagna lagarna samt i den föreslagna nya lydelsen av 2 och 4 §§ lagfartsförordningen, bör undvikas, enär det i huvudlagens 1 § andra stycket användes om annan än den, vilkens dödsbo utredningen och arvskiftet avser.

4 §.

Lagrådet:

Med hänsyn till den stora betydelse i ekonomiskt avseende, som borgmästares och råds befattning med bouppteckningars upprättande i åtskilliga städer har för städerna själva eller rådstuvurättens befattningshavare, och då en ej alltför knapp tid bör utmätas för de ändringar i avlöningsstater med mera, som må påkallas av bouppteckningsprivilegiets upphörande, hemställes att i första punkten av paragrafen tiden för privilegiets upphörande sättes så att det fortbestår i fråga om dödsfall, som inträffa inom fem år efter lagens ikraftträdande.

7 §.

Lagrådet:

Iakttages en vid 3 kap. 5 § förslaget till lag om boutredning och arvskifte gjord erinran att uppgiftsplikt rörande givna förskott bör i lika mån gälla även om förskottet ej lämnats av den döde utan av hans makes giftorättsgods, lärer i 3 mom. av förevarande paragraf böra infogas en bestämmelse att vad i nämnda paragraf av huvudlagen stadgas om förskott av andra makens giftorättsgods skall i fråga om här avsedda fall gälla förskott som givits av samfällad egendom.

Enligt 6 mom. andra punkten skall bodelägare, därest han vid skifte av makars bo fått sig tillagd egendom varmed hustrun svarade för gäld som avses i 11 kap. 5 § äldre giftermålsbalken, ansvara för gälden med den egendomen. Denna regel lärer skola äga giltighet även om ingen försummelse i fråga om veterlig gälds betalning ligger bodelägarna till last. Med hänsyn härtill synes momentet tarva omredigering, varvid till förebild kan tagas 26 § förordningen om urarvagörelse i dess lydelse enligt lag den 1 juli 1898.

I 7 mom. femte stycket har icke upptagits någon motsvarighet till bestämmelsen i promulgationslagen till konkurslagen 7 § 5. att hustru som begärt undanskiftande skall underrättas om upprättat utdelningsförslag i konkursen. Skälet till denna underlåtenhet får säkerligen sökas däri att varje delägare i ett till konkurs avträtt dödsbo är att anse såsom gäldenär i konkurslagens mening och följaktligen redan i denna egenskap skall, jämlikt 129 § konkurslagen, underrättas om utdelningsförslaget. Härav följer emellertid ock att delägaren i följd av vad 103 § konkurslagen stadgar och oberoende av vad i förevarande stycke föreskrives, skall hava av konkursdomaren underrättats om det i 108 § konkurslagen omnämnda borgenärssammanträdet. Vad här avses är alltså blott att, där jäv framställts mot ansökan om undanskiftande, sökande skall av rättens ombudsman få sig tillställd jämte jävskriften en ytterligare erinran om sammanträdet, i likhet med vad enligt 107 § konkurslagen gäller för det fall att anmärkning gjorts mot ingiven bevakning. Genom jämkning i redaktionen synes detta förhållande böra utmärkas.

Förslaget till lag angående ändring i lagen den 8 juni 1928 (nr 281) om allmänna arvsfonden.

Lagrådet:

Emot de föreslagna ändringarna är intet att erinra.

Den i gällande lag förekommande bestämmelsen, att boutredningsmannen är berättigad att av boets medel erhålla skäligt arvode för uppdraget och ersättning för sina kostnader har, enligt vad lagrådet erfarit, föranlett att boutredningsmannen plägat, då utredningen givit överskott i tillgångar, i slutredovisningen upptaga sina anspråk härutinnan samt att, där kammaradvokatfiskalsämbetet vid den granskning som ämbetet jämlikt 12 § arvsfondslagen har att ägna redovisningen lämnat denna utan anmärkning eller ock an-

språken nedsatts i enlighet med erinringar från ämbetets sida, därmed har ansetts vara bestämt huru mycket i berörda hänseenden borde tillkomma boutredningsmannen. Det har alltså varit ämbetet, som å det allmännas vägnar utövat bestämmanderätten, väl med stöd av, förutom nämnda 12 §, den ämbetet i arvsfondslagen 3 § tillagda rätten att tala och svara i mål som röra fonden. Hittills läser icke hava förekommit att fråga av förevarande art dragits under domstols prövning.

Den nu föreslagna lagändringen synes icke behöva föranleda ändring i den hittillsvarande praxis i fråga om dödsbon med tillräckligt överskott i tillgångar. Såsom lagberedningen anfört, har emellertid paragrafens nuvarande lydelse föranlett att arvode och kostnadsersättning ansetts icke kunna beredas boutredningsmannen i vidare mån än boet härtill lämnat tillgång. Vid brist i boet har boutredningsmannen alltså blivit utan ersättning för såväl arbete som utlägg. Den föreslagna lagändringen åsyftar att i den mån boets behållning icke förslår till ersättning åt boutredningsmannen — eller såsom han för framtiden skulle benämnas gode mannen — sådan i stället skall utgå av allmänna arvsfonden. Frågan vem det skall tillkomma att å fondens vägnar bestämma om dylik ersättning har icke berörts i motiven, och den läser icke vara av beskaffenhet att böra regleras genom civillag. Lagrådet har emellertid funnit sig böra fästa uppmärksamheten på angelägenheten av att nödiga bestämmelser träffas i ämnet. Det torde vara klart att kammaradvokatfiskalsämbetets behörighet att tala och svara för fonden i och för sig icke innefattar befogenhet i det avseende varom här är fråga.

Förslaget till lag angående ändring i 7 kap. lagen om förmynderskap.

Lagrådet:

Då ändringar nu ändock måste vidtagas i förmynderskapslagens 7 kap., synes lämpligt att utbyta det nuvarande andra stycket i 2 §, vilket redan från gällande lags ståndpunkt sett har en föga tillfredsställande formulering, mot en erinran om vad lagen om boutredning och arvskifte stadgar om förmyndares ansvar mot borgenär i dödsbo eller annan, vars rätt av utredningen beror, för skada som tillskyndas dem genom hans åtgärd eller försummelse.

Förslaget till lag angående ändring i vissa delar av utsökningslagen.

Lagrådet:

I de fall som avses i den föreslagna nya 88 a § får försäljning av utmätt egendom äga rum endast efter samtycke av dem som företräda dödsboet, så vida icke är fråga om egendom som är utsatt för förstörelse eller väsentlig försämring. Undantagsstadgandet har alltså här erhållit ett mera begränsat tillämplighetsområde än den motsvarande regel, som 40 § första stycket utsökningslagen innehåller i fråga om försäljning av utmätt egendom i där avsett fall. Någon anledning att icke låta undantagsregeln i förevarande paragraf

omfatta all sådan egendom, som omförmåles i nyssnämnda 40 § synes emellertid icke förefinnas, och då överensstämmelse mellan de båda föreskrifterna är önskvärd hemställes att ifrågavarande bestämmelse i 88 a § ersättes med en hänvisning till första stycket i 40 §.

Förslaget till lag angående ändring i vissa delar av konkurslagen.

11 §.

Lagrådet:

De särskilda föreskrifter om prövning av konkursansökan vilka upptagits i andra stycket skola äga tillämpning när delägare i dödsbo, som ej är ställt under förvaltning av boutredningsman, ansökt om boets avträdande till konkurs och ansökningen ej biträts av samtliga dödsbodelägare. Ett förtydligande av lagtexten på denna punkt synes vara önskvärt.

97 §.

Lagrådet:

Det föreslagna nya tredje stycket i denna paragraf avser, såsom av lagberedningens motiv till 1 kap. 5 § i förslaget till lag om boutredning och arvskifte (sid. 149) framgår, att förhindra att nödigt underhåll till efterlevande make och oförsörjda barn eller adoptivbarn komme att med tillämpning av såväl huvudregeln i 97 § första stycket konkurslagen som berörda 1 kap. 5 § utgå under längre tid än tre månader efter dödsfallet, något som eljest skulle äga rum då dödsboets egendom avträdde till konkurs senare än en månad efter dödsfallet. Mot förslagets nu nämnda innebörd lär det vara att erinra. Men den nya regeln i 97 § innefattar, såsom lagberedningen ock framhållit, jämväl en annan begränsning. Inträffar avträdandet av dödsboets egendom till konkurs innan en månad förflutit efter dödsfallet, skulle underhållet utgå under kortare tid än tre månader. Starka billighetsskäl, vilka icke lära behöva närmare angivas, tala här mot att egendomsavträdandet må verka inskränkande i underhållsrätten; i detta fall synes alltså underhållet böra utgå under hela tremånadersperioden från dödsfallet räknat. Det hemställes att det ifrågavarande stadgandet jämkas i nu angiven riktning, vilket torde kunna ske sålunda att däri upptages en hänvisning till 1 kap. 5 § andra stycket lagen om boutredning och arvskifte.

Förslaget till lag angående ändring i förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tioårig preskription och om årsstämming.

Lagrådet:

De i denna förordning föreslagna ändringarna avse bland annat en förkortning av inställelsetiden från ett år till sex månader. En följd härav har blivit att den nu i förordningen använda benämningen å kallelsen å de okända borge-

närerna — årsstämming — ej kunnat bibehållas. Någon ny efter det kortare tidsmättet anpassad benämning å kallelsen har emellertid icke upptagits i förslaget. Det synes emellertid böra tagas under omprövning om icke ordet halvårsstämming här lämpligen kunde komma till användning. Vinner detta förslag godkännande lärer härav betingad ändring i förslaget kunna ske antingen så att den nya benämningen får inflyta endast i den nya rubriken till författningen eller ock så att den införes, förutom i rubriken, jämväl i slutet av första punkten i § 9 inom parentes samt i §§ 12—17 och 20 å de ställen, där i gällande lydelsen förekommer ordet årsstämming, ävensom iakttages i första stycket av de föreslagna övergångsbestämmelserna till lagen.

Övriga lagförslag.

Förslagen lämnades av lagrådet utan erinran.

Justitierådet Alexanderson tillade:

Lagberedningens motiv till förslagen upptaga mera än 600 sidor stor och tättryckt oktav. Av denna vidlyftiga framställning är blott en del att hänföra till »motiv» i egentlig mening: diskussion av de föreliggande legislativa problemen, med översikter av främmande rättssystemers ställning i huvudfrågorna och redogörelse för svensk rättsutveckling, samt angivande av skälen för den i förslagen intagna ståndpunkten. Återstoden är kommentar; och i denna del har man alldeles icke begränsat sig till att underlätta studiet av lagtexten genom framhävande av vad där är utsagt eller icke utsagt och påvisande av sammanhanget och relationen mellan olika lagbud. Utan man har, med stegring i en tendens, som i våra större lagarbeten från senare tid gjort sig alltmera märkbar, givit en framställning av den större rättsvetenskapliga kommentarens typ. Med eftersträvad hög grad av fullständighet gives besked, ofta med utgångspunkt i teser av mera allmänrättsligt innehåll, om vad inom det av förslagen berörda rättsområdet skall anses gälla jämväl på punkter som icke blivit föremål för lagreglering.

Detta förfaringssätt är mycket förklarligt. Vid uppbyggnaden av de nya balkarna i allmänna civillagen lägger man sig vinn om att iakttaga största möjliga begränsning i fråga om laginnehållet och korthet i uttryckssättet. Bakom den framlagda knappa lagtexten ligger en så mycket grundligare genomarbetning av rättsmaterialet. Det ligger då nära till hands att man vill låta detta myckna och högt kvalificerade arbete komma till nytta även i annan form, och härtill erbjuder sig framställningen i motiven. Härmed är emellertid förbunden en viss fara som icke bör underskattas. En officiell kommentar tillägges gärna en yttre auktoritet som ingalunda är helt av godo. Bland lagskipare är det en vitt utbredd benägenhet att anse en fråga om lagens rätta tillämpning avgjord i och med att därom uttalats en mening i motiven, och det göres därvid icke vederbörlig distinktion mellan sådana fall, där det gäller ett val mellan olika möjliga läsningar av en lagtext, och sådana där spørsmålet ej är föremål

för behandling i skriven lag och dess lösning måhända är att söka med ledning av överbäganden av allmännare rättsprinciper. Följden härav blir bl. a. att den tendens att låsa fast rättsutvecklingen för avsevärd tid framåt, som innebor i all lagreglering, breder sig över långt vidare områden än oundvikligt är.

För den som sätter sig närmare in i saken står det dock klart att ett uttalande i en dylik kommentar i många fall egentligen är uttryck för en enskild författares vetenskapliga mening, även om det kommit att hallstämplas såsom en enhällig lagkommittés ståndpunkt. Det är i själva verket uteslutet att samtliga ledamöter av en flerhövdad lagstiftningskommitté skulle under samarbetet kommit att helt ena sina åsikter i alla de otaliga rättsvetenskapliga frågor, som i en kommentar av denna art komma under behandling. Åtminstone i fråga om nyanser, om ej mera, är mången gång den uppställda satsen eller dess ofta praktiskt betydelsefulla motivering ett adekvat uttryck blott för dens ståndpunkt, som fört pennan.

Granskning av lagförslag i lagrådet måste begränsas till förslagets text och de uttalanden som med denna stå i sådant sammanhang att själva förslagets innebörd därav med nödvändighet influeras. Med förestående reflexioner har jag blott velat förebygga det missförstånd att tystnad i fråga om kommentarievis gjorda uttalanden i motiven innebär anslutning till desamma, något som i detta fall ingalunda alltid är förhållandet.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementetsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 27 januari 1933.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS,
VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Schlyter, anmäler lagrådets den 19 januari 1933 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 16 september 1932 remitterade förslaget till *lag om boutredning och arvskifte* med flera lagförslag och anför:

»Föreliggande lagförslag innefatta ett led i den pågående revisionen av 1734 års lag. Den 25 januari 1918 uppdrogs åt lagberedningen att efter fullbordad omarbetning av giftermålsbalken företaga revision av ärvdabalken och vad därmed äger samband. Samtidigt tilläts det lagberedningen att framlägga förslag i särskilda efter ämnenas beskaffenhet lämpade avdelningar. Den 30 september 1921 överlämnade lagberedningen förslag till revision av ärvdabalken, första avdelningen, som innehöll förslag till lag om förmynderskap och till vissa därmed sammanhängande författningar. Nämda förslag framlades för 1924 års riksdag och blevo i huvudsak av riksdagen godkända, varefter lagar i dessa ämnen utfärdades den 27 juni 1924. I enlighet med den plan, som uppgjorts för behandlingen av successionsrätten, avgav beredningen därefter den 22 december 1925 betänkande med förslag till lag om arv och till andra den legala arvsrätten berörande författningar, vilka förslag gjordes till föremål för proposition till 1928 års riksdag. Sedan förslagen med vissa ändringar av riksdagen godkänts, utfärdades lagar i hithörande ämnen den 8 juni samma år. Med betänkande den 30 september 1929 avgav lagberedningen förslag till lag om testamente och vissa andra författningar, som därmed ägde samband, och sedan förslagen framlagts för 1930 års riksdag och av riksdagen bifallits, promulgerades den 25 april samma år de sålunda beslutade lagarna. De förslag, som nu föreligga, avse nya regler rörande boutredning och arvskifte, och härmed har revisionen utsträckts över ärvdabalkens hela område. De föreslagna reglerna hava emellertid icke sammanförts med tidigare utfärdade lagbestämmelser till ett förslag till ny ärvdabalk. Efter nya giftermålsbalkens antagande hava tillkommit åtskilliga lagar av sådant innehåll, att deras inordnande under särskilda balkar kräver ingående överväganden. Verkställigheten av denna formella omarbetning bör lämpligen utgöra en särskild lagstiftnings-

*Förslagets
tillkomst och
uppställning.*

uppgift, i vilken också får ingå att behandla uppkommande frågor om sådana ändringar i sakligt hänseende, vilka kunna finnas önskvärda med hänsyn till erfarenheterna från lagarnas praktiska tillämpning.

Det samarbete, som år 1927 inletts mellan Sverige och Finland, har omfattat jämväl förevarande lagstiftningsområde. Om innehållet av de förslag, som utarbetats på grundvalen av de svensk-finska förhandlingarna, har enighet uppnåtts i väsentliga delar. Det finska förslaget till nya bestämmelser på successionsrättens område föreligger emellertid ännu icke i slutgiltigt skick.

Förslaget till lag om boutredning och arvskifte omfattar åtta kapitel. I 1 kap. givas regler om förvaltning av dödsboet genom bodelägarnas försorg, vilken förvaltningsordning efter arvlåtarens död normalt skall inträda med avseende å dödsboets egendom. Till detta kapitel hava också förts sådana föreskrifter, som skola tillämpas på boutredning överhuvud, nämligen angående rättshandlingar för dödsboets räkning och underhållsrätt ur kvarlåtenskapen. 2 kap. innehåller regler om särskild dödsboförvaltning, som på grund av domstols beslut under vissa förutsättningar kan ersätta dödsbodelägarnas gemensamma förvaltning, och i samband därmed hava upptagits närmare föreskrifter om testamentsexekutorsförvaltningen. I 3 kap. återfinnas regler om bouppteckning, och i 4 kap. behandlas de frågor, som sammanhännga med betalningen av den dödes gäld. Arvskiftet regleras i 6 kap., och i 7 kap. hava meddelats bestämmelser om sammanlevnad i oskiftat dödsbo. Slutligen innehåller 8 kap. stadganden om dödförklaring. Övriga lagförslag äro huvudsakligen betingade av de bestämmelser, som sålunda föreslagits rörande boutredning och arvskifte.

*Förslagets
innehåll.*

De regler, som för närvarande gälla på ifrågavarande område, ingå i väsentliga delar i 1734 års lag, och det är tydligt, att dessa regler icke i allo uppfylla de krav, som betingas av ändrade samhällsförhållanden. Visserligen har partiellt reformarbete ägt rum tid efter annan, men åtskilliga av de sålunda tillkomna bestämmelserna lida av de svagheter, vilka merendels sammanhännga med ett dylikt förbättringsarbete. Särskilt gäller detta om 1862 års urarvaförordning, som innefattar den viktigaste påbyggnaden av ärvdabalkens föreskrifter i ämnet.

Den ofullständighet, som vidlåder gällande lag, framträder redan därutinnan, att frågan om själva dödsboförvaltningen endast blivit indirekt reglerad. I förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo finnas några kortfattade föreskrifter om dödsboets vård under tiden närmast efter dödsfallet, och dessa bestämmelser få jämte urarvaförordningens stadganden om ansvaret för den dödes gäld utgöra underlag för de principer, som äro att tillämpa rörande boutredningens handhavande. Enligt dessa principer, som i viss mån bekräftas i 12 kap. 3 § nya giftermålsbalken, skall dödsboets egendom förvaltas av den dödes arvingar samt, om han var gift, hans efterlevande make. Vidare är det erkänt, att arvlåtaren har rätt att genom testamente utse någon att i arvingarnas ställe vara dödsboförvaltare (testamentsexekutor), och visst stöd härför är även att finna i 1861 års förordning. Någon ytterli-

gare möjlighet till särskild dödsboförvaltning gives emellertid icke, frånsett avveckling i konkursens form, och denna omständighet utgör den allvarligaste bristen i nuvarande ordning. Dödsbodelägarnas gemensamma förvaltning eller testamentsexekutorsförvaltningen uppfyller nämligen icke under alla förhållanden de krav, som kunna ställas på en ändamålsenlig boutredning.

Även i andra hänseenden har frånvaron av lagregler varit kännbar. För den viktiga del av boutredningen, som består i verkställandet av förekommande testamentariska förordnanden i form av legat eller ändamålsbestämmelser, är testamentslagen i viss mån av betydelse genom de i 3 kap. upptagna tolkningsreglerna, men i övrigt måste verkställigheten äga rum enligt principer, som utbildats i doktrin och praxis. I starkt behov av omarbetning äro också de föreskrifter, som behandla arvskiftet. Särskilt gäller detta lösningen av det konfliktfall, som uppkommer, då delägarna ej kunna enas om skiftets genomförande.

När det gäller att revidera reglerna om dödsboutredningen, måste till en början övervägas, huruvida en lösning kan vinnas i den riktningen, att förvaltningen anförtros åt offentlig myndighet eller att boutredningen äger rum under former, som innebära en avsevärt starkare offentlig kontroll än för närvarande. En dylik ordning tillämpas exempelvis i Danmark och Norge och erbjuder beaktansvärda fördelar, särskilt för rättsägare i boet, som icke personligen taga del i en privat boutredning. Emellertid har det befunnits, att starka skäl, främst av organisatorisk art, tala emot en så genomgripande omläggning, och lagberedningen har uppvisat, hurusom de syften, som man önskar vinna med reformarbetet, stå att ernå genom införande av regler, som utgå ifrån den helt privata boutredningen såsom den normala ordningen och lämna möjlighet till att få denna ersatt av en särskild dödsboförvaltning under andra och mera betryggande former för de olika rättsägarna i boet.

Vid revisionsarbetet har lagberedningen sålunda i stort sett utgått från gällande lag och därifrån upptagit de rättsregler, som alltjämt fylla sitt ändamål. Och samtliga nya stadganden kunna, även till den del de innehålla mer eller mindre genomgripande ändringar i dödsboförvaltningen, sägas bygga på grundvalen av de i 1734 års lag innefattade principerna. I avsevärda delar har uppgiften kunnat inskränkas till en närmare utveckling av den gällande rätten, sådan den med stöd av doktrin och praxis gestaltat sig inom ramen för lagens knapphändiga stadganden.

Beträffande förslagets innehåll vill jag i det följande närmare beröra grundsatserna och i anslutning därtill redogöra för de viktigaste bestämmelserna. I övrigt får jag, särskilt i fråga om detaljerna i förslagen, hänvisa till lagberedningens betänkande.

I den paragraf, som inleder 1 kap. förslaget till lag om boutredning och arvskifte, regleras den form av dödsboförvaltning, som normalt skall inträda vid arvlåtarens död. Åt huvudintressenterna i dödsboet har lämnats att övertaga den dödes egendom till gemensam förvaltning. De sålunda förvaltningsberättigade, vilka betecknas såsom dödsbodelägare, utgöras av den dödes legala arvingar och, därest arvlåtaren upprättat testamente, sådana testa-

Allmänna bestämmelser om boutredningen.

Dödsbodelägarnas gemensamma förvaltning.

mentstagare, som erhållit kvarlåtenskapen i dess helhet, kvotdel därav eller obestämt överskott (universella testamentstagare). Är arvinge genom testamente utesluten från del i kvarlåtenskapen, är han ändock att betrakta såsom förvaltningsberättigad delägare, medan testamentet är föremål för prövning. På motsvarande sätt anses universell testamentstagare såsom delägare även innan det står fast, att testamentet är giltigt.

Var den döde gift, skall efterlevande maken äga att deltaga i förvaltningen, såframt ej bodelning skett eller giftorätt eljest är utesluten. Är maken arvinge eller universell testamentstagare, har han naturligtvis rätt att i denna sin egenskap taga del i boutredningen.

Särskilda regler hava uppställts för de fall, då någon skall taga arv eller testamente först sedan annan arvinge eller universell testamentstagare avlidit. Sådan sekundosuccessor skall vara delägare i första mottagarens dödsbo men ej i arvlåtarens. Ehuru successionen härledes från arvlåtaren, ter sig i själva verket den slutliga mottagarens rätt såsom en andelsrätt i den föregående successorns dödsbo. Tillämpad på den legala sekundosuccessionen enligt 2 kap. arvslagen, innebär denna regel, att efterlevande maken är ensam delägare vid arvlåtarens död och att båda makarnas sidoarvingar inträda såsom delägare vid boutredningen efter den sist avlidna maken.

Såvitt angår kretsen av förvaltningsberättigade delägare, innefattar förslaget en viktig nyhet därutinnan, att de universella testamentstagarna medräknats såsom förvaltningsberättigade dödsbodelägare. Att åt sådan testamentstagare inrymts förvaltningsrätt innebär emellertid icke annat än en konsekvens av hans successionsrättsliga ställning; i verkligheten har han samma rätt i kvarlåtenskapen som den legala arvingen.

Vissa av de uppgifter, vilka ingå i boutredningen, såsom betalningen av den dödes gäld samt verkställighet av legat och ändamålsbestämmelser, behandlas i särskilda kapitel, medan den förvaltande verksamhet, som i allmänhet ankommer på dödsbodelägarna, i 1 kap. 1 § karakteriseras så, att de hava att för verkställande av boutredning gemensamt förvalta den dödes egendom och företräda dödsboet mot tredje man. De särskilda förvaltningsåtgärderna få alltså bedömas ur synpunkten, huruvida de hänföra sig till boutredningens behöriga genomförande.

Liksom för närvarande är fallet, bilda enligt förslaget dödsbodelägarna i sin gemensamma förvaltning en samfällighet av enklaste slag. Alla deltaga i förvaltningen, och varje åtgärd förutsätter enighet om beslutet. Från denna regel göres dock ett undantag. Åtgärd, som ej tål uppskov, får företagas, oaktat samtliga delägares samtycke ej kan inhämtas. Under boutredningens fortgång kan nämligen en sådan situation inträda, att ett hastigt ingripande är nödvändigt och att uppskov för alla delägarnas sammankallande skulle föranleda skada eller förlust.

I anslutning till de grundläggande bestämmelserna om dödsboförvaltningen hava i förslaget upptagits föreskrifter om vården av dödsboets egendom intill dess att samtliga delägare tillstädeskommit och den gemensamma förvaltningen kan taga sin början. Dessa föreskrifter överensstämja i princip med vad

Den förberedande vården av dödsboets egendom.

som för närvarande gäller i detta ämne. Den förberedande vården av dödsboets egendom skall sålunda alltjämt ankomma på dem, som vid arvlåtarens död faktiskt stå närmast till att taga hand om egendomen. Liksom enligt 1861 års förordning är möjlighet öppnad att få särskild god man av rätten förordnad att utöva den vård, varom här är fråga.

Enligt förslaget uppfattas dödsboets egendom såsom en självständig förnögenhetsmassa, vilken av dödsbodelägarna förvaltas i syfte att, under tillgodoseende av samtliga rättsägares intressen, förmedla egendomens övergång på successorerna i kvarlåtenskapen. De rättshandlingar, som företagas i detta syfte, bliva direkt anknutna till dödsboet såsom ett särskilt subjekt för rättigheter och skyldigheter. På denna punkt föreligger en avvikelse från nu gängse uppfattning, enligt vilken de rättshandlingar, som ingå i boutredningen, binda dödsbodelägarna personligen, icke dödsboet såsom sådant. Å andra sidan bör betonas, att dödsboets rättssubjektivitet är beroende av boutredningens ändamål att avveckla den dödes ekonomiska förhållanden. För dödsboet få ej företagas andra rättshandlingar än som erfordras för begravningen eller för boets uppteckning, vård eller förvaltning. Denna begränsning har sin största betydelse med avseende å stiftande av gäld. Den dödes borgenärer och andra rättsägare, som icke deltaga i förvaltningen, böra icke få sina intressen tillbakasatta av nya borgenärer, vilka icke tillfört dödsboet motsvarande valuta.

Från nämnda princip, vilken erhållit särskilt uttryck i 1 kap. 3 §, har det emellertid av hänsyn till tredje man, som träder i förbindelse med dödsboet, varit nödvändigt att stadga undantag i den riktningen, att rättshandlingen blir för boet bindande, om medkontrahenten var i god tro, d. v. s. icke insett eller bort inse, att rättshandlingen icke varit erforderlig för boutredningen. Denna undantagsregel är påkallad av kravet på säkerhet i handel ochandel. För den utomstående är det icke alltid lätt att avgöra, huruvida en viss rättshandling ligger inom ramen för boutredningen eller icke, och vid ursäktliga misstag har det syntts rimligare att lägga risken på dödsboet.

Under samförvaltningen företrädes dödsboet av samtliga dödsbodelägare såväl i fråga om enskilda rättshandlingar som inför domstol och andra myndigheter. Emellertid kan det för tredje man möta vissa svårigheter att kontrollera, att denna princip blivit följdriktigt genomförd. Till skydd för tredje man har därför upptagits ett stadgande, som åt bouppteckningen skänker karaktär av legitimationshandling. Vad tredje man i god tro slutit med dem, som enligt bouppteckningen äro dödsbodelägare, blir gällande, även om andra delägare skulle finnas. I viss utsträckning ifrågakomma rättshandlingar redan under den tid, som förflyter, innan bouppteckning är upprättad, och förslaget har så långt det är möjligt skänkt beaktande åt de svårigheter, som därvid kunna uppstå i legitimationshänseende. Eftersom det för tredje man är särskilt svårt att erhålla kännedom om möjligen förefintliga universella testamentstagare, kan en rättshandling bliva bindande, ehuru sådan delägare icke medverkat. Förutsättning är dock, att medkontrahenten varit i god tro, d. v. s. saknat vetskap om testamentstagaren och ej heller haft anledning att

Rättshandlingar under boutredningen.

Bouppteckningen utgör legitimationshandling.

antaga hans existens. Och vidare fordras, att rättshandlingen skäligen icke kunde anstå tills bouppteckning blivit förrättad.

Underhåll ur
dödsboet.

En svårlost fråga är, huruvida och i vilken omfattning arvlåtaren närstående personer av billighetsskäl böra under boutredningstiden åtnjuta särskilda förmåner ur det oskiftade dödsboet. Någon dylik rätt finnes icke enligt gällande lag, fränsett den underhållsrätt, som vid konkurs kan inträda med stöd av 97 § konkurslagen. Det är icke svårt att påvisa fall, då en rätt att ur boet utfå förskott eller t. o. m. underhåll på andra rättsägares bekostnad kan vara starkt motiverad. Å andra sidan är det icke lätt att uppställa allmänna regler, som tillräckligt smidigt anpassa sig efter de skiftande förhållandena. Förslaget löser i 1 kap. 5 § frågan så, att dödsbodelägare under vissa omständigheter äga rätt till förskott ur kvarlåtenskapen, medan de personer, vilka stått arvlåtaren närmast, tillförsäkrats en i lagen närmare bestämd underhållsrätt, som till sitt innehåll icke är begränsad till vad på den behövande belöper enligt successionsrättsliga normer. Vad till en början angår utfående av förskott, kan en dödsbodelägare påkalla denna förmån endast om han varit för sin försörjning beroende av arvlåtaren och alltjämt är i behov av medel för sådant ändamål. Delägaren har icke heller rätt att erhålla mera än som uppenbarligen inrymmes under hans blivande lott i kvarlåtenskapen och kan lämnas utan olägenhet för boutredningen. Underhållsrätt i verklig mening tillägges allenast efterlevande make samt oförsörjda barn eller adoptivbarn. Oaktat den behållna egendom, som tillfaller make, barn eller adoptivbarn, icke förslår, föreligger en rätt till nödigt underhåll ur boet under en tid av tre månader från arvlåtarens död.

Vad sålunda stadgats utgör icke något hinder för att egendom förskottsvis utgives ur dödsboet även under andra förutsättningar. Det står exempelvis dödsbodelägare, som under samförvaltning handhava boutredningen, fritt att medgiva förskott ur boet, så snart det kan ske utan skada för annans rätt, men det skall betonas, att rätten att påkalla sådan förmån är begränsad av de föreskrifter, som givits under 1 kap. 5 § i förslaget.

Dödsbodelägarnas
ansvarighet
för skada.

Dödsbodelägarnas gemensamma förvaltning innebär, att åt dem, som äro lottägare i boet, överlämnats att, med beaktande av övriga rättsägares intressen, genomföra boutredningen. Härav följer, att envar delägare är pliktig att svara för skada, som han uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat någon, vars rätt är beroende av utredningen. Föreskrift om sådan ersättningsskyldighet meddelas i inledningskapitlets sista paragraf, som även påbjuder solidarisk betalningsskyldighet, därest flera råkat i ansvarighet för viss skada. Förslaget löser också frågan om fördelningen av det ersättningsbelopp, som av sådan anledning utgivits av någon bland flera dödsbodelägare.

Särskild
dödsbo-
förvaltning.

Dödsbodelägarnas gemensamma förvaltning utgör på goda grunder den normala formen för boutredningen. Det ligger naturligtvis nära till hands att låta huvudintressenterna i boet själva bestämma om de särskilda åtgärderna. Genom att förvaltningen utövas av delägarna blir avvecklingen också både smidig och billig. Emellertid uppfyller denna förvaltning icke under alla

förhållanden de krav, som kunna ställas på en ändamålsenlig boutredning. Först och främst förutsätter ett gott resultat, att samförstånd råder mellan de olika delägarna i boet. Tyvärr brister denna förutsättning ej sällan, och en enda delägare kan lägga hinder i vägen för åtgärder, som måste vidtagas i boutredningssyfte. Kunna delägarna ej enas om att själva uppdraga förvaltningen åt någon annan, saknas för närvarande hjälpmedel till bot för det missförhållande, som sålunda uppkommer. Och det har varit en av de viktigaste uppgifterna att genom nya regler tillhandahålla en förvaltningsordning, som i ett dylikt läge kan träda i stället för samförvaltningen.

Den nuvarande ordningen har också visat sig otillfredsställande i vissa fall, då dödsboet är på obestånd eller ovisshet råder, huruvida egendomen förslår till täckning av den dödes gäld. I ett dylikt fall är egendomens avträdande till konkurs den enda alternativa utväg, som står till buds, och denna utväg måste anlitas, om dödsbodelägarna icke vilja påtaga sig det personliga ansvaret för gälden. Den förvaltningsorganisation, som konkursen innebär, är ofta onödigt tung och dyrbar för de fall, i vilka borgenärerna i själva verket kunna erhålla full betalning. Emot konkursförfarandet tala också vissa skäl av annan art. Urarvagörelsen anses allmänt kasta en skugga på den dödes minne och undvikes därför av dödsbodelägarna, även då egendomsavträdet med hänsyn till boets ställning bör framstå såsom en fullt legitim åtgärd. Även av dessa skäl är det önskligt att äga tillgång till en avvecklingsform, som bättre än konkursen tillgodoser dödsbodelägarnas intressen utan att verka till skada för borgenärernas rätt.

Frågan om en utredningsform, som i fall av behov kan träda i stället för dödsbodelägarnas gemensamma förvaltning, har i förslaget lösts så, att förvaltningen kan övergå på en särskild dödsboförvaltare. Denne skall kunna förordnas av den domstol, som handlägger mål och ärenden rörande kvarlåtenskapen och dess behandling. Sådan dödsboförvaltare benämnes boutredningsman och är att skilja från den, som handhar boutredningen allenast med stöd av dödsbodelägarnas uppdrag.

Förvaltning
genom bout-
redningsman,
förordnad
av rätten.

Av det redan anförda har framgått, att det under olika förhållanden kan vara önskvärt att åvägabringa en dylik dödsboförvaltning. Enligt 2 kap. 1 § i förslaget skall förordnande av boutredningsman därför kunna komma till stånd under ganska vidsträckt förutsättning. Först och främst skall sådant förordnande meddelas, så snart någon dödsbodelägare gör framställning därom. Något behov av särskild dödsboförvaltning har dödsbodelägaren icke att styrka. Redan den omständigheten, att en delägare icke vill fortsätta den gemensamma förvaltningen, skall anses utgöra tillräcklig anledning att bifalla en framställning om boutredningsmansförordnande. Framställningen kan också göras på vilket stadium av boutredningen som helst. Det är emellertid att märka, att om förordnande av boutredningsman meddelas på ansökan, som göres sist en månad efter det bouppteckning förrättades, dödsbodelägarna därigenom undgå att drabbas av personligt ansvar för den dödes gäld. Samma verkan har fortfarande avträde till konkurs inom nämnda tid, och förslaget innebär sålunda, att dödsbodelägarna äga olika möjligheter att vinna befrielse

från gäldsansvar. Såsom förut framhållits, hava delägarna särskild anledning att i första hand åstadkomma förvaltning genom boutredningsman, när ovisshet råder om dödsboets ekonomiska ställning.

Förordnande av boutredningsman kan även meddelas på begäran av testamentsexekutor. Denna möjlighet är särskilt betydelsefull under den tid, som förflyter, innan testamentet tagit åt sig laga kraft. Testamentsexekutor har nämligen företräde till erhållande av förordnandet såsom boutredningsman, och härigenom är sålunda tillfälle berett för en testamentsexekutor att inträda i dödsboförvaltningen, oaktat testamentet ännu icke skänker honom rätten därtill. Emellertid möter det icke hinder för testamentsexekutorn att begära boutredningsmansförordnande även efter det att testamentet vunnit laga kraft. Är dödsboet på obestånd eller dess ställning osäker, kan en dylik ansökning vara påkallad i dödsbodelägarnas intresse. Om åtgärden vidtages inom den för egendomsavträde bestämda tiden, frikallas delägarna från gäldsansvar, vilket eljest åvilar dem, oavsett att förvaltningen utövas av en testamentsexekutor. Denna förvaltning är nämligen icke omgärdad av sådana garantier, att den i och för sig kan tillmätas gäldsbefriande verkan.

Rätt att påkalla förvaltning genom boutredningsman tillkommer också under närmare angivna förutsättningar den, som erhållit legat ur kvarlåtenskapen. Visserligen skall erforderligt skydd för legataries rätt i första hand beredas på annat sätt, nämligen genom ställande av säkerhet eller genom avskiljande av egendom, som omfattas av det testamentariska förordnandet, men om dessa åtgärder icke förslå, har legatarien möjlighet att bringa dödsboet under förvaltning av boutredningsman. Vad som nu sagts om legat gäller även förordnande, som innefattar ändamålsbestämmelse (modus). I sistnämnda fall äger den, som får föra talan om ändamålsbestämmelsens fullgörande, att hos rätten göra framställning om beslut enligt 2 kap. 1 §.

Vidare skall boutredningsmansförordnande meddelas på begäran av borgenär eller den, som står i ansvar för gäld efter den döde, där det måste antagas, att dödsboet är på obestånd eller att sökandens rätt eljest äventyras. För dessa rättsägare kan det vara ekonomiskt fördelaktigt, att avecklingen av ett insolvent dödsbo sker i annan ordning än genom konkurs. Och även om dödsboets egendom är tillräcklig för borgenärernas förnöjande, är det ibland av intresse att få boets egendom genom särskild förvaltning skild från egendom, som tillhör en insolvent dödsbodelägare.

Slutligen kan boutredningsman förordnas med stöd av testamente, därest arvlåtaren föreskrivit, att dödsboets egendom skall vara undantagen delägarnas förvaltning. Om arvlåtaren därjämte utsett någon att vara testamentsexekutor, har denne att utöva dödsboförvaltning i sådan egenskap, men är testamentsexekutor ej insatt eller kan den utsedde ej fullgöra uppdraget, skall rätten på framställning av rättsägare i boet meddela beslut om särskild dödsboförvaltning genom boutredningsman. Rätten har även att ex officio fatta sådant beslut, därest det kommer till rättens kännedom, att de angivna förutsättningarna äro för handen. På grund av dessa föreskrifter får en arvlätare möj-

lighet att genom testamente effektivt sörja för att särskild dödsboförvaltning städse blir anordnad.

Till boutredningsman skall förordnas någon, som med hänsyn till föreliggande omständigheter är lämplig för uppdraget. Särskilt avseende skall fästas vid förslag, som framställas av rättsägare i boet. Det är nämligen av betydelse, att förvaltningen kan utövas under största möjliga förtroende från dem, som representera de sakliga intressena i boet. Även dödsbodelägare kan förordnas till boutredningsman, och en sådan anordning kan vara påkallad särskilt i de fall, då delägaren på förhand är så insatt i boets angelägenheter, att han framför andra har förutsättningar att genomföra förvaltningen. Såsom förut nämnts, skall testamentsexekutor, därest sådan är utsedd, hava företrädesrätt; han skall förordnas, om ej skäl tala däremot. Möjlighet finnes även att förordna flera boutredningsmän, och rätten äger att bestämma, huruvida och efter vilka grunder förvaltningsuppgifterna skola mellan de olika utredningsmännen fördelas.

Den processuella ordning, i vilken särskild dödsboförvaltning skall kunna utverkas, har gjorts så enkel som möjligt. Vid ansökningsen skall endast fogas avskrift av bouppteckningen eller uppgift å dagen för inregistreringen. Har bouppteckning ännu ej förrättats, lämnas i stället uppgift om delägarna i boet samt, därest testamentsexekutor är utsedd, jämväl om hans namn och hemvist. Innan rätten träffar sitt avgörande, skola såsom regel dödsbodelägarna erhålla tillfälle att yttra sig. I trängande fall kan interimistiskt beslut fattas, och sådant beslut får på landet meddelas även av domaren.

Boutredningsmannen kan entledigas på egen begäran, såframt han har giltiga skäl att frånträda uppdraget. Han kan även bli entledigad mot sin vilja, om han visar vårdslöshet eller försumlighet i förvaltningen eller det av annan anledning icke är lämpligt, att han fullföljer utredningsarbetet. Har testamentsexekutor förordnats till boutredningsman och förklaras testamentet sedermera ogiltigt, kan hans förordnande komma under förnyad prövning. Det företräde, som tillerkänts testamentsexekutor, är nämligen betingat av testamentet, och det bör vara möjligt att få frågan om förvaltningsuppdraget omprövad i det nya läge, som uppkommit genom testamentets ogiltighet. Denna nyprövning rubbar emellertid icke det förut fattade beslutet, såvitt därigenom särskild dödsboförvaltning blivit anordnad. Har sådan förvaltning kommit till stånd, kan den upphöra allenast på framställning av samtliga dödsbodelägare och under förutsättning, att skada icke är att befara för någon, vars rätt är av utredningen beroende. Är testamentsexekutor förordnad, skall rätten icke heller meddela beslut i ärendet, förrän hans samtycke inhämtats.

På boutredningsmannen ankommer att vidtaga alla för dödsboets utredning erforderliga åtgärder, och han handlar i regel fullt fritt och självständigt i förhållande till de olika intressenterna i boet. Undantag är endast stadgat i fråga om överlåtelse av fast egendom eller tomträtt. För sådan åtgärd erfordras samtycke av dödsbodelägarna, för den händelse boutredningsmannen icke tillika av arvlåtaren utsetts till testamentsexekutor. Vägra delägarna sitt

samtycke utan skäl eller möter eljest hinder att erhålla sådant samtycke, kan det ersättas av tillstånd, meddelat av rätten. Det är också föreskrivet, att boutredningsmannen i viktigare ärenden skall inhämta delägarnas mening, där det lämpligen kan ske. Sistnämnda bestämmelse innefattar dock icke någon inskränkning i boutredningsmannens behörighet att företräda dödsboet i förhållande till tredje man.

När boutredningen framskridit så långt, att bodelning eller skifte kan äga rum, har boutredningsmannen att därom göra anmälan till delägarna. Samtidigt bör han avgiva redovisning för sin förvaltning. Å andra sidan behåller boutredningsmannen egendomen i sin vård, till dess att verkställd delning står fast. Boutredningsmannen är naturligtvis också underkastad redovisningskyldighet för det fall att han frånträder uppdraget, innan det blivit slutligen utfört.

Särskilda regler hava uppställts för sådana fall, då tillgångarna i boet icke förslå till gäldens betalning. Visserligen är dödsbokkonkursen alltjämt bibehållen såsom form för tvångsavveckling vid insolvens, men boutredningsmansförvaltningen är icke endast avsedd att vara ett genomgångsled till konkurs. Det läser ej sällan förhålla sig så, att en frivillig uppgörelse med borgenärerna är för alla parter förmånligare än ett konkursförfarande, och man har räknat med att en boutredningsman har större möjligheter än delägarna själva att få en sådan uppgörelse till stånd. Boutredningsmannen har därför uttryckligen ålagts att söka träffa avtal med borgenärerna angående deras förnöjande, och först om uppgörelse icke kan ernås och delägarna ej heller fylla bristen, skall boets egendom av boutredningsmannen avträdas till konkurs. Vad sålunda stadgats gäller oberoende av den omständigheten, huruvida dödsbodelägarna själva hava personlig ansvarighet för den dödes gäld eller icke.

Det har visat sig svårt att komma till en ur alla synpunkter fullt tillfredsställande lösning av frågan om kontroll å boutredningsmannens förvaltning. Efter noggrann prövning av olika utvägar har lagberedningen stannat för ett system, som huvudsakligen innebär övervakning från dödsbodelägarnas sida i förening med tillsyn av rätten. På begäran av delägare eller när rätten eljest prövar lämpligt, skall rätten förordna god man att öva tillsyn å förvaltningen. Sådant god man äger genomgå räkenskaper och andra handlingar samt verkställa inventering i dödsboet, och han skall, på föreläggande av rätten eller framställning av delägare, meddela upplysningar om boet och dess förvaltning samt, därest det föreligger anledning till anmärkning, göra anmälan hos rätten.

Kontroll kan anordnas även i annan form. Är god man icke utsedd, kan rätten, på ansökan av delägare eller eljest, påbjuda revision antingen så, att boutredningsmannen förelägges att vid viss tidpunkt avgiva redogörelse för sin förvaltning, eller också så, att någon förordnas att företaga granskning av förvaltningen och däröver lämna berättelse.

Förvaltning
genom
testaments-
exekutor.

I anslutning till reglerna för boutredningsmansförvaltningen givas vissa bestämmelser rörande dödsboförvaltning genom testamentsexekutor. Det fastslås i lagen, att ett testamentsförordnande, varigenom arvlåtaren insätter testa-

mentsexekutor, innefattar bemyndigande att företaga alla för dödsboets utredning erforderliga åtgärder. En testamentsexekutor är sålunda icke bunden av de inskränkningar, som gälla för den av rätten förordnade boutredningsmannen med avseende å överlåtelse av fast egendom och tomträtt. Å andra sidan har en stor del av de föreskrifter, som uppställts för boutredningsmannen, erhållit motsvarande tillämpning å testamentsexekutorn. Särskilt må framhållas, att möjlighet finnes att få en testamentsexekutor entledigad, därest han visat sig olämplig att handhava utredningen.

Bouppteckningen skall enligt förslaget behålla den viktiga uppgift, som den för närvarande har i boutredningen, och revisionsarbetet har gått ut på att få i bouppteckningen inrymda så fullständiga och tillförlitliga upplysningar som möjligt. *Bouppteckning.*

Såsom regel skall bouppteckningen fortfarande förrättas inom tre månader från arvlåtarens död. Bouppteckningsplikt åligger delägare, som omhänderhar dödsboets egendom, eller, om särskild dödsboförvaltning är anordnad, boutredningsmannen eller testamentsexekutorn. Till förrättningen kallas samtliga delägare, och kallelse skall utgå å efterlevande make, även om denne icke är att räkna till dödsbodelägarna. Därest lott i kvarlåtenskapen skall njutas först sedan arvinge eller universell testamentstagare avlidit, skall kallelse också ske å den, som vid tiden för bouppteckningen är närmast att på sådant sätt taga arv eller testamente.

Den befattning, som i vissa städer tillkommer borgmästare och råd med avseende å bouppteckningars förrättande, är enligt förslaget avsedd att upphöra. Bouppteckningen skall sålunda såväl i stad som på landet förrättas av två gode män, tillkallade av den som sitter i boet. Under en övergångstid gäller emellertid den nuvarande ordningen, och på vissa villkor kan äldre lag även efter utgången av nämnda tid vinna fortsatt tillämpning.

Samtliga delägare skola beredas tillfälle att delta i bouppteckningsförrättningen. Har någon av dem ej varit närvarande, skall till bouppteckningen fogas bevis, att han blivit i tid kallad.

Liksom för närvarande skall anteckning ske av tillgångar och skulder efter uppgift av den, som har boet i sin vård eller är bäst insatt i boets förhållanden. Lever make efter, upptecknas även hans tillgångar och skulder. Var giftorättsgemenskap utesluten, sker sådan anteckning dock endast om efter den döde är arvinge eller universell testamentstagare, som äger efter maken taga andel i boet. I fråga om efterlevande makens egendom göres i regel värdering allenast av giftorättsgodset. Finnes sådan successor, som nyss nämnts, erfordras emellertid värdering jämväl av den enskilda egendomen.

Testamente skall intagas i bouppteckningen eller bifogas i bestyrkt avskrift, och vad sålunda stadgats skall också gälla om äktenskapsförord angående förmögenhetsordningen.

Det händer ej sällan, att den döde efterlämnar egendom på flera orter. I sådant fall är det tillåtet att förrätta särskild bouppteckning på var och en

av dessa orter. En av bouppteckningarna skall dock innehålla en sammanfattning av boets tillgångar och skulder.

Beträffande inregistrering av bouppteckningen innefattar förslaget i princip anslutning till den ordning, som nu gäller. Bouppteckningen skall ingivas till vederbörande domstol i stad inom en månad och på landet sist å det ting, som infaller näst efter en månad från upprättandet. Finnas flera bouppteckningar, skola de företes samtidigt, och tiden räknas från det den sista bouppteckningen förrättades.

Enligt gällande rätt råder stor oklarhet, huru det skall förfaras, när efter bouppteckningen yppas ny tillgång eller gäld efter den döde eller någon annan felaktighet i den upprättade handlingen. I förslaget stadgas, att inom en månad skall uppgöras handling, som innefattar tillägg eller rättelse till bouppteckningen. Och om sådan handling gäller i övrigt vad som föreskrivits rörande bouppteckning i allmänhet.

*Betalningen
av dödsboets
gäld.*

Därest den dödes egendom icke avträdes till förvaltning av boutredningsman eller till konkurs efter ansökan, som göres sist en månad efter bouppteckningen, bliva dödsbodelägarerna ansvariga för sådan gäld efter den döde, som var känd vid bouppteckningen. I fråga om ansvaret för den dödes gäld överensstämmer förslaget sålunda i princip med den gällande rätten. Eftersom universella testamentstagare räknas till dödsbodelägarerna, hava emellertid dessa testamentstagare, i motsättning till nuvarande lag, samma ansvar som legala arvingar, och det är vidare att märka, att boutredningsmansförvaltning har enahanda verkan som konkurs. Bakom den ordning, i vilken frågan om gäldsansvaret blivit löst, ligger den hävdvunna uppfattningen, att boutredningen kan anförtros åt dödsbodelägarerna själva, endast om de personligen svara för den dödes gäld.

Ett problem, som hittills knappast fått någon säker lösning ens i praxis, utgör den rättsliga behandlingen av den situation, som uppstår, då gäld yppas först efter bouppteckningens förrättande. Denna fråga låter sig reglera på olika sätt, som var för sig kunna synas väl motiverade. Emellertid är det önskligt att finna en lösning, som icke bara är principiellt hållbar utan även kan vinna tillämpning utan alltför invecklade former. Med beaktande av sådana synpunkter har lagberedningen föreslagit, att följande bestämmelser meddelas i detta ämne. Dödsbodelägarerna hava möjlighet att fritaga sig från ansvar för ny gäld genom att inom en månad avträda boets egendom till förvaltning av boutredningsman eller till konkurs. Har egendomsavträde ägt rum, bliva delägarerna fria från ansvar även för den förut kända gälden, såframt de till dödsboet utgiva vad som utöver den avträdda egendomen och eljest tillgängliga medel erfordras till täckning av denna gäld.

Det möter ibland svårigheter att avgöra, huruvida viss gäld skall anses såsom ny gäld eller icke. Detta är särskilt fallet i fråga om sådana förbindelser, för vilka betalningsskyldighet låter sig fastställa först vid en framtida tidpunkt. Anledning till tvekan kan även finnas i sådana fall, då den döde gått i borgen och huvudgäldenären vid den normala avträdestidens utgång

varit fullt solvent. Frågan har nu lösts på ett sätt, som innefattar skälig hänsyn till dödsbodelägarnas intressen. Om delägarna hava giltig anledning att antaga, att de icke skola nödgas infria borgen, som den döde tecknat, eller viss annan förbindelse, skall gälden icke anses såsom veterlig. Den blir att betrakta såsom känd gäld först i samma ögonblick som delägarna få anledning att räkna med betalningsskyldighet för dödsboet.

Sin rätt att med gälds befriande verkan avträda dödsboets egendom kunna dödsbodelägarna förvara, endast om de avhålla sig från förvaltningsåtgärder, som försämra boets ställning. För den händelse egendomen blir föremål för förfogande till skada för borgenärerna, ådraga sig delägarna omedelbart ansvar för gälden. I lindrigare fall kan dock påföljden stanna vid skyldighet att ersätta den uppkomna skadan.

Enligt förslaget skall vidare, liksom enligt gällande rätt, personligt ansvar inträda, om delägarna göra sig skyldiga till grövre försummelse med avseende å bouppteckningens förrättande eller företaga skifte, innan borgenärerna blivit förnöjda.

Principen om det personliga gäldsansvaret kan innebära en alltför stor hårdhet i vissa fall, då tillgångarna i boet hava ett ringa värde men skulderna uppgå till betydande belopp. En viktig nyhet är därför, att gäldsansvaret ej inträder, om efter den döde finnes allenast sådan egendom, som ej kunnat tagas i mät hos honom.

Förslaget innefattar också ändring i fråga om regleringen av det ansvar, som drabbar legal representant för dödsbodelägare. Förmyndare eller god man skall icke vara personligen ansvarig för den dödes gäld utan endast svara för skada, som genom vårdslöshet kan tillskyndas borgenärerna.

I ett flertal tekniska detaljer har revisionen kunnat inskränkas till en överbearbetning av de regler, som upptagits i urarvaförordningen. Sålunda återfinnas i förslaget tydligare och enklare föreskrifter rörande återbäring efter verkställt skifte och återställande av egendom, som utgivits såsom legat eller på grund av ändamålsbestämmelse, ävensom angående betalning av gäld under avträdestiden samt uppsägning av gäld från dödsboets sida.

De regler, som i förslaget givits rörande verkställande av legat och ändamålsbestämmelser, torde till icke ringa del vara att betrakta som kodifiering av gällande rätt, sådan den utbildat sig i teori och praxis. På några punkter föreligga emellertid nyheter av betydelse för den effektiva verkställigheten av arvlåtarens vilja.

Legat, som belastar den oskiftade kvarlåtenskapen, skall utgivas, så snart det kan ske utan men för någon, vars rätt är beroende av boets utredning. Den hänsyn, som sålunda bör tagas till andra rättsägare, innebär först och främst, att det testamentariska förordnandet skall hava vunnit laga kraft, och oavsett förordnandets giltighet får verkställigheten icke skada borgenärer eller andra successorer i kvarlåtenskapen. I regel är tiden för legatets fullgörande icke inne, förrän gälden betalats eller det står fullt klart, att kvarlåtenskapen förslår. Å andra sidan skall legatet utgivas före arvskiftet, och till skydd

Verkställande av legat eller ändamålsbestämmelser.

för legatarien har stadgats, att dödsbodelägare, som företaga arvskifte, innan legatet utgivits eller därför erforderlig egendom ställts under särskild vård, bliva solidariskt ansvariga för legatets verkställande, såsom om skifte ej ägt rum. Legatarien kan sålunda i detta läge hålla sig till vilken som helst av dödsbodelägarna men har icke rätt att utfå mera än som kunnat utgå ur kvarlåtenskapen, därest verkställighet ägt rum i vanlig ordning.

För den händelse legatets fullgörande lagts på viss arvinge eller testamentstagare, har denne att utgiva legatet, när han själv kommit i åtnjutande av sin successionsrätt. I sådant fall kan verkställigheten följaktligen bliva uppskjuten till en tidpunkt, som infaller efter arvskiftets förrättande.

Eftersom legatarien icke har rätt att deltaga i boutredningen, bör erforderligt skydd beredas honom gentemot dödsboförvaltare, som visa vårdslöshet eller försumlighet och därigenom äventyra legatet. Enligt förslaget kan legatarien under sådana förutsättningar hos rätten utverka förordnande, att säkerhet skall ställas för legatets utgörande eller att den egendom, som är i fråga, skall sättas under särskild vård. Äro dispositioner av denna art icke tillfyllest, har legatarien, såsom förut framhållits, möjlighet att påkalla förordnande av boutredningsman.

Beträffande avkastning av legat under boutredningstiden och kostnader, som under samma tid nedläggas å egendomen, innehåller förslaget särskilda regler, och i anslutning därtill löses också frågan om ränta på penninglegat. Såvitt ej annat framgår av testamentet, skall legatarien äga uppbära ränta efter fem procent årligen, sedan fyra månader förflutit från arvlåtarens död.

Vad som stadgats om legat har enligt förslaget erhållit motsvarande tillämpning å ändamålsbestämmelse. I 3 kap. 9 § testamentslagen klarlägges, huru det förhåller sig med skyldigheten att verkställa testamentarisk ändamålsbestämmelse, och samma lagrum innefattar även föreskrift om rätt till talan mot den, som underlåter att ställa sig testamentet till efterlevnad. Sistnämnda stadgande har överflyttats till lagen om boutredning och arvskifte, och i samband därmed har talerätten utvidgats. För närvarande får talan föras av arvinge, efterlevande make, universell testamentstagare och testamentsexekutor. Enligt förslaget inrymmes talerätt även åt boutredningsman, förordnad enligt 2 kap. 1 §, samt, såvitt fråga är om allmännyttigt ändamål, åt Konungens befallningshavande i det län, där verkställigheten huvudsakligen skall ske.

Arvskifte. Frånsett det privilegium, som i ett fåtal städer tillkommer borgmästare och råd med avseende å förrättande av arvskifte, har delningen av kvarlåtenskapen alltid ansetts såsom en enskild angelägenhet, vars genomförande får bero på intressenterna själva. Samma ståndpunkt intager föreliggande förslag, enligt vilket arvskiftet principiellt förrättas av arvingarna och de universella testamentstagarna. Vad angår arvskiftesprivilegiet, har det icke bibehållits ens i den omfattning, som enligt förslaget gäller i fråga om borgmästares och råds befattning med upprättande av bouppteckningar.

Den enskilda delägaren bör icke kunna påkalla skifte, förrän delning kan ske

utan men för övriga delägare i boet. Mot delägares bestridande får skifte därför ej företagas, innan bouppteckning ägt rum och all veterlig gäld blivit gulden eller delägaren fritagits från ansvar för gälden eller medel till dess betalning ställts under särskild vård. Skall legat eller ändamålsbestämmelse fullgöras ur den oskiftade kvarlåtenskapen, må skifte ej heller påfordras, innan förordnandet verkställt eller delägaren fritagits från att svara för dess fullgörande eller erforderlig egendom blivit ställd under särskild vård.

Sedan delägarna enat sig om fördelningen av egendomen, hava de att däröver upprätta skriftlig handling, som underskrives av delägarna med vittnen.

Såsom redan inledningsvis erinrats, uppstå för närvarande betydande svårigheter, då enighet icke kan vinnas om skiftets genomförande. Denna fråga löses i förslaget så, att skiftesförrättningen lägges i händerna på en skiftesman, som på begäran av delägare förordnas av rätten. För den händelse utredningen verkställts av boutredningsman eller testamentsexekutor efter vad i 2 kap. är föreskrivet, skall denne emellertid städse utan särskilt förordnande fungera såsom skiftesman, såframt han icke själv är delägare i boet. Erfordras skiftesmansförordnande, tillämpas i stort sett samma procedur, som gäller för förordnande av boutredningsman.

Skiftesmannen bestämmer tid och plats för skifte samt kallar dödsbodelägarna till förrättningen. I första hand skall han söka förmå delägarna att ena sig om en lämplig fördelning. Kan skiftet ej genomföras i sådan ordning, skall skiftesmannen själv bestämma om delningen och upprätta skifteshandling. Denna handling delgives därefter vederbörande dödsbodelägare, och om klander ej instämnes inom tre månader från delgivningen, blir det sålunda upprättade skiftet ständande.

Om avtal angående sammanlevnad i oskiftat dödsbo lämnas i ett särskilt kapitel åtskilliga regler, vilka innefatta motsvarighet till ärvdabalkens kortfattade stadganden på detta område. I fråga om förvaltningen av boets egendom gäller i stort sett vad som föreskrivits rörande vanlig förvaltning i boutredningssyfte. Regeln är sålunda, att dödsbodelägarna gemensamt vidtaga nödiga åtgärder och företräda boet mot tredje man. Därest viss tid ej fastställts för beståndet av dylikt avtal, gäller det tills tre månader förflutit efter skedd uppsägning. Ehuru den i avtalet bestämda tiden ej tilländagått, inträder uppsägningsrätt under vissa i lagen närmare angivna förhållanden. Särskilt må framhållas, att avtalet kan uppsägas, om efterlevande make, som deltagit i avtalet, gifter om sig eller om någon delägare avlider och efterlämnar andra delägare än sådana, som redan förut ingått i den genom avtalet bildade samfälligheten.

Avtal angående sammanlevnad i oskiftat dödsbo.

Det sista kapitlet handlar om dödförklaring och är avsett att ersätta de bestämmelser, som i detta ämne återfinnas i förordningen den 27 november 1854. Enligt förslaget kan dödförklaring å försvunnen person vinnas efter avsevärt kortare tids bortovaro än enligt gällande rätt, nämligen redan efter det tio år förflutit sedan han senast veterligen var vid liv. Skulle den bortovarandes

Dödförklaring.

ålder överstiga sjuttiofem år, förkortas tiden ytterligare till fem år, och om försvinnandet skedde i livsfara, må dödförklaringen erhållas efter tre års förlopp.

Promulgationsbestämmelser.

I en särskild promulgationslag sammanfattas de bestämmelser, som erfordras med avseende å den nya lagens ikraftträdande. Såsom regel är tiden för arvlåtarens död avgörande för tillämpningen. Först om arvlåtaren avlidit efter den för ikraftträdandet bestämda dagen, skola lagens regler lända till efterrättelse.

Såsom redan påpekats, gälla för närvarande särskilda föreskrifter om bouppteckning i vissa städer. Denna ordning är avsedd att fortfara under en viss övergångstid, och även efter utgången av nämnda tid kan Kungl. Maj:ts på särskild framställning medgiva, att borgmästares och råds befattning med bouppteckningars förrättande skall bestå tills vidare eller för viss tid. Särskild bouppteckningsavgift skall dock ej i något fall erläggas, där dödsfallet inträffat efter övergångstidens slut.

Under vissa förhållanden blir den nya lagen tillämplig, fastän arvlåtaren avlidit före lagens ikraftträdande. Förordnande av boutredningsman eller av skiftesman kan utverkas även i sådana dödsbon, vilka eljest äro att behandla enligt äldre lag. Också säkerhetsåtgärder till skydd för legat och ändamålsbestämmelser kunna påfordras med stöd av nya lagens regler. Därest boutredningsman eller skiftesman blivit förordnad, träder nya lagen i alla delar i tillämpning med avseende å åtgärder, som därefter vidtagas. Genom dessa bestämmelser är det sålunda sörjt för att de särskilda fördelar, som nya lagen erbjuder till underlättande av boutredningen, komma även de dödsbon till godo, i vilka förvaltningen påbörjats under äldre lagens giltighetstid.

Såvitt angår den rätt, som i dödsbo kan tillkomma efterlevande make, äro de föreslagna reglerna om boutredning och arvskifte avfattade med hänsyn till nya giftermålsbalken. Under en avsevärd tid har man emellertid att räkna med tillämpning av den äldre giftermålsbalken, och de särskilda bestämmelser, som härav påkallas, hava sammanförts i promulgationslagen och utgöra följaktligen ersättning för de stadganden, som rörande detta ämne återfinnas i urarvaförordningen.

Följförfattningar.

Av de föreslagna reglerna om boutredning och arvskifte hava betingats åtskilliga ändringsförslag på andra områden. Några av dessa förslag medföra i och för sig sakliga nyheter av praktisk betydelse. Sålunda må i fråga om konkurslagstiftningen framhållas, att dödsbo, som är föremål för dödsbodelägarnas gemensamma förvaltning, icke försättes i konkurs omedelbart på begäran av enskild delägare i boet. Är konkursansökningen icke gjord av samtliga delägare, utsättes ärendet till vidare prövning och övriga bodelägare underrättas om ansökningen. Göres framställning om särskild dödsboförvaltning och blir i anledning därav boutredningsman förordnad, förfaller konkursansökningen, men i annat fall leder den slutliga prövningen till att konkursansökningen bifalles.

Ej sällan sökes i dödsbo kallelse å okända borgenärer. Stämningstiden, som nu uppgår till ett år, föranleder emellertid i åtskilliga fall ett avsevärt uppskov med boutredningens avslutning. Till undvikande av denna olägenhet har stämningstiden enligt förslaget förkortats till sex månader, och ändringen har utsträckt att gälla för alla de fall, i vilka utfärdande av dylik kallelse blivit i lag medgivet.

Slutligen skall påpekas, att i lagfartsförordningen upptagits bestämmelser, som angiva, att lagfart kan beviljas oskiftat dödsbo med avseende å fast egendom i boet. Lagfart för dödsboet träder sålunda i stället för sådan gemensam lagfart, som för närvarande plägar meddelas samtliga delägare i boet. I viss mån belyser detta ändringsförslag uppfattningen av dödsboet såsom ett särskilt subjekt för rättigheter och skyldigheter.»

Härefter redogör departementschefen för innehållet i lagrådets utlåtande och anför därvid:

»Med anledning av lagrådets granskning hava de av lagberedningen utarbetade förslagen i vissa delar underkastats överarbetning inom justitiedepartementet. Beträffande de principer, som ligga till grund för förslagen, och de väsentliga nyheter, som däri innefattas, föreligger icke någon anmärkning från lagrådet eller dess särskilda ledamöter. De anmärkningar som framställts avse, förutom spörsmål av redaktionell natur, behandlingen av vissa detaljfrågor och hava till största delen iakttagits vid överarbetningen.

*Överarbetning
inom justitiedepartementet.*

I överensstämmelse med vad lagrådet hemställt hava ändringar skett i 1 kap. av förslaget till lag om boutredning och arvskifte.

Vid 2 kap. har lagrådet, som funnit införandet av boutredningsmansinstitutet utgöra ett synnerligen lyckligt grepp, förordat annan benämning å den, som erhåller rättens uppdrag att utöva dödsboförvaltningen. Denna ändring har jag icke funnit skäl att tillstyrka. Den av lagberedningen valda beteckningen är icke avsevärt tyngre än den av lagrådet föreslagna och har den fördelen framför den senare, att den ansluter sig till det allmänna språkbruket. Med hänsyn till den gängse uppfattningen rörande juridiska termer av ifrågavarande art synes det icke möta hinder att använda benämningen boutredningsman även å en juridisk person. Vad lagrådet i övrigt anmärkt vid förevarande kapitel har däremot blivit iakttaget.

*Förslaget
till lag om
boutredning
och arvskifte.*

I 3 kap. hava i enlighet med lagrådets hemställan de i 4—6 §§ upptagna bestämmelserna omgrupperats till vinnande av större överskådlighet. I enlighet med lagrådets yttrande hava även i dessa paragrafer vidtagits vissa ändringar beträffande uppgift i bouppteckning om sådan den döde tillhörig livförsäkring, som, enär förmånstagare är insatt, ej ingår i boet, samt beträffande skyldighet att lämna uppgifter till bouppteckningen och edfästa densamma ävensom angående temat för bouppteckningsed.

Vad av lagrådet erinrats beträffande den i 3 kap. 5 § andra stycket av förslaget upptagna bestämmelsen om uppgift i bouppteckning angående de vissa förskott och gåvor, som lämnats av den döde, har endast

delvis ansetts böra föranleda ändring av förslaget. Lagberedningen har föreslagit uppgiftsskyldighet beträffande egendom, som delägare eller dennes avkomling av den döde mottagit såsom förskott eller eljest såsom gåva, med visst undantag för sedvanliga skänker. Syftet med denna bestämmelse är väsentligen, att bouppteckningen skall komma att innehålla sådana faktiska upplysningar, som erfordras för att laglottsberättigade arvingar skola kunna med framgång påkalla avräkning av förskott eller återbäring av gåva, när genom förskottet eller gåvan arvinges laglott skulle lida intrång. I synnerhet har det ansetts betydelsefullt att för vinnande av upplysning om sådana förskott och gåvor kunna taga i anspråk den edgångsskyldighet, som är stadgad beträffande uppgifter till bouppteckningen. Emellertid har lagberedningen ansett uppgifts- och edgångsskyldigheten icke böra utsträckas till att avse gåvor till andra än delägare eller deras avkomlingar. Lagrådet har ifrågasatt en väsentlig utsträckning av uppgiftsskyldigheten utöver vad av lagberedningen föreslagits. Lagrådets erinran har såtillvida iakttagits, att även förskott, som givits av efterlevande makens gifträtts gods, samt gåva till efterlevande maken eller dennes avkomling ansetts böra upptagas i bouppteckningen. I övrigt synas emellertid övervägande skäl tala mot den av lagrådet förordade utvidgningen av stadgandet. Väl kan det, med hänsyn till förskotts betydelse ej blott för laglottens utan även för arvslottens beräkning, synas tilltalande, om bouppteckningen kunde innehålla uppgift om samtliga av arvlåtaren lämnade förskott. Detta syfte — som för övrigt ej till fullo vinnes genom lagrådets förslag, enligt vilket vissa grupper av förskott ej skola upptagas — är emellertid i praktiken synnerligen svårt att realisera, i det att för dem, som enligt förslaget äro uppgiftspliktiga vid bouppteckningen, i allmänhet ej skulle bliva möjligt att fullgöra en så vittgående uppgiftsplikt. Denna synes ej böra göras mera omfattande än att uppgifterna åtminstone i alla vanliga fall kunna med säkerhet lämnas av de uppgiftspliktige. Motsvarande synpunkter kunna anföras i vad rör ytterligare utsträckt uppgiftsplikt beträffande gåva. Den av lagrådet föreslagna avfattningen har vidare blivit något invecklad och mindre överskådlig. Detta är en olägenhet i fråga om en bestämmelse, vilken såsom den förevarande måste vid varje bouppteckning uppmärksammas av gode männen och den, som lämnar uppgiften, och som även skall ligga till grund för bouppteckningens bekräftande under edlig förpliktelse. Det synes också möta oöverstigliga svårigheter att på ett på en gång lättfattligt och fullständigt sätt stadga uppgiftsskyldighet beträffande förskott och gåva i alla de fall, då avräkning eller återbäringsskyldighet kan äga rum. Av dessa skäl har uppgiftsplikten ej fått större omfattning än det överarbetade förslaget utvisar. I lagberedningens förslag hava slutligen, utöver nyssnämnda ändringar, företagits vissa av lagrådets yttrande föranledda jämkningar.

De erinringar, som lagrådet framställt vid 3 kap. 7 och 8 §§ samt 9 § tredje stycket, hava iakttagits. Mot föreskriften i tredje punkten av 9 § första stycket har av lagrådet anmärkts, att den kunde föranleda det missförstånd,

att behörighet att vara god man vid bouppteckningsförrättning skulle tillkomma även god man, som jämlikt 1 kap. 2 § förordnats att omhändertaga och vårda boet, varför ifrågavarande punkt borde utgå. Av förslaget ordalydelse får emellertid anses framgå, att förevarande punkt endast avser den, som jämlikt andra punkten i samma stycke blivit förordnad att föranstalta om bouppteckning. Att en sålunda förordnad person må själv tjänstgöra såsom god man vid bouppteckningen synes vara i sak riktigt, något som av lagrådet ej heller bestritts, och även om berörda punkt utginge, torde bouppteckningar likväl kunna förväntas komma att bliva förrättade i sådan ordning. Att registrering av dessa då måste vägras synes icke vara lämpligt, och för att undvika denna konsekvens har punkten ansetts böra bibehållas sådan den av lagberedningen föreslagits.

Bestämmelserna i 4 kap. hava i lagberedningens förslag, såsom i motiven framhålles, grupperats på det sätt, att först (i 1—10 §§) upptagits föreskrifter om gäldens betalning och ansvaret därför under en i huvudsak regelmässig boutredning, att därefter (i 11—14 §§) reglerats vissa särskilda grunder för delägarnas ansvar för den dödes gäld, även då de ej uraktlåtitt att inom stadgad tid göra sig urarva, och att till sist (i 15—19 §§) givits allmänna regler om ansvarets omfattning och innebörd samt om undantag från ansvarigheten i särskilda fall. I enlighet med den sålunda valda uppställningen hava främst i kapitlet givits regler om tid för egendomsavträde och om delägares personliga ansvar såsom påföljd av att sådan tid försittes. Lagrådet har ansett denna uppställning icke vara rätt lyckligt funnen och i stället förordnat den ordning, att först borde behandlas förhållandet mellan boet och dess borgenärer (förslaget 8—10 §§), därefter delägares personliga ansvarighet för gäld (1—4 och 11—19 §§) samt slutligen skyldighet att återbära egendom till boet för täckning av gäld (5—7 §§), varjämte även inom den andra av dessa avdelningar viss omgruppering borde ske. Ehuru det måste medgivas, att den sålunda föreslagna indelningen väl ansluter sig till de olika bestämmelsernas rent juridiska innebörd, har jag likväl icke ansett mig böra i denna del frångå lagberedningens förslag. Förslaget kan sägas till indelningsgrund hava valt de olika konkreta situationer, för vilka de särskilda reglerna skola komma till användning, och härigenom torde de delvis med nödvändighet invecklade stadgandena i kapitlet framträda på mest lättfattliga sätt. Detta synes mig vara riktigt, då bestämmelserna om behandling av gälden i ett dödsbo böra vara så avfattade, att de kunna erbjuda säker ledning även åt lekmän. Icke minst torde det vara angeläget, att delägare i ett dödsbo på en framträdande plats erhålla tydligt besked om sin skyldighet att inom viss tid verkställa egendomsavträde, där de ej vilja bliva personligen ansvariga för gäld efter den döde. Detta krav bleve knappast tillräckligt tillgodosett med en sådan uppställning och avfattning av bestämmelserna, som av lagrådet förordats.

I 4 kap. 1 och 2 §§ har jag vidtagit vissa ändringar, som i sak överensstämja med vad lagrådet föreslagit. Sålunda skall i anledning av egendomsavträde efter den normala avträdestidens utgång delägarnas direkta ansvar mot de

särskilda borgenärerna upphöra och i stället övergå i en plikt att till boet utgiva erforderlig täckning. Denna regel skall äga tillämpning även då egendomsavträdet skett av annan anledning än att ny gäld yppats, och vid det erforderliga tillskottets beräkning skall hänsyn tagas även till medel, som utöver den avträdda egendomen kunna vara tillgängliga för gäldens betalning. Härav föranledes en ändrad avfattning av de bestämmelser, som motsvara 2 § andra och tredje styckena i lagberedningens förslag. Däremot har jag ej kunnat biträda lagrådets hemställan, att 1 § i förslaget skulle ersättas med en bestämmelse att, där den dödes egendom ej varder avträdd till förvaltning av boutredningsman eller till konkurs, delägarna skola svara för gälden. Här emot kan anföras vad förut blivit framhållet därom, att delägarnas skyldighet att inom viss tid verkställa egendomsavträde bör tydligt utsägas i lagtexten. Sker ej detta, kunde därav ock föranledas den tydning, att delägarna, i strid med vad hos oss av ålder varit gällande, redan från dödsfallet vore underkastade personligt ansvar för gälden. Av den i andra stycket av 2 § vidtagna förändringen har föranletts överflyttning av paragrafens första stycke till 1 § såsom ett andra stycke. I samband med vad av lagrådet anförts beträffande 1 och 2 §§ hava av lagrådet ifrågasatts jämkningar i 8, 9, 11 och 15 §§. Även med den av mig intagna ståndpunkten hava vissa ändringar erfordrats i dessa paragrafer.

De jämkningar av uttryckssättet, varom lagrådet hemställt i fråga om 3, 5 6 och 7 §§, hava verkställts. I anledning av lagrådets hemställan beträffande de sistnämnda två paragraferna har ytterligare vidtagits den ändring, att tredje punkten av 7 § fått utgå och i 6 § införts en föreskrift av innehåll, att där egendom, som utgivits jämlikt ändamålsbestämmelse, ej finnes i behåll, ersättning därför ej i något fall skall utgå i vidare mån än egendomen prövas hava medfört nytta. I enlighet med lagrådets yttrande har 9 § jämkats och åt 15 § givits en avfattning, som avser att tydligare utmärka, att delägare efter ett gäldsbefriande egendomsavträde icke kommer i personligt ansvar för de boets förbindelser, som uppstå i följd av boets fortsatta förvaltning under konkurs eller genom boutredningsman.

En ledamot i lagrådet har hemställt, att såsom gräns för 19 §:s tillämpningsområde borde bestämmas ett fixt belopp, exempelvis 1,500 kronor, å tillgångarnas värde enligt bouppteckningen. Såsom även i lagberedningens motiv framhållits, kunna vissa skäl anföras till stöd för en dylik ståndpunkt, men i likhet med beredningen finner jag de i motiven framhållna skäl, som tala däremot, vara av övervägande betydelse. I denna paragraf har följaktligen icke vidtagits någon ändring.

Med anledning av lagrådets hemställan hava i 5 och 6 kap. vissa jämkningar ägt rum.

I 8 kap. 1, 4 och 5 §§ hava i enlighet med lagrådets erinran vidtagits vissa jämkningar i ordalydelsen för att tydligare utmärka, dels att den tidrymd, beträffande vilken upplysningar skola saknas om den bortovarande, vid rättens prövning enligt 4 eller 5 § endast till sin längd, men icke till utgångs-

och slutpunkt skall överensstämma med den i 1 § avsedda tiden, dels ock att till utgångspunkt för bestämmande av den dag, som skall anses såsom dödsdag, städse skall tagas den tidpunkt, då den bortovarande enligt de vid beslutet föreliggande upplysningarna senast vederligen var vid liv. För att förebygga att, i fall som avses i 1 § första punkten, slutligt beslut om dödförklaring kunde komma att meddelas före den dag, som enligt beslutet skall anses såsom dödsdag, har ytterligare vidtagits den ändring, att den bortovarande skall antagas hava avlidit vid utgången av den månad, under vilken den föreskrivna tiden tilländalupit, i stället för, såsom enligt lagberedningens förslag, först vid årets utgång.

Beträffande 8 kap. 7 § tredje stycket hava i anledning av vad lagrådet anfört vidtagits vissa ändringar. Sålunda har skyldighet att gälda ränta eller avkomst eller att vidkännas nyttig kostnad ansetts ej böra drabba en återbäringskyldig innehavare av egendom för tid, då han saknade kunskap om orättmätigheten av sitt innehav och ej fått stämning sig delgiven. Vidare har stadgandet i tredje punkten om skyldighet att, där egendom ej finnes i behåll, gälda dess värde, fått utgå; frågan härom har nämligen syntts böra lämnas att av rättspraxis lösas enligt allmänna rättsgrundsatser.

På grund av lagrådets erinran hava ändringar vidtagits i förslaget till *lag angående införande av lagen om boutredning och arvskitte*, och i vissa andra av de föreslagna lagarna hava gjorts de jämkningar, om vilka lagrådet hemställt under 1 § samma lag.

I förslaget till *lag angående ändring i 7 kap. lagen om förmynderskap*, 88 a § av förslaget till *lag angående ändring i vissa delar av utsökningslagen* samt 11 och 97 §§ av förslaget till *lag angående ändring i vissa delar av konkurslagen* hava vidtagits ändringar i anledning av vad lagrådet anfört.

Vad lagrådet framhållit i anledning av förslaget till *lag angående ändring i förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tioårig preskription och om årsstämmning* har däremot icke föranlett mig att tillstyrka, att åt den där avsedda kallelsen å de okända borgenärerna gives någon efter det kortare tidsmättet avpassad benämning. Eftersom inställelsetiden utgör sex månader, torde det av lagrådet föreslagna ordet halvårsstämmning icke vara någon fullt adekvat beteckning. Någon olägenhet av att lagen icke innehåller särskild benämning å ifrågavarande kallelse synes knappast vara att befara. Finnes ett verkligt behov av ett kortare uttryckssätt, läser den terminologiska frågan utan lagens hjälp vinna en tillfredsställande lösning i det allmänna språkbruket, exempelvis därigenom, att kallelsen i dagligt tal betecknas såsom proklama eller möjligen även såsom halvårsstämmning, och för en sådan utveckling innebär lagberedningens förslag icke något hinder.

Utöver de ändringar, som, enligt vad jag sålunda anfört, ägt rum i anledning av lagrådets anmärkningar, hava åtskilliga smärre jämkningar av formell natur vidtagits i förslagen.»

Övriga
lagförslag.

Föredraganden hemställer, att de sålunda överarbetade lagförslagen måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gösta Tidelius.